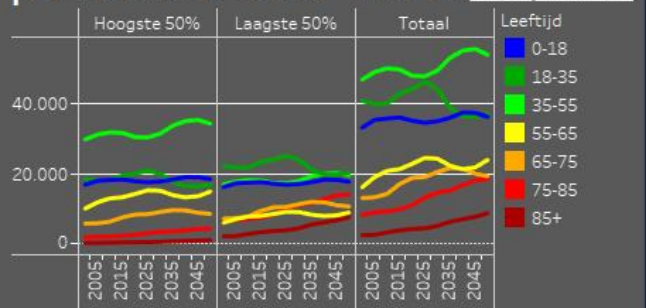

Demografie & inkomen: Gemeente - postcode 2000 - 2050

De Sociaal Economische Status (SES) is een combinatie van opleiding, carrière en welvaart. Mensen met een lage SES leven korter en zijn bovendien gedurende meer laatste jaren minder gezond. Daarmee vragen ouderen met een lage SES meer zorg. SES is niet voor alle leeftijdsgroepen gelijk: jongeren hebben nog lage inkomens en een beperkte carrière, ouderen zijn al met pensioen en voor ouderen is het opleidingsniveau niet bekend.

CBS publiceert SES op postcodeniveau, waarbij SES een correlatie heeft met het % lage inkomens van 97. Lage inkomens komen dus vrijwel overeen met SES. Voor inkomens publiceert het CBS ook gebruik van zorg, toegepast in de zorgdashboards. In dit dashboard ziet u voor uw gekozen gemeente een grafiek met het aantal inwoners naar 50% hoogste en 50% laagste SES / inkomens. In de kaart ziet u waa relatief veel 75+-ers met de 50% laagste SES / inkomens wonen.

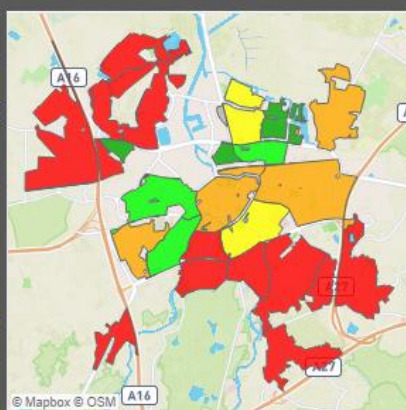
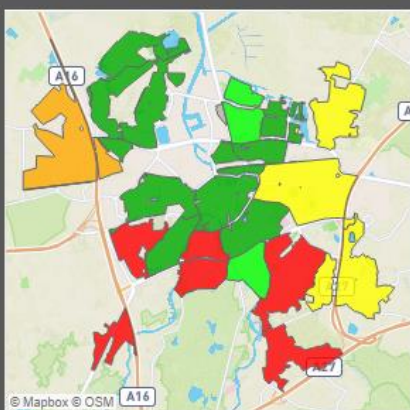
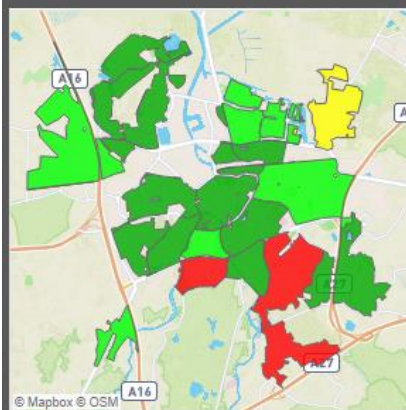

Gemeente

2020

2030

2040

% 75+
Laagste inkomens

- a > 10,4
- b 9,5 - 10,4
- c 8,6 - 9,5
- d 7,7 - 8,6
- e < 7,7

www.woonzorgdashboards.nl

DATA en ALGORITMES

Breda, 12-4-2024

Sinfore BV

Ginnekenweg 86

4818JH Breda

reijn@sinfore.nl

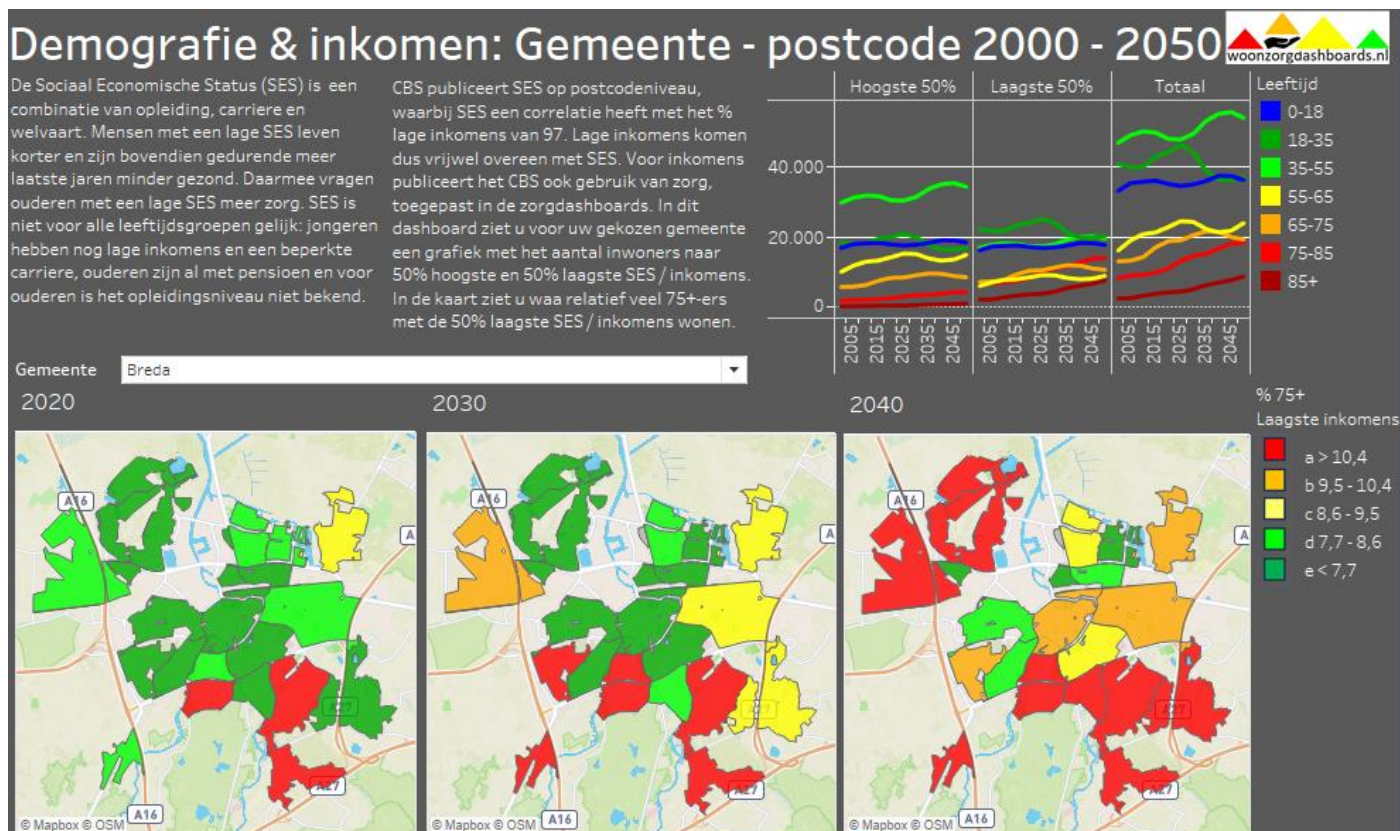
Inhoud

Woonzorgdashboards.nl	4
0.1 Open data	4
0.2 Beleid: “Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen” en “Wonen en zorg voor ouderen”	5
0.3 Leeswijzer woonzorgdashboards.nl	6
DEMOGRAFIE	7
1 Open data uitgangspunt voor de demografie in woonzorgdashboards.nl	7
2 Landelijke CBS Prognose 2070	8
2.1 Bevolkingsprognose	9
2.2 Kengetallen vergrijzing	10
2.3 Institutionele huishoudens	10
2.4 Particuliere huishoudens	11
2.5 Particuliere huishoudens naar huishoudentype	11
2.6 Migratieachtergrond	12
2.7 Conclusies CBS 2070 prognose	13
3 Prognoses op regio-, gemeente- en postcodeniveau	14
3.1 Beschikbare prognoses op regio en gemeenteniveau	14
3.2 Nieuw algoritme prognose met openbaar beschikbare data als uitgangspunt	14
3.3 Bevolkingspiramide en cohorten	15
3.4 Stappen nieuw algoritme prognose	16
4 Prognose groei en stedelijkheid	17
4.1 Bevolkingssamenstelling bij groei en krimp	17
4.2 Bevolkingssamenstelling naar stedelijkheid	18
4.3 Bevolkingssamenstelling naar krimp / groei en stedelijkheid	19
4.4 Conclusie	19
5 Levensverwachting, welvaart, inkomen en opleidingsniveau, SES	20
5.1 Sociaal economische status (SES)	21
5.2 Opleidingsniveau	22
5.3 Inkomens	24
5.3.1 Lange termijn inkomensontwikkeling	24
5.3.2 Inkomen naar leeftijd	25
5.3.3 Laagste inkomens naar leeftijd in de tijd	26
5.3.4 Inkomensontwikkeling op postcodeniveau naar stedelijkheid	26
5.3.5 Inkomen en migratie	27
5.3.6 Werkconclusie inkomens	27
5.4 Vermogen	28
5.4.1. Inkomen en vermogen	29
5.5 Conclusies SES Opleidingsniveau, Inkomens, Vermogen	29

6. Prognose naar inkomen	30
6.1 Cohorten naar inkomen	30
6.2 Cohorten naar inkomen en stedelijkheid bij groei < 6%	31
6.3 Inkomensprognose	32
7 Conclusie: Bevolkingsprognose 2000 -2050 gemeente en postcodeniveau	32
ZORG	33
1 Open data uitgangspunt voor de zorg in woonzorgdashboards	33
2 Toekomstverwachting gezondheid en zorg	34
3 Inrichting van de zorg	34
4 Zorgtreden	35
5 Gezondheid	36
6 Beperkingen	37
7 Eerste lijn Huisartsenzorg	39
8 Tweede lijn: Medisch specialistische zorg	40
9 WMO	41
10 Wet Langdurige Zorg (WLZ)	42
10.1 Verpleging en verzorging: zorgprofielen	43
10.2 Verpleging en verzorging: leveringsvormen	44
10.3 Verpleging en verzorging: Beleid naar de toekomst	46
10.4 GHZ en GGZ.....	48
11 Conclusies woonzorgdashboards Zorg	48
WONEN	49
1 Open data uitgangspunt voor de demografie in woonzorgdashboards.nl	49
2 Woningmarkt: beleid	49
3. Huishoudensprognose	49
4 Waar wonen ouderen nu	50
5 Waar wonen ouderen straks	51
6 Conclusies woonzorgdashboards wonen	52

Woonzorgdashboards.nl

Woont u straks in een buurt woont met veel ouderen? En zijn daar dan voldoende geschikte woningen en voorzieningen? Vergrijzing is een uitdaging voor ons allemaal. Daarom is in woonzorgdashboards het aantal inwoners per leeftijdsgroep te zien voor zowel jongeren als ouderen, gevolgd door de zorgvraag en het wonen. Gelukkig zijn veel senioren gezond, maar een deel van de ouderen heeft zorg nodig, mogelijk in een meer geschikte woning en woonomgeving. Woonzorgdashboards.nl laat voor de periode 2000 – 2050 tot op viercijferige postcode zien waar deze senioren, naar leeftijd en inkomen, wonen, waar zorg nodig is en wat de effecten van de vergrijzing zijn op de woonsituatie van de ouderen. De zorg wordt daarbij breder benaderd dan alleen ouderen: gezondheid, beperkingen, 1^e en 2^e lijn, WMO en WLZ: GGZ, GHZ en Verpleging en verzorging. In de woonzorgdashboards komen deze zaken in samenhang aan de orde. Een voorbeeld van een woonzorgdashboard is de demografische ontwikkeling van inwoners naar leeftijd naar hoge en lage inkomens:

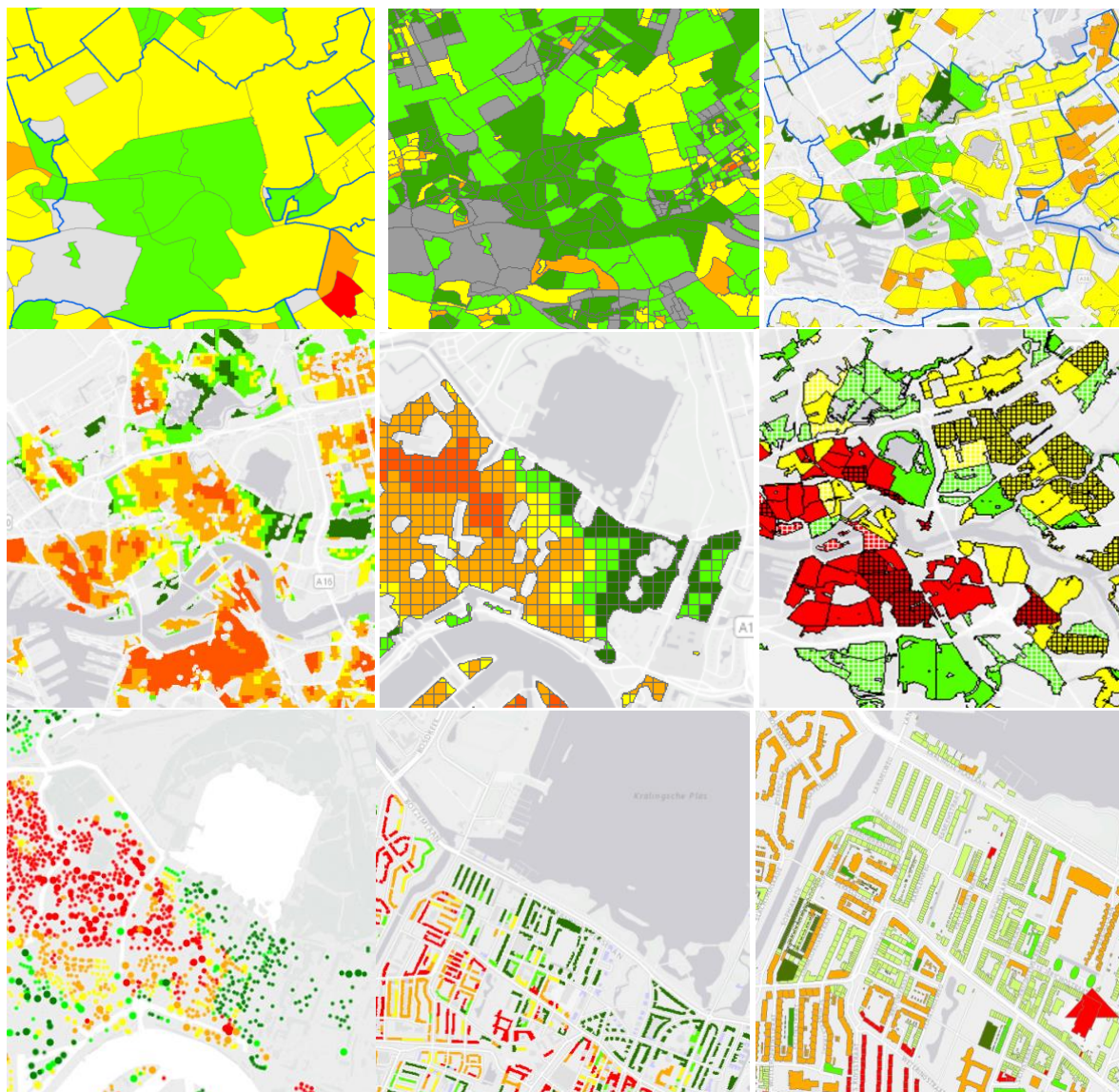

In het dashboard is te kiezen voor een gemeente, in de grafiek zijn dan de verschillende leeftijdsgroepen zichtbaar naar hoge, lage inkomens en totaal. In de kaart is op postcodeniveau zichtbaar hoe het % 75+-ers zich ontwikkelt met de laagste inkomens. Steeds is het landelijk gemiddelde van 2030 als uitgangspunt voor de inkleuring genomen, waarmee de ontwikkeling van 2020 tot 2040 zichtbaar wordt. Dashboards zijn landelijk dekkend beschikbaar, voor een meer gedetailleerd inzicht zijn lokale dashboards maatwerk te vervaardigen. Ook is de informatie toegankelijk via maatwerk rapportages op regio, gemeente en postcode(-cluster) niveau en als losse datasets.

0.1 Open data

Woonzorgdashboards gebruikt voor haar dashboards open data, data die voor iedereen toegankelijk zijn. Er is een grote hoeveelheid data beschikbaar. De open data voor de dashboards van Woonzorgdashboards zijn onder meer afkomstig van Centraal bureau voor de statistiek (CBS), Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), Organisatie voor toegepast Natuurkundig onderzoek (TNO), Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), Sociaal Cultureel Planbureau (SCP), Organisatie voor Economische samenwerking en Ontwikkeling (OESO), Nederlandse Zorg Autoriteit (NZA), Landelijk Register Zorgaanbieders (LRZA), Monitor Langdurige Zorg (MLZ), Datawonen.nl van het Ministerie van Binnenlandse zaken, Monitor Ouderenhuisvesting (MOH), Basisregistratie Adressen en gebouwen (BAG), Vektis, Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) Zorgverzekeraars Nederland (ZN).

De dashboards en onderliggende data zijn beschikbaar en gevisualiseerd op verschillende geografische niveaus: Nederland, provincies, regio's zorgkantoorregio of Corop-gebieden, gemeenten, viercijferige postcode (1234), zes positie postcode (1234AB), 100 x 100 meter vierkanten tot de Basisregistratie Adressen en gebouwen. Bij de kaarten op postcodeniveau is ervoor gekozen om alleen de bewoonde gebieden in beeld te brengen, geselecteerd aan de hand van de Topografische kaarten 1: 50.000 en 1: 10.000.

0.2 Beleid: “Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen” en “Wonen en zorg voor ouderen”

Woonzorgdashboards.nl sluit aan op het nieuwe overheidsbeleid. Op 4 juli 2022 is het “Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen” (Wozo) gepubliceerd. Het onderwerp: Nederland vergrijsd. Gelukkig worden veel mensen oud in goede gezondheid en wonen in een fijne woning in een fijne woonomgeving. Helaas is een deel van de ouderen minder gezond: deze ouderen hebben dan zorg nodig, terwijl ook de woning en / of de woonomgeving niet langer geschikt is. Vroeger verhuisden ouderen naar verzorgings- en verpleeghuizen. In het nieuwe Wozo beleid wordt de norm: zelf als het kan; thuis als het kan; digitaal als het kan. Om zorg aan huis te kunnen ontvangen kan dan een andere woning noodzakelijk zijn. Op 23 november 2022 is ook aangekondigd dat het Kabinet de regie neemt op passende woonruimte voor ouderen, uitgewerkt in het “Programma wonen en zorg voor ouderen”. Voorzien is in een toename van 170.000 nul-tredenwoningen en 80.000 geclusterde woningen tot 2030 en van 50.000, inmiddels bijgesteld tot 40.000, geclusterde woonvormen waarin verpleegzorg thuis kan worden geleverd. Gelijktijdig blijft het aantal plaatsen in verpleeghuizen dan 130.000.

Aan dit nieuwe beleid ging het nodige vooraf: TNO heeft in 2019 en 2020 een analyse gemaakt van de verpleeghuiszorg, gepubliceerd in “Prognose capaciteitsontwikkeling verpleeghuiszorg” en “Prognose capaciteitsontwikkeling verpleeghuiszorg fase II”. Basis voor deze analyse is een prognose van de benodigde capaciteit door het RIVM, die voorzag in 138.150 plaatsen in 2020 en 260.960 in 2040, een toename van 189%. TNO heeft verschillende scenario’s ontwikkeld met een toename van 155% tot 224% van de benodigde capaciteit. In haar reactie “Publieksrapportage Capaciteit ontwikkeling Verpleeghuiszorg 2020” maakt ActiZ zich met name zorgen over de tekorten op de arbeidsmarkt. Naast de tekorten op de arbeidsmarkt is ook de kostenontwikkeling een punt van zorg. Het PBL publiceerde hierover in oktober 2022 “Zorguitgaven, ons een zorg”. De NZA heeft aanbevelingen gedaan voor het scheiden van wonen en zorg in een “Verkenkend onderzoek”. Als aandachtspunt moeten tenslotte de sociaaleconomische gezondheidsverschillen worden genoemd.

0.3 Leeswijzer woonzorgdashboards.nl

Deze notitie biedt relatief gedetailleerde achtergronden bij de dashboards, achterliggende data en algoritmes. Naast deze notitie is een algemene toelichting beschikbaar, waarin kort beschreven is wat eenieder met de woonzorgdashboards kan. In deze notitie wordt eerst stilgestaan bij de landelijke bevolkingsprognose van het CBS. Deze prognose vormt het uitgangspunt voor alle prognoses op een lager schaalniveau. Het rijk publiceert in Datawonen.nl een beperkte set cijfers op gemeente en regioniveau. Voor woonzorgdashboards.nl is een nieuw algoritme ontwikkeld voor de doorvertaling naar gemeente en postcode-niveau. In dit algoritme vormen stedelijkheid en inkomens mede het uitgangspunt: tussen stad en rand bestaan grote verschillen in bevolkingssamenstelling, mensen met een lagere sociaal economische status (SES) leven korter en zijn in hun laatste levensjaren minder gezond. SES wordt mede bepaald door inkomen. SES, inkomen en stedelijkheid komen als basis voor de algoritmes daarom apart aan de orde.

De demografische ontwikkeling wordt gevolgd door de zorg. Gestart wordt met de gezondheidstoestand vanuit de enquête van RIVM en GGD’s. Vervolgens komen beperkingen aan de orde, mede bepalend voor de levensverwachting en de gezondheid op latere leeftijd. Hierna komen de eerste lijn en tweede lijn zorg aan de orde, waarbij ingezoomd wordt op de meest voorkomende aandoeningen. Tenslotte komt de langdurige zorg aan de orde voor verpleging en verzorging, gehandicaptenzorg en geestelijke gezondheidszorg als totaal en voor verpleging en verzorging uitgesplitst naar zorgprofiel. Voor verpleging en verzorging wordt tenslotte ingegaan op het effect van het nieuwe rijksbeleid, waarbij het aantal plaatsen in tehuizen wordt bevroren.

Tenslotte komt het wonen aan bod. Het Rijk zet in op de ontwikkeling van grote aantallen woningen voor ouderen. Het EIB geeft als kanttekening dat behalve geclusterde woningen waar langdurige zorg kan worden verleend geen woningen voor ouderen benodigd zijn. Het Rijk heeft inmiddels wel op lager schaalniveau aangegeven waar welke woningen zouden moeten komen, maar onderbouwing ontbreekt hierbij helaas. Vanuit de open data is goed inzichtelijk te maken hoe de woonsituatie van 75+-ers zich zou ontwikkelen als ouderen thuis zouden blijven wonen.

De tekst vormt de onderbouwing van en sluit aan op de volgende dashboards die gepubliceerd worden op www.woonzorgdashboards.nl :

- Demografie: Nederland 2000 – 2050, Gemeente 2000 – 2050, Bevolkingspiramide
- SES: Inkomen en opleiding, Nederland 2000 – 2050, Gemeente 2000 - 2050
- Gezondheid: Monitor, Beperkingen, WMO
- Zorg: 1e Lijn, 2e Lijn, WLZ
- Wonen: 75+ Voorzieningen, SES Woonsituatie, Prognose woonsituatie
- Economie: Zorgrekeningen, Kosten van zorg, Arbeidsinzet.

Naast de algemene toelichting, voorliggende achtergronden en de openbare woonzorgdashboards zijn als gezegd maatwerk diepgaandere lokale dashboards, rapportages op regio, gemeente en postcode(-cluster) niveau en de onderliggende data beschikbaar.

DEMOGRAFIE

De demografische ontwikkeling is het fundament voor prognoses rond wonen en zorg. De demografische prognose is de vooruitberekening van inwoners en huishoudens naar de toekomst. Voor wonen is de prognose van de particuliere huishoudens van belang, voor zorg de prognose van inwoners en voor patiënten in instellingen de prognose van institutionele huishoudens. De demografische prognose laat voor alle leeftijdsgroepen de ontwikkeling zien en daarmee de woningbehoefte: starters, doorstromers en ouderen. Naast demografie zijn uiteraard ook andere factoren als inkomen en gezondheid van belang.

Een prognose voor wonen en zorg start met een demografische prognose. Hierin kent Nederland een lange traditie. In 1951 vervaardigde het CBS de eerste bevolkingsprognose. Deze prognose wordt driejaarlijks gepubliceerd. Al meer dan 40 jaar vervaardigt het bedrijf ABF te Delft daarnaast de Primos prognose. Een selectie uit de Primos-prognose worden gepubliceerd in Datawonen.nl van het Rijk. Sinds 2006 vervaardigt het PBL een bevolkingsprognose met het model Pearl. Zowel Primos als Pearl sluiten aan op de landelijke CBS-prognose. Op regionaal niveau hoeft de bevolkingsprognoses tussen Primos en Pearl verschillen niet gelijk te zijn, bijvoorbeeld door verschillen in het gehanteerde woningbouwprogramma of het gekozen startjaar of prognosemoment. Helaas is op 12 juli 2023 aangegeven dat de tot voor kort gepubliceerde prognoses onvoldoende betrouwbaar blijken¹. Momenteel zijn gelukkig nog Primos cijfers via datawonen.nl tot op regio en gemeenteniveau beschikbaar.

1 Open data uitgangspunt voor de demografie in woonzorgdashboards.nl

Voor woonzorgdashboards is een bevolkingsprognose ontwikkeld op basis van open data. Beschikbaarheid van een eigen bevolkingsprognose was noodzakelijk om woon en zorgprognoses te kunnen vervaardigen. Met een eigen bevolkingsprognose kan deze prognose ook zonder nadere randvoorwaarden beschikbaar gesteld worden aan gebruikers van maatwerk gebiedsgerichte woonzorgdashboards. Ook kunnen de data gebruikt worden voor de landelijk beschikbare en openbaar toegankelijke woonzorgdashboards.

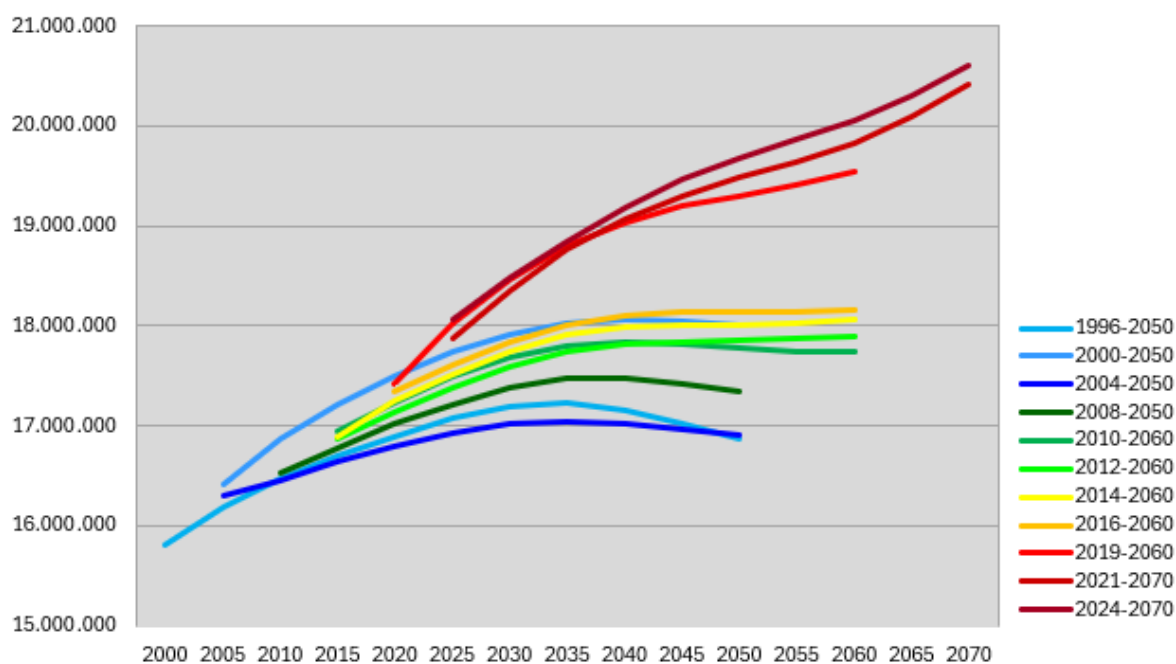
Voor de demografische prognose van woonzorgdashboards is nieuw algoritme ontwikkeld dat toelicht wordt in dit hoofdstuk. Voor deze demografische prognose zijn de volgende open data gebruikt:

- CBS Prognose 2070
- Datawonen: Primos prognose voor zover openbaar toegankelijk in datawonen.nl
- CBS waarnemingen op gemeente en postcodeniveau 2000 - 2023
- CBS maatwerk SES, Opleidingen, Inkomen
- CBS Kerncijfers: geografische kaart viercijferige postcode en stedelijkheid CBS

¹ Voorlopig geen volledige Regionale bevolkings- en huishoudensprognose, 12-7-2023 08:00: "Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) publiceren elke drie jaar de Regionale bevolkings- en huishoudensprognose. Recent is geconstateerd dat – hoewel de prognosecijfers van het totaal aantal inwoners per gemeente, provincie en COROP-gebied binnen de betrouwbaarheidsmarges liggen – de detailinformatie uit de in 2019 en 2022 gepubliceerde Regionale bevolkings- en huishoudensprognose onvoldoende betrouwbaar is. Dit betreft met name de omvang van de verschillende leeftijdsgroepen per gemeente, en dan vooral de 65-plussers en daarmee ook de onderverdeling naar huishoudens. PBL en CBS adviseren om de detailinformatie uit deze Regionale prognose niet meer te gebruiken. Daarom verwijderen we deze detailinformatie ook uit CBS-StatLine en is de PBL-themawebsite Regionale bevolkings- en huishoudensprognose grotendeels offline gehaald. Ook plaatsen PBL en CBS een erratum bij eerder hierover gepubliceerde nieuwsberichten. PBL en CBS kunnen de betreffende prognoses niet op afzienbare termijn herzien, omdat het maken van de Regionale bevolkings- en huishoudensprognose een omvangrijk traject is. PBL en CBS zijn in overleg over het vervolg. De Regionale bevolkings- en huishoudensprognose is een doorvertaling van de landelijke Bevolkings- en Huishoudensprognose van het CBS. Deze doorvertaling levert cijfers op over de bevolking en huishoudens op gemeenteniveau. Bij de regionale doorvertaling is voor de groep ouderen ten onrechte het verhuisgedrag van een andere leeftijdsgroep gebruikt. De groep 65-plussers lijkt daardoor in de prognoseperiode veel vaker te verhuizen uit de eigen gemeente dan wat realistisch te verwachten is. Dat werkt door in het merendeel van de cijfers van de regionale prognose, zoals verwachte huishoudensontwikkelingen, overlijdens, vergrijzing en verhuizingen, ook in andere leeftijdsgroepen."

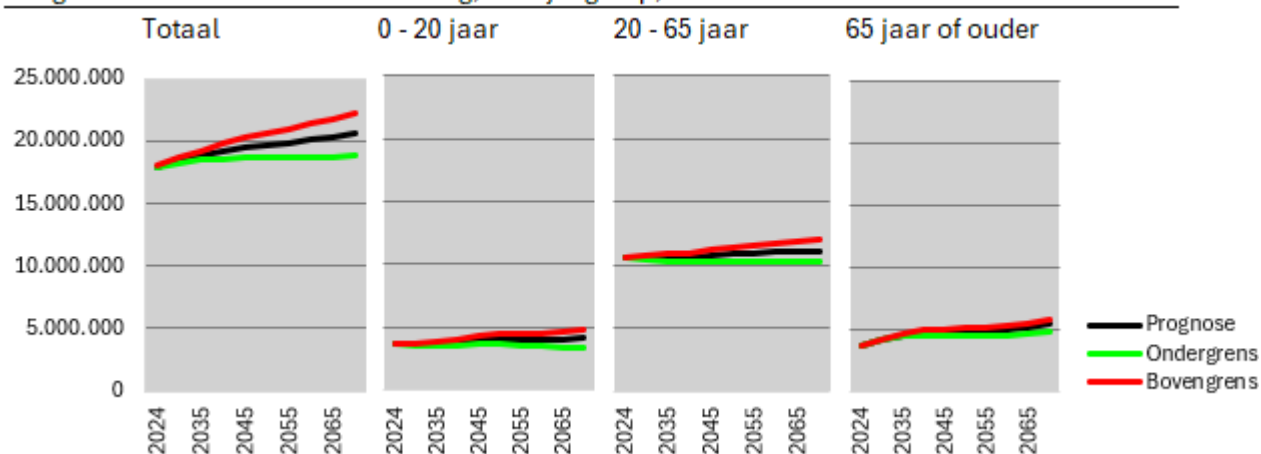
2 Landelijke CBS Prognose 2070

Deze prognose wordt elke drie jaar vervaardigd, waarmee onder meer de veranderende verwachting qua te verwachten leeftijd, huishoudensamenstelling, woningbouwprogramma en migraties in de tijd zijn te volgen.

Inzicht in de verschillen in de prognoses in de tijd kunnen helpen huidige problemen te verklaren. Zo kunnen volgens de experts van ABF de huidige problemen op de woningmarkt verklaard worden door de verschillen in prognose van het toekomstige huishoudensaantallen, mede veroorzaakt door de uitzonderlijk lage bevolkingsgroei en de negatieve migratie in de periode 2004 – 2006.² Ook de prognose uit een bepaald jaar is gen hard gegeven. Het CBS geeft bij haar prognoses daarom een bandbreedte, ook naar leeftijdsgroep:³

Prognose intervallen van de bevolking; leeftijdsgroep, 2024-2070

De bandbreedte van de prognose betreft voor 2020:

- Totaal: Prognose 20.600.000 met een Ondergrens 67%-prognose-interval van 18.900.000, 92% ten opzichte van de prognose en een Bovengrens 67%-prognose-interval van 22.300.000 118%
- 0 tot 20 jaar: Prognose 4.100.000 met een Ondergrens 67%-prognose-interval van 3.400.000, 83% ten opzichte van de prognose en een Bovengrens 67%-prognose-interval van 4.800.000, 139%
- 20 tot 65 jaar: Prognose 11.100.000 met een Ondergrens 67%-prognose-interval van 10.200.000, 92% ten opzichte van de prognose en een Bovengrens 67%-prognose-interval van 12.000.000, 118%

² "Terugblik ontstaan woningtekort", Léon Groenemeijer ABF Research, januari 2021

³ CBS: Prognose intervallen van de bevolking; leeftijdsgroep, 2024-2070, Gewijzigd op: 15 december 2023

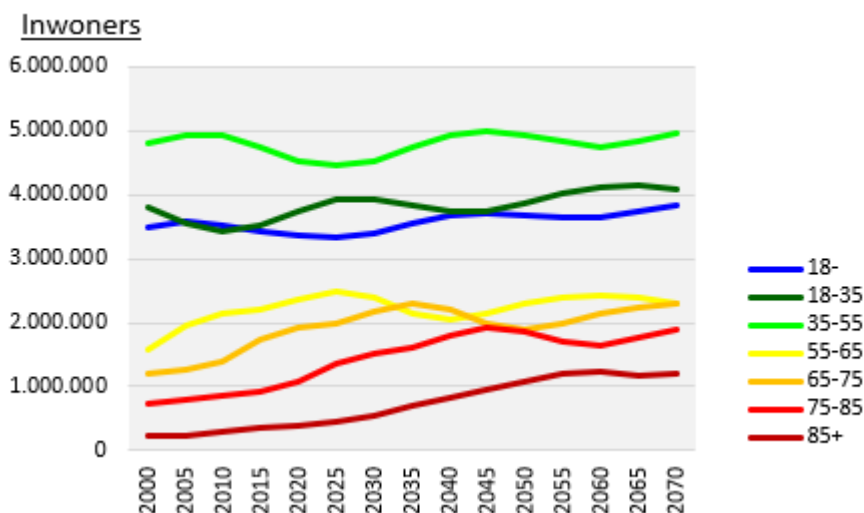
- 65 jaar of ouder: Prognose 5.400.000 met een Ondergrens 67%-prognose-interval van 4.900.000, 91% ten opzichte van de prognose en een Bovengrens 67%-prognose-interval van 5.800.000, 119%

Basis voor de woonzorgdashboards zijn de volgende driejaarlijkse CBS publicaties:

- **Kernprognose:** Het CBS start haar publicatiereeks met de kernprognose⁴. 2020 bevat inwoners naar 3 leeftijdsgroepen, en verder geboorten, sterften en migraties.
- **Bevolking** naar leeftijd in vijf-jaarsgroepen⁵, voor de woonzorgdashboards gegroepeerd naar de leeftijdsgroepen 18-, 18-35, 35-55, 55-65, 65-75, 75-85 en 85+. Voor de leeftijdsgrens van 18 jaar is 3/5 van de vijf-jaarsgroepen 15 – 20 gerekend tot 18- en 2/5 tot 18+. Aangesloten wordt met deze leeftijdsgroepering op de Monitor Ouderenhuisvesting en op kengetallen in de zorg. Naast de leeftijd is voor de bevolking ook de positie in het huishouden beschikbaar en het aantal institutionele huishoudens.
- **Huishoudens**, eveneens naar leeftijd, in het geval van huishoudens van de referentiepersoon.⁶ Huishoudens zijn gegroepeerd in dezelfde leeftijdsgroepen, waarbij alle huishoudens jonger dan 35 jaar bij elkaar zijn genomen. Hiermee wordt aangesloten op wonen: 18-35 zijn de starters, 35 – 55 de doorstromers en 55+ de ouderen. Ook is een onderverdeling naar een en meerpersoons huishouden beschikbaar, waarbij echter geen onderscheid wordt gemaakt naar huishoudens met en zonder kinderen,⁷ wel beschikbaar in een andere publicatie⁸.

2.1 Bevolkingsprognose

De prognoses tot 2070 zijn aangevuld met de waarnemingen voor de periode vanaf 2000 tot 2020. De bevolkingsprognose geeft het volgende beeld:

Inwoners en laten globaal het volgende beeld zien:

- De leeftijdsgroepen 18-, 18-35 en 35-55 laten in de tijd qua aantal een golfbeweging zien.
- Deze golfbeweging is ook zichtbaar voor de 55 – 65 jarigen na een groei van meer dan 10% in 2000 en 2005, voor de 65 – 75 jarige na een groei van meer dan 10% van 2005 en 2020 en voor de 75 – 85 jarigen na groei van meer dan 10% van 2015 tot 2040.
- Het aantal 85+-ers groeit met meer dan 10% per jaar van 2005 tot 2055.

⁴ "Prognose bevolking; kerncijfers, 2020-2070" Gewijzigd op: 16 december

⁵ "Prognose personen in huishoudens; leeftijd, burgerlijke staat, 2022-2070", Gewijzigd op: 17 februari 2022

⁶ Referentiepersoon: Lid van het huishouden ten opzichte van wie de posities van de andere leden in het huishouden worden bepaald en van wie de kenmerken (bijvoorbeeld leeftijd) eventueel ook aan het huishouden worden toegekend. Uit de leden van het huishouden wordt de referentiepersoon als volgt gekozen: als er een paar is binnen het huishouden: de man, als het paar van gelijk geslacht is: de oudste van het paar, in een eenouderhuishouden: de ouder, in een overig huishouden: de oudste meerderjarige man of - als deze ontbreekt - de oudste meerderjarige vrouw.

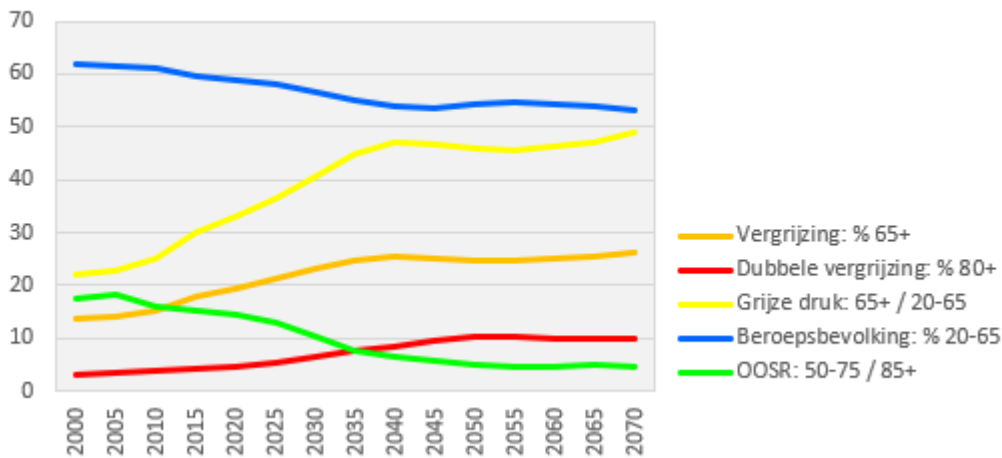
⁷ "Prognose huishoudens naar type; leeftijd, burgerlijke staat, 2022-2070", Gewijzigd op: 16 december 2021

⁸ "Prognose paren en eenouders naar kindertal, 2022-2070", Gewijzigd op: 17 februari 2022

2.2 Kengetallen vergrijzing

Dit onderscheid naar leeftijdsgroepen bij de ouderen is van belang vanwege de verschillende zorgvraag: ouderen tot 75 voelen zich relatief jong, vanaf 75 en met name vanaf 85 jaar ontstaan steeds meer gebreken. Ouderen van 50 tot 75 jaar zijn vaak mantelzorger voor de 85+-ers. Deze ontwikkelingen zijn zichtbaar via de volgende kengetallen:

Kengetallen vergrijzing

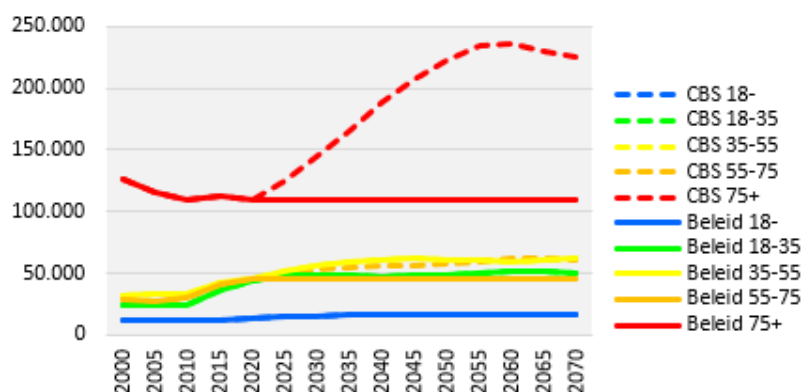

- De vergrijzing en de grijze druk nemen toe tot 2035, de dubbele vergrijzing tot 2050.
- De beroepsbevolking neemt licht af tot 2040 van 60 tot 55%.
- De OOSR: het aantal potentiële mantelzorgers per 85+-er neemt sterk af. Mantelzorgers worden steeds belangrijker gezien het toenemende aantal mensen die zorg nodig hebben. De OOSR geeft aan hoeveel mensen van 50 tot 75 er zijn als potentiële mantelzorgers per 85+-er als potentiële mantelzorgvragen. Niet elke 85+-er vraagt overigens mantelzorg, zoals ook niet elke 50 tot 75 jarige mantelzorg hoeft te verlenen.

2.3 Institutionele huishoudens

Voor de vertaling van inwoners naar huishoudens moet een onderscheid gemaakt worden tussen particuliere en institutionele huishoudens: instellingen voor verpleging en verzorging, overige zorg en overige institutionele huishoudens zoals kazerne, AZC's, kloosters etc. VWS heeft hierbij in juli 2022 het beleid aangekondigd het aantal plaatsen in instellingen verpleging en verzorging niet verder te laten toenemen dan 130.000. De CBS prognose en dit nieuwe beleid zijn gezamenlijk in de grafiek aangegeven. In het zorghoofdstuk wordt hierop uitvoerig teruggekomen.

Institutionele huishoudens: CBS, VWS-beleid

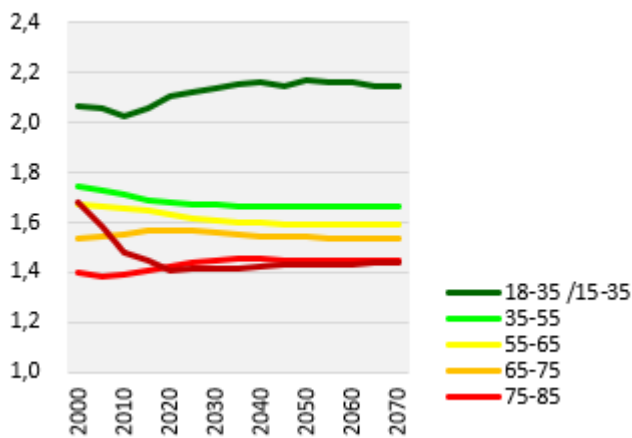

In de grafiek is zichtbaar hoeveel institutionele huishoudens er zouden zijn op grond van de demografische ontwikkeling als beschikbaar in de CBS 2070 prognose ("CBS") en hoeveel volgens het nieuwe beleid van de VWS ("Beleid"). Het aantal instellingsbewoners blijft volgens het beleid vanaf 2020 gelijk. Waar de vergrijzing tot een ruime verdubbeling van het aantal instellingsbewoners zou leiden, blijven deze ouderen thuis wonen. Patiënten uit de gehandicaptenzorg en de GGZ zijn gemiddeld jonger. Deze leeftijdsgroepen blijven naar de toekomst globaal gelijk. Bij overige institutionele huishoudens als asielzoekers is het de vraag hoe het aantallen zal ontwikkelen.

2.4 Particuliere huishoudens

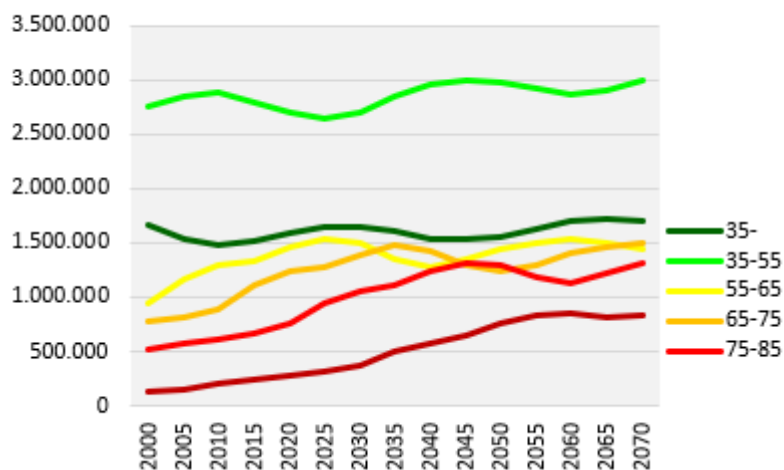
Het CBS publiceert – naast het aantal institutionele huishoudens - aantallen inwoners naar leeftijd en aantallen huishoudens naar leeftijd van de referentiepersoon. Per leeftijdsgroep is het aantal inwoners per huishouden van 2020 tot 2070 globaal gelijk:

Inwoners per huishouden

Via het aantal inwoners per huishouden naar leeftijdsgroep is zijn de huishoudens naar leeftijdsgroep te berekenen:

Particuliere Huishoudens

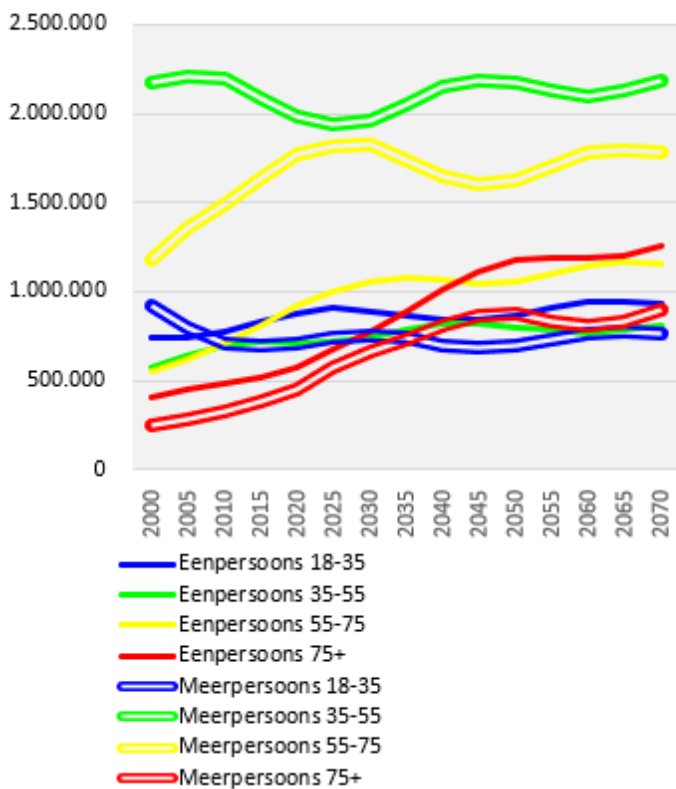

- De 35 – 55 jarigen vormen de grootste groep huishoudens, gevolgd door de groep jonger dan 35. Deze leeftijdsgroepen laten in de tijd een vrij constante golfbeweging zien.
- 55 – 65 en 65 – 75 jarigen nemen in aantal toe tot 2025 en laten daarna eenzelfde beeld zien.
- De grote toename is zichtbaar bij de 75-85 jarigen en de 85+-ers.

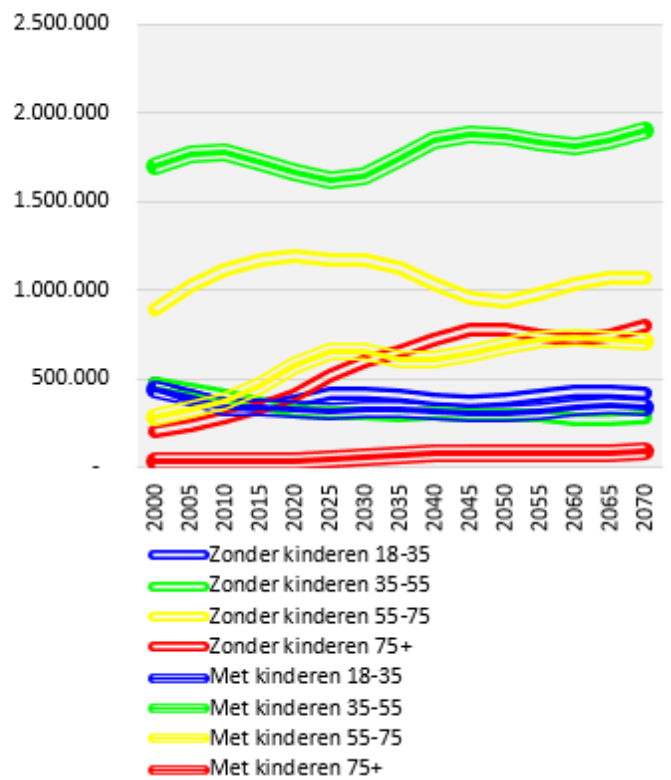
2.5 Particuliere huishoudens naar huishoudentype

Particuliere huishoudens zijn mede daartoe behalve naar leeftijd ook uit te splitsen naar huishoudentype:

Een- en meerpersoons huishoudens

Meerpersoons met en zonder kinderen

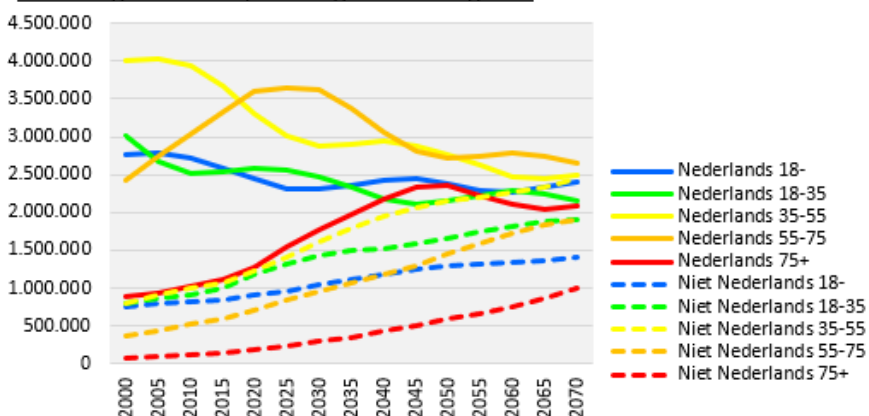
De huishoudens naar leeftijd en type geven het volgende beeld:

- De grootste groep huishoudens wordt gevormd door de 35-55 jarigen meerpersoons huishoudens, gevolgd door de 55-75 jarigen meerpersoons huishoudens.
- Het aantal eenpersoons 75+-huishoudens neemt sterk toe tot 2050, en in mindere mate het aantal meerpersoons 75+-huishoudens.
- Van de meerpersoons huishoudens is het aantal huishoudens met kinderen in de leeftijdsgroep 35 tot 55 het grootste. Alle leeftijdsgroepen zijn in de tijd relatief constant, alleen het aantal meerpersoons huishoudens 75+ zonder kinderen neemt in de tijd toe.

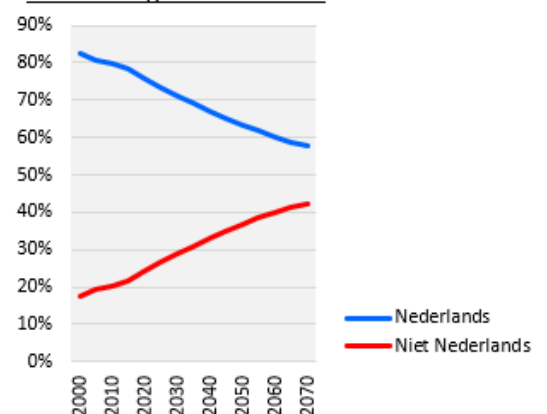
2.6 Migratieachtergrond

De Nederlandse bevolking zou volgens deze CBS prognose tot 2070 nog groeien, dit in tegenstelling tot de halvering van bevolkingsomvang in bijvoorbeeld Japan of van China.⁹ De groei is te verklaren uit de migraties. De herkomst is hier uitgesplitst naar leeftijd: 18-, 18-35, 35 – 55, 55-75 en 75+:

Bevolking naar leeftijd en migratieachtergrond

% bevolking naar herkomst

Uitsplitsing naar herkomst laat het volgende beeld zien:

⁹ De halvering van China: <https://nos.nl/collectie/13933-de-wereld-in-2100>

- De bevolking met een Nederlandse herkomst laat in de CBS 2070 prognose het volgende beeld zien: De 18—ers en 18 – 35 jarigen laten een licht dalende golfbeweging zien, de 35 – 55 jarigen een sterk dalende golfbeweging.
- De leeftijdsgroep van 55 – 75 neemt tot 2025 nog toe maar daalt daarna eveneens, terwijl het aantal 75+-ers blijft stijgen tot 2050 en daarna globaal stabiliseert.
- De CBS 2070 prognose geeft ook uitgesplitste cijfers naar westerse en niet westerse migratieafkomst. Het percentage met Nederlandse herkomst daalt van ruim 80% in 2020 tot minder dan 60% in 2070.
- Bij de bevolking van niet Nederlandse afkomst is bij alle leeftijdsgroepen een stijging te zien. De stijging is het sterkste bij 35 – 55 jarigen, ook de leeftijdsgroepen van 55 tot 75 en van 75+ nemen sterk toe.

2.7 Conclusies CBS 2070 prognose

De CBS 2070 prognose biedt al jaren een gedetailleerd beeld van de demografische ontwikkeling op landelijk niveau. Combinatie van de prognose met waarnemingen voor de voorgaande periode leidt tot een tijdreeks vanaf 2000 tot 2070. De aansluiting van het eerste jaar van de prognose op het laatste jaar van de waarnemingen is daarbij aandachtspunt. De CBS 2070 prognose laat zien hoe leeftijdsgroepen van inwoners, huishoudens en institutionele huishoudens zicht ontwikkelen. Hiervoor is een analysebestand vervaardigd, waarin alle benodigde gegevens van zowel de prognose als de waarnemingen zijn opgenomen. Met dit bestand zijn de verschillende grafieken uit dit hoofdstuk vervaardigd, wie belangstelling heeft voor demografische ontwikkeling wordt aangeraden ook een dergelijk bestand te vervaardigen.

Na de analyse op landelijk niveau wordt in het volgende hoofdstuk de stap gezet naar prognoses op lager schaal niveau: regio, gemeente en postcode.

3 Prognoses op regio-, gemeente- en postcodeniveau

In dit hoofdstuk komen prognoses op regio, gemeente en postcodeniveau aan de orde. Gestart wordt met de beschikbare openbare prognoses. Vervolgens komt de nieuw ontwikkelde prognose voor woonzorgdashboards aan de orde, waarin wordt aangesloten op CBS Postcode data en datawonen.nl van het rijk. Binnen de nieuwe methodiek wordt specifiek rekening gehouden met verschillen in levensverwachting naar inkomen en stedelijkheid, zoals recent ook onderzocht door de NZA.¹⁰ SES, inkomen en stedelijkheid komen daarbij eerst apart aan de orde.

3.1 Beschikbare prognoses op regio en gemeenteniveau

Op regio- en gemeenteniveau waren - tot voor kort - data beschikbaar vanuit het PBL en de Rijks site Datawonen.nl

- PBL regionale bevolkingsprognose 2050¹¹ Tot voor kort was de PBL-prognose vrij toegankelijk. Het was logisch deze prognose als uitgangspunt te nemen. De Prognose omvatte de volgende cijfers, afgerond op 100-tallen:
 - Prognoses op gemeenteniveau in de regio-indeling 2021
 - Bevolking en intervallen met een onder- of bovengrens van 67% naar leeftijd jonger dan 20 jaar, 20 tot 65 jaar en 65 jaar of ouder
 - Geboorten, sterften, immigratie, emigratie, binnenlandse vestiging en vertrek en woningbouwveronderstellingen.
 - Huishoudens met een uitsplitsing naar eenpersoons huishoudens, paren en eenouderhuishoudens. Helaas zijn geen institutionele huishoudens en paren met kinderen beschikbaar.
 - Voor Corop-regio's¹² en gemeenten die op 1 januari 2021 50.000 of meer inwoners hebben publiceert het CBS de met het aantal inwoners, mannen en vrouwen in vijf-jaarsgroepen.

Door de uitsplitsing naar vijf-jaarsgroepen was de PBL prognose een handig uitgangspunt voor verdere doorvertaling naar lagere schaalniveaus. Helaas is als gezegd op 12 juli 2023 aangegeven dat de tot voor kort gepubliceerde prognoses onvoldoende betrouwbaar blijken. Niet bekend is wanneer het PBL met een nieuwe prognose komt. PBL CBS publiceren momenteel alleen het aantal inwoners per gemeente, afgerond per honderd inwoners.

- Datawonen: ABF Primos: In datawonen.nl zijn cijfers uit de ABF Primos prognose gepubliceerd. ABF kan daarnaast op bestelling tegen betaling voor intern gebruik data leveren tot op buurt en postcodeniveau. De in datawonen.nl gepubliceerde data betreffen voor 2023, 2025, 2030, 2035, 2040, 2045 en 2050:
 - Op gemeenteniveau het aantal inwoners, huishoudens en woningvoorraad
 - Op hoger schaalniveau, onder meer Corop, Provincie en Rijk:
 - Inwoners naar leeftijdsgroepen: tot 14, 15 - 29, 30 - 44, 45 - 64, 65-74 en 75 jaar en ouder.
 - Huishoudens in dezelfde leeftijdsgroepen.

De inwoners sluiten op gemeenteniveau voor 100% aan op het CBS 2023, de huishoudens laten een beperkte afwijking zien. Ook de cijfers op Corop, Provincie en Rijk wijken beperkt af van de CBS 2070 prognose.

3.2 Nieuw algoritme prognose met openbaar beschikbare data als uitgangspunt

In woonzorgdashboards.nl is vanwege het wegvallen van de PBL prognose een nieuwe prognose vervaardigd tot op postcode 4 niveau met voor 2000 – 2050. Uitgangspunt hiervoor zijn de openbare data van het CBS en datawonen.nl Deze nieuwe speciaal voor woonzorgdashboards.nl vervaardigde demografische prognose dient als input voor wonen en zorg. In deze nieuwe prognose is - in aansluiting op de NZA - rekening gehouden met verschillen in levensverwachting naar SES, inkomen en opleidingsniveau en stedelijkheid.

¹⁰ De NZA "Monitor Ouderenzorg - regionale verschillen (deel 1)" van 1 april 2021 noemt naast het inkomen ook andere variabelen als stedelijkheid.

¹¹ "Regionale prognose 2023-2050; bevolking", "Regionale prognose 2023-2050; bevolkingsontwikkeling", "Regionale prognose 2023-2050; bevolking, intervallen", inmiddels niet meer beschikbaar

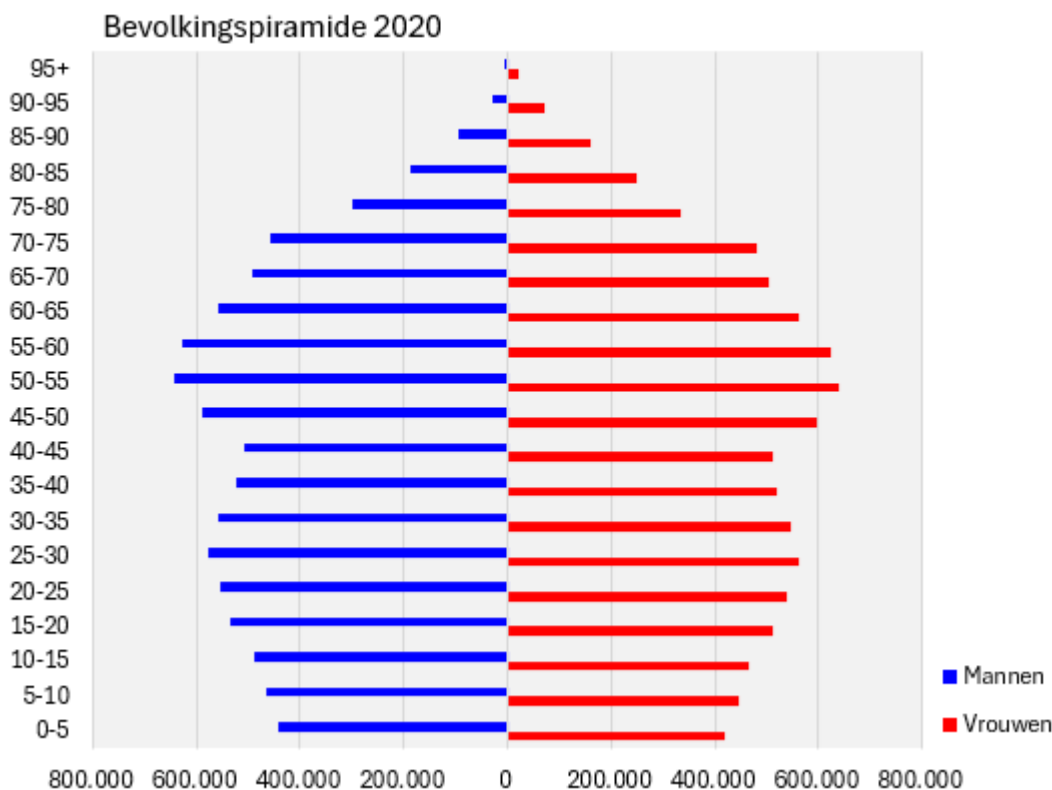
¹² Corop regio's zijn vastgesteld door de Coördinatie Commissie Regionaal Onderzoek Programma 1971 en aansluiten aan op de Europese regio-indeling.

Voor de doorvertaling is nu gekozen voor een benadering vanuit de CBS vijf-jaarsgroepen op postcodeniveau voor inwoners, huishoudens, inkomens en stedelijkheid. Deze waarnemingen worden gecombineerd met de regionale en gemeentelijke cijfers uit datawonen.nl. De woonzorgdashboards prognose is daarmee gebaseerd op de volgende openbaar beschikbare data:

- CBS viercijferige postcode inwoners in vijf-jaarsgroepen, naar positie in het huishouden en naar herkomst en verder huishoudens naar type van 1998 tot en met 2023.
- CBS maatwerk gegevens over Sociaal Economische Status, Werksituatie, Inkomen en Vermogen voor 2014 – 2021 op 4 cijferig postcode niveau¹³. Op wijk – buurt niveau zijn dezelfde cijfers beschikbaar aangevuld met opleidingsniveau¹⁴. De data zijn helaas niet uitgesplitst naar leeftijdsgroepen.
- CBS Kerncijfers: geografische kaart viercijferige postcode en stedelijkheid¹⁵
- Datawonen.nl: aantallen inwoners en huishoudens per gemeente voor 2023, 2025, 2030, 2035, 2040, 2045 en 2050, afkomstig uit ABF Primos.
- Datawonen.nl zijn aantallen inwoners naar leeftijdsgroepen 14 jaar en jonger, 15-29 jaar, 30-44 jaar, 45-64 jaar, 65-74 jaar en 75 jaar en ouder voor dezelfde jaren per corop-regio, eveneens afkomstig uit ABF Primos.

3.3 Bevolkingspiramide en cohorten

De nieuwe methode is gebaseerd op de cohortbenadering, die zichtbaar te maken via de bevolkingspiramide. In de bevolkingspiramide is de samenstelling van de bevolking zichtbaar naar mannen en vrouwen per 5 jaars groep:

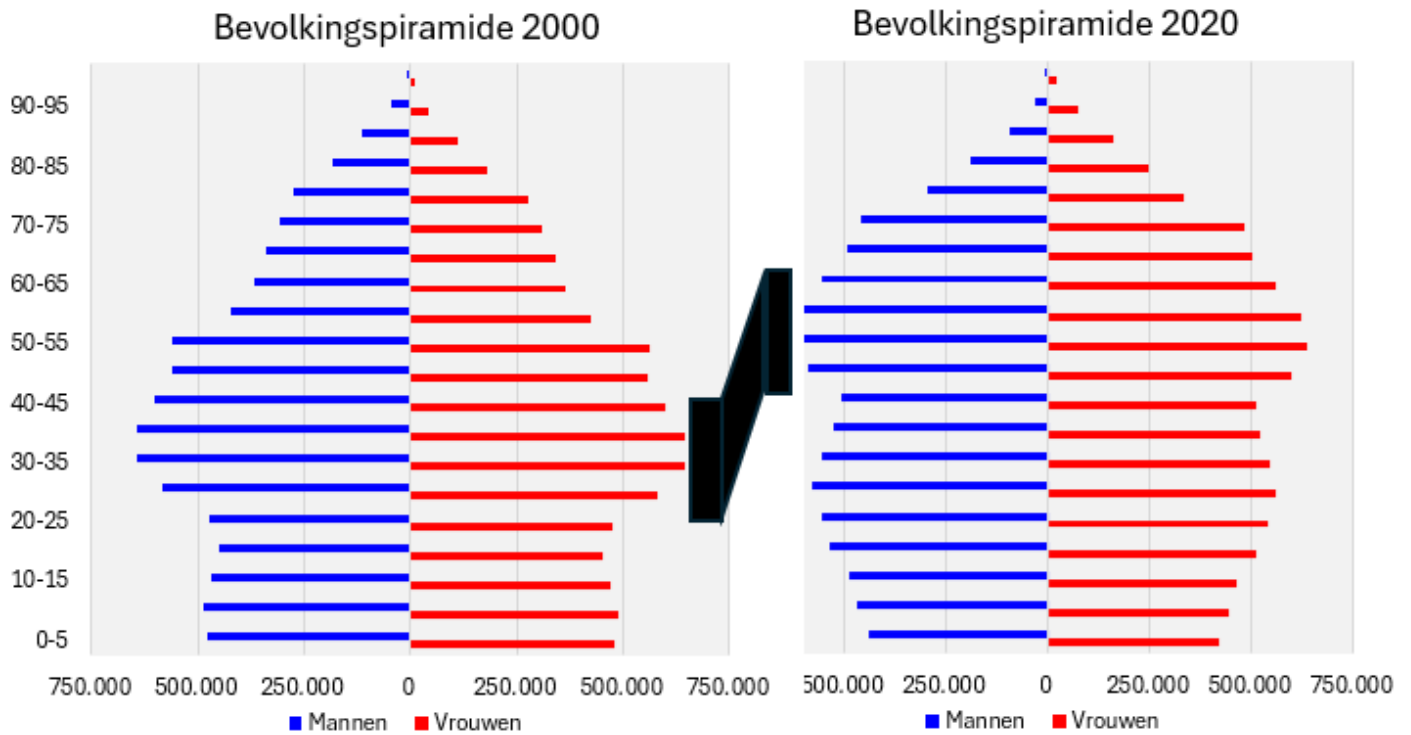

Gegevens over de samenstelling van de bevolking naar geslacht en vijf jaars groepen zijn beschikbaar tot op viercijferige postcode niveau, afgerond in 5-tallen. Op dit lage schaalniveau zijn soms te weinig gegevens beschikbaar voor een goed beeld. De bevolkingspiramides zijn ook te vervaardigen voor meerdere jaren, zoals 2000 en 2020.

¹³ CBS: Sociaal-economische status per postcode, 2014-2019, gepubliceerd op 25-8-2022, Sociaal-economische status per postcode, 2020 en 2021, gepubliceerd op 15-8-2023.

¹⁴ CBS: "Sociaal-economische status; scores per wijk en buurt, regio-indeling 2021", gepubliceerd op: 7-4-2022

¹⁵ CBS: Kerncijfers per postcode

In de piramides is te zien hoe de leeftijdsgroep van 25 tot 45 dan 45 tot 65 geworden is gecorrigeerd voor eventueel overlijden en migraties. Deze “cohorten” zijn het fundament voor een bevolkingsprognose.

3.4 Stappen nieuw algoritme prognose

Voor de prognose zijn de volgende stappen gezet:

- PC4 Analysebestand: Vertrekpunt is een analyse op postcode 4 niveau. De gebruikte data betreffen:
 - Leeftijd: bevolking in vijf-jaarsgroepen voor 2015 en 2020
 - Stedelijkheid: ingedeeld in stedelijk (1,2) en landelijk (3,4,5)
 - Inkomen: het % huishoudens dat behoort tot de laagste 40% inkomens: postcodes zijn ingedeeld naar veel, veel tot gemiddeld, gemiddeld, gemiddeld tot weinig en weinig
 - Huishoudens: voor 2015 en 2020.

Per postcode kunnen de aantallen per leeftijdsgroep sterk verschillen. Bovendien is soms sprake van kleine aantallen en kunnen door toevallige omstandigheden “uitbijters” optreden.

- Nieuwbouw: Uit de huishoudens is afgeleid de groei van het aantal in een postcodegebied afgeleide. Postcodegebieden zijn vervolgens ingedeeld in groei > 6% (20%) , groei 0 tot 7% (70%) en krimp (10%). Omdat niet bekend is waar de toekomstige uitbreiding van het aantal huishoudens in een gemeente plaatsvindt is vervolgens per gemeente een “zoekgebied Nieuwbouw” opgenomen waarvoor kengetallen zijn afgeleid uit de postcodes met meer > 6% groei.
- Cohorten: Postcodes met een groei van groei 0 tot 7% vormen het uitgangspunt voor de berekening van cohort kengetallen. Voor deze postcodes is het cohort % berekend door 2020 te vergelijken met 2015. Toe of afname is dan veroorzaakt door verhuizingen, migraties en sterften.
- Geboorten: Voor geboorten is een percentage van de leeftijdsgroep 25 tot 40 aangehouden.
- Correctie naar datawonen: Cijfers zijn vervolgens geaggregeerd en gecorrigeerd naar de leeftijdsindeling van datawonen.nl op corop-niveau. Hiermee sluiten de cijfers aan op Corop-niveau. Vervolgens is op gemeenteniveau gecorrigeerd voor de inwonertotalen van datawonen.nl

Met deze stappen zijn vier prognoses te berekenen die onderling qua effect kunnen worden vergeleken:

- Basisprognose
- Basisprognose met nieuwbouw naar stedelijkheid
- Basisprognose met nieuwbouw naar stedelijkheid en bestaand stedelijk gebied naar inkomen
- Basisprognose met nieuwbouw naar stedelijkheid en bestaand stedelijk gebied naar inkomen en stedelijkheid

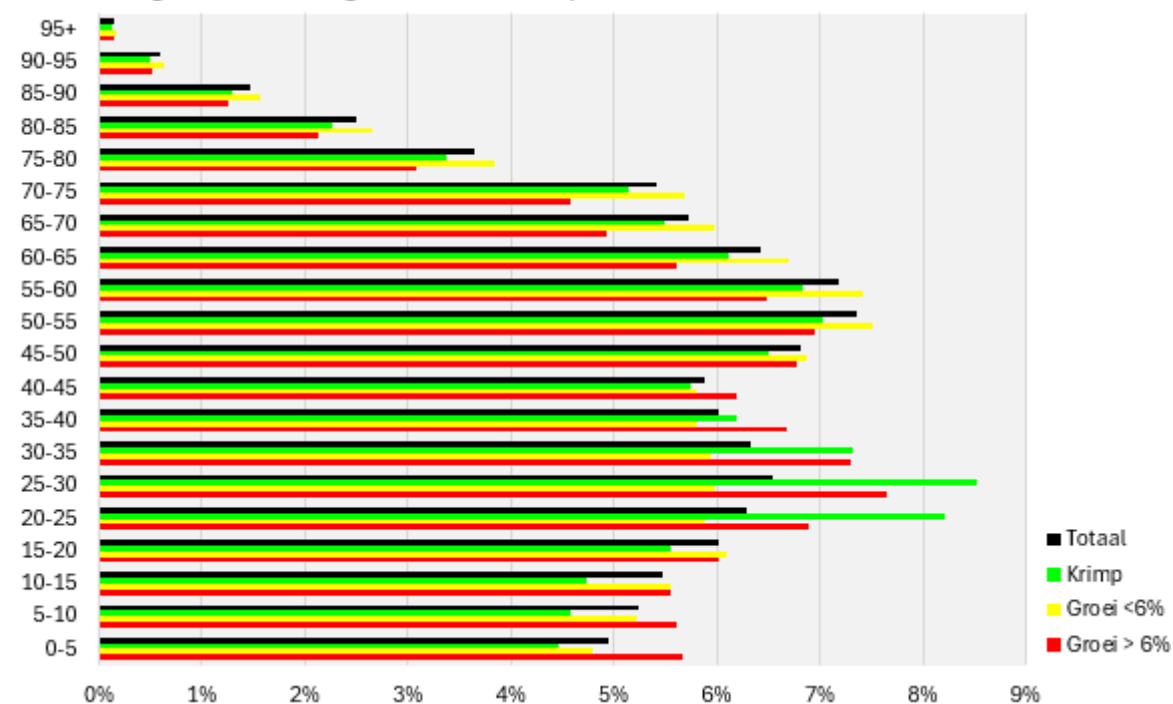
4 Prognose groei en stedelijkheid

In de prognose is allereerst op postcode niveau een onderscheid gemaakt tussen groei en krimpgebieden. Het Rijk publiceert in datawonen het aantal huishoudens en inwoners per gemeente voor 2023 tot 2050 per 5 jaar. Afgeleid kan worden vastgesteld of een gemeente groeit op krimpt.

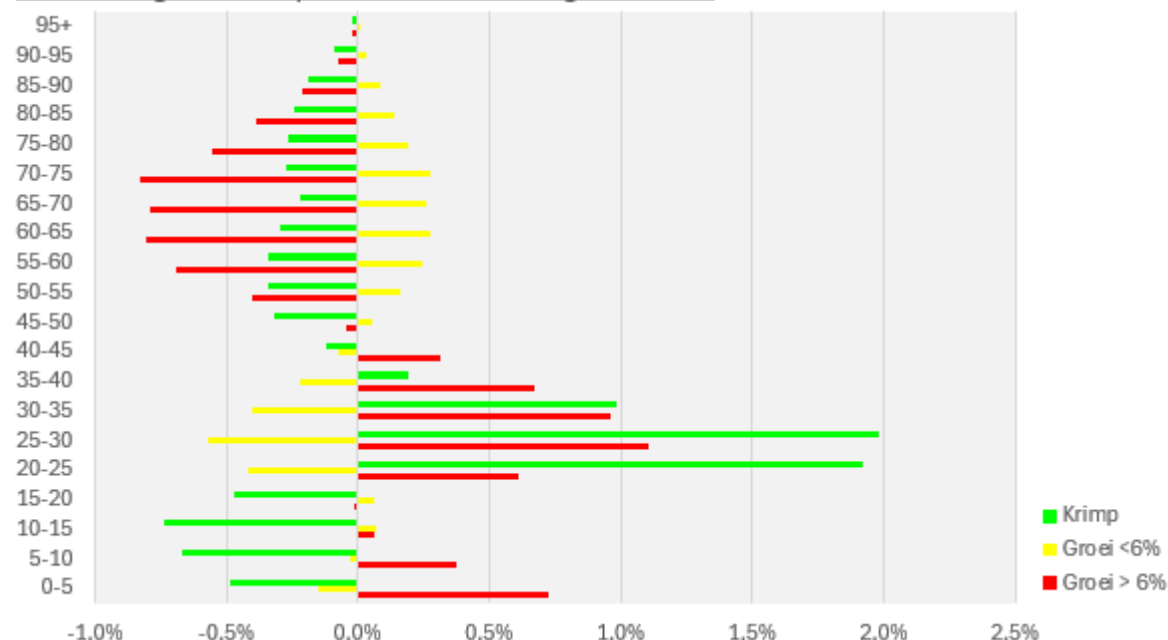
4.1 Bevolkingssamenstelling bij groei en krimp

Groei-postcodes zijn die postcodes waar het aantal huishoudens met meer dan 6% is toegenomen, dit betreft 20% van de totale bevolking. Krimp de postcodes waar het aantal huishoudens is afgenomen: dit betreft 10%

% Bevolkingssamenstelling 2020 Groei Krimp

% Bevolking naar Krimp Groei - Nederlands gemiddelde

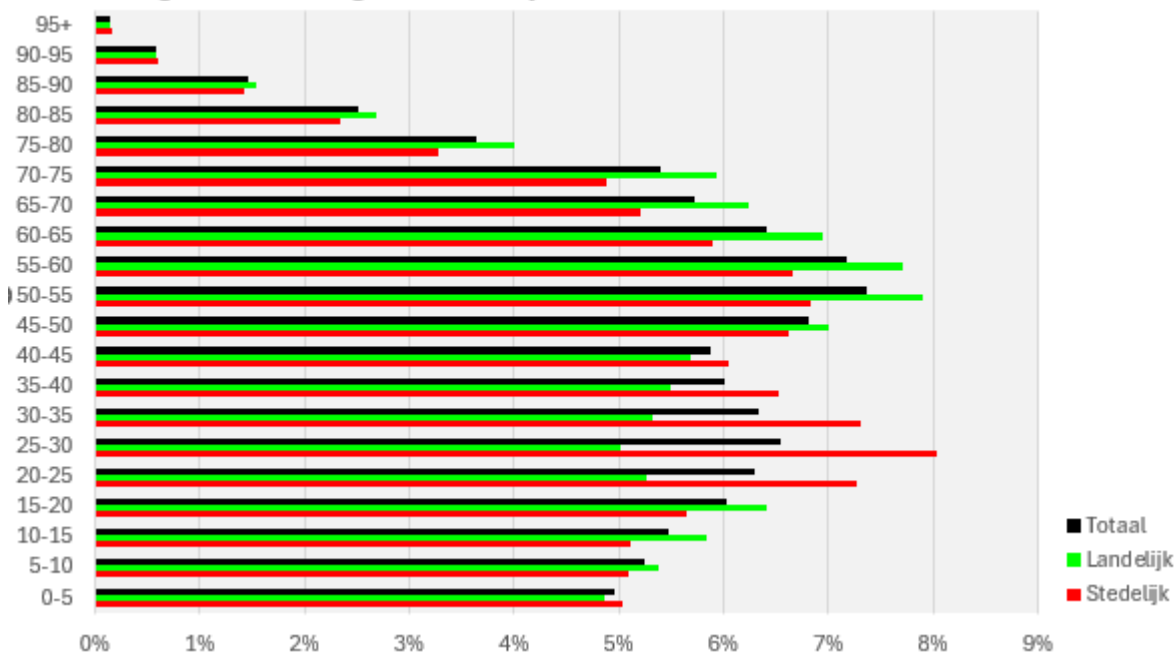
Gebieden met meer of minder dan 6% groei en krimpgebieden verschillen in bevolkingssamenstelling:

- Bij de leeftijdsgroepen ouder dan 45 jaar blijft het percentage ouderen bij de groeigebieden achter ten opzichte van het totaal en bij de krimpgebieden eveneens maar minder.
- Bij de leeftijdsgroepen van 20 tot 45 jaar is het percentage bij de krimpgebieden hoger dan het totaal en bij de groeigebieden eveneens maar minder.
- Bij de leeftijdsgroepen jonger dan 20 is het % bij de groeigebieden hoger maar bij de krimpgebieden lager.

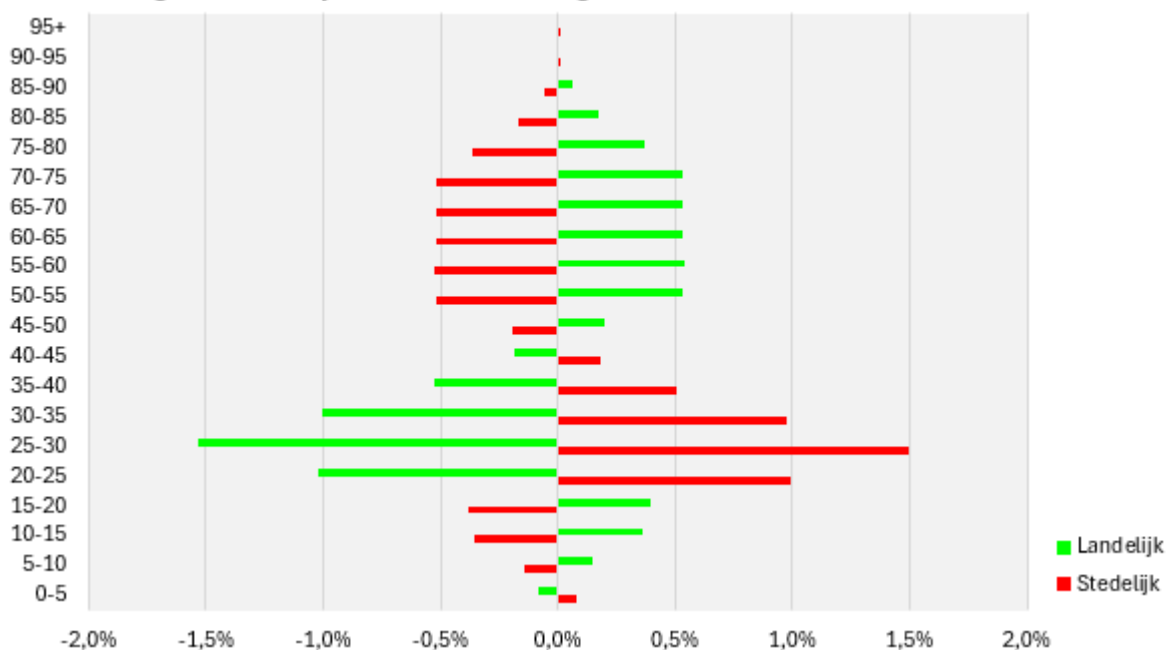
4.2 Bevolkingssamenstelling naar stedelijkheid

De bevolkingssamenstelling kan ook verschillen tussen stedelijk (CBS Stedelijkheidsklasse 1 en 2) en landelijke (CBS 3,4 en 5) gebieden:

% Bevolkingssamenstelling 2020 Stedelijkheid

% Bevolking naar stedelijkheid - Nederlands gemiddelde

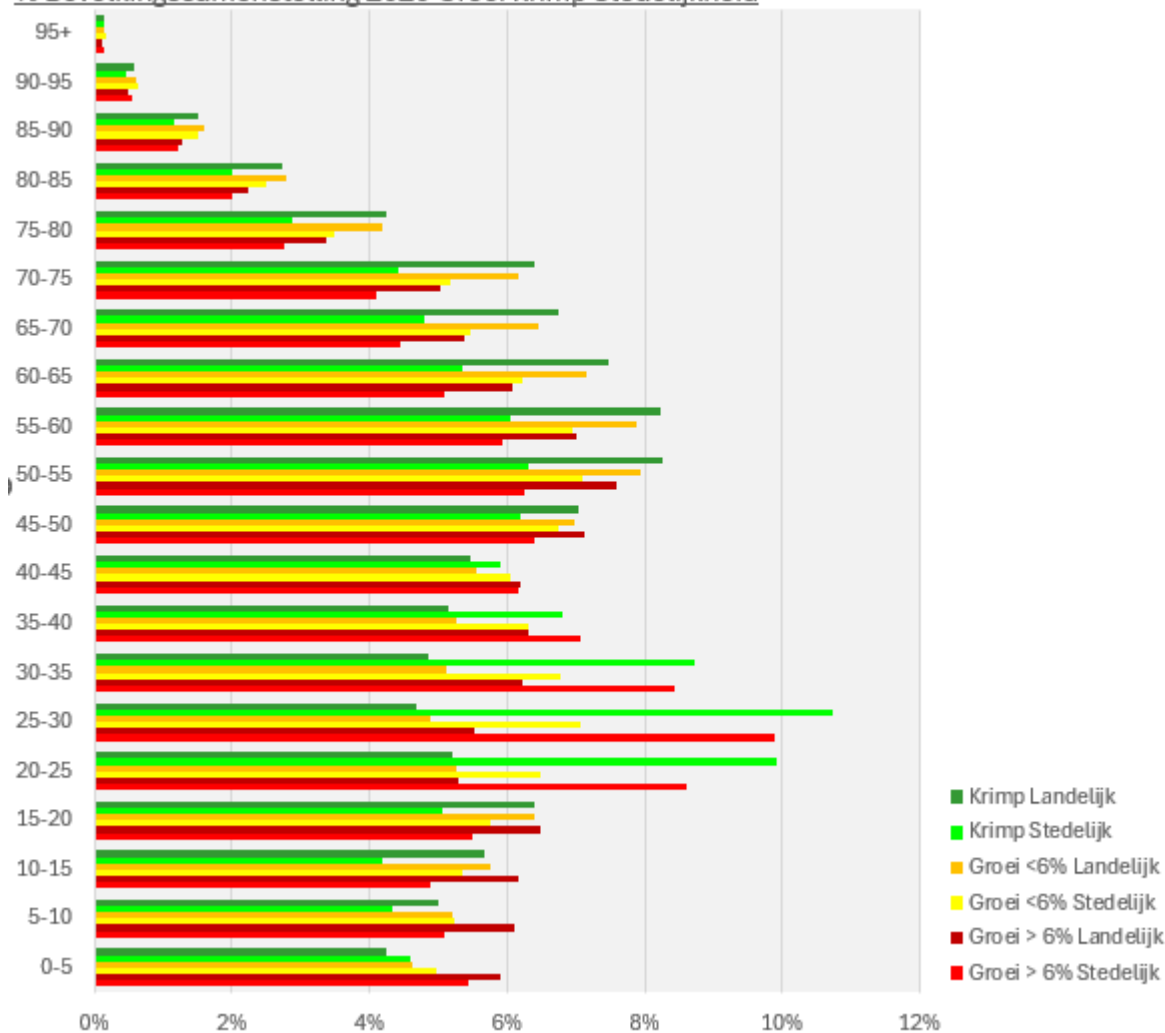
Sterk stedelijke en landelijke gebieden verschillen in bevolkingssamenstelling:

- Bij de leeftijdsgroepen ouder dan 45 jaar is het percentage ouderen bij de minder stedelijke gebieden hoger dan gemiddeld en bij de krimpgebieden eveneens lager.
- Bij de leeftijdsgroepen van 20 tot 45 jaar is het percentage bij de krimpgebieden hoger dan het totaal en bij de groeigebieden eveneens maar minder.
- Bij de leeftijdsgroepen jonger dan 20 is het percentage bij de groeigebieden hoger dan het totaal maar bij de groeigebieden lager.

4.3 Bevolkingssamenstelling naar krimp / groei en stedelijkheid

De bevolkingssamenstelling verschilt ook tussen meer en minder stedelijke gebieden naar groei / krimp:

% Bevolkingssamenstelling 2020 Groei Krimp Stedelijkheid

In zowel krimp als meer of minder groeiende gebieden zijn verschillen naar stedelijkheid aanwezig. Het percentage 45+ is hoger in de minder stedelijke gebieden, het percentage 20 – 45 jarigen in de stedelijke gebieden en het percentage 20- in de minder stedelijke gebieden.

4.4 Conclusie

Het Rijk publiceert in datawonen het aantal huishoudens en inwoners per gemeente voor 2023 tot 2050 per 5 jaar. Afgeleid kan worden vastgesteld of een gemeente groeit op krimpt. In welke postcodes de groei plaats vindt is niet bekend, daarom wordt voor de groei per gemeente een categorie “Nieuwbouw” aangehouden. Voor deze “Nieuwbouw” is voor de bevolkingssamenstelling het percentage van de postcodes met meer dan 6% groei naar stedelijkheid aangehouden. Krimp / groei is gecombineerd met stedelijkheid. Stedelijkheid leidt met name tot verschillen in 20 tot 40 jarigen tussen stedelijke en landelijke gebieden.

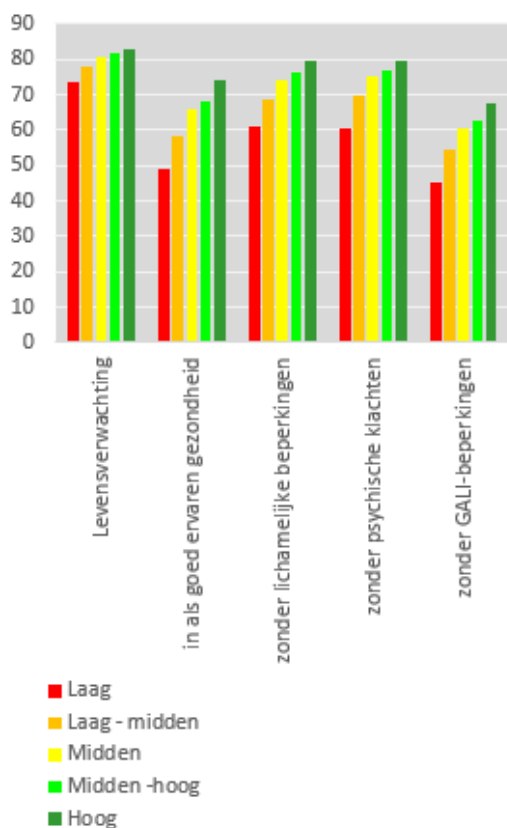
Vanuit de postcode data van het CBS voor 2015 en 2020 zijn cohortpercentages voor groei, krimp en stedelijkheid afgeleid en toegepast op 2020 met als resultaat aantallen inwoners naar leeftijd voor 2025 per postcode. Het totaal per gemeente en per regio is vervolgens gelijk getrokken met de datawonen.nl prognose van het Rijk, waarin migratiecijfers en sterftecijfers per definitie impliciet aanwezig zijn. Vervolgens zijn dezelfde stappen gezet voor 2030 tot en met 2050. Resultaat is een prognose op postcodeniveau, rekening houdend met groei, krimp en stedelijkheid, die op gemeente en regio niveau gelijk is aan de rijks cijfers.

5 Levensverwachting, welvaart, inkomen en opleidingsniveau, SES

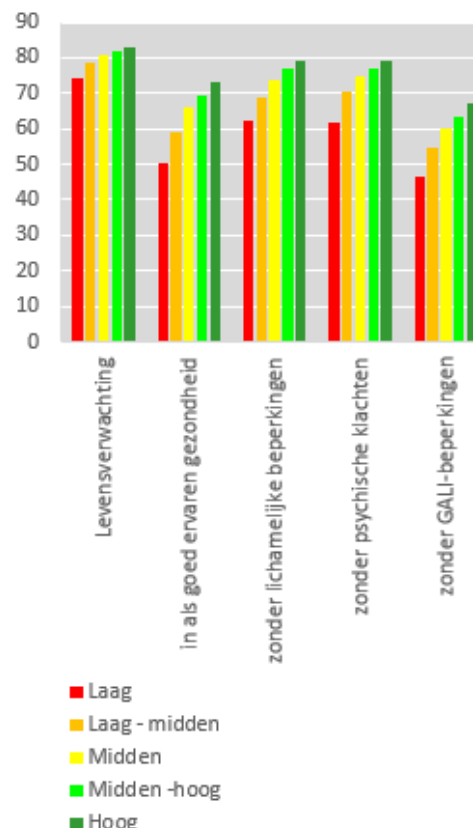
Bij demografische prognoses op lager schaal niveau zou ook rekening gehouden moeten worden met verschillen in levensverwachting.¹⁶ De levensverwachting en het aantal jaren in goede gezondheid, zonder lichamelijke en psychische of GALI beperkingen verschillen volgens het CBS naar welvaart, inkomen¹⁷ en opleidingsniveau¹⁸.

Levensverwachting en gezondheid

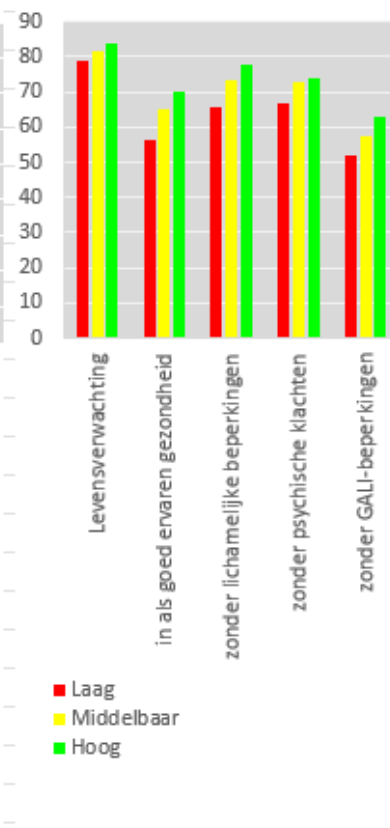
Welvaart

Inkomen

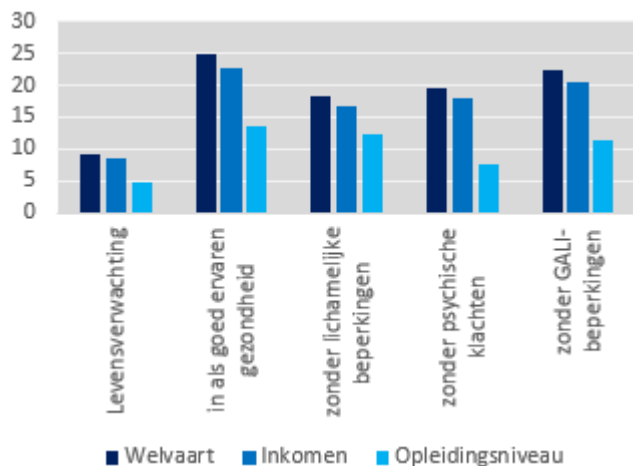

Opleidingsniveau

Welvaart en inkomen leiden tot een vergelijkbaar aantal jaren verschil in - gezonde - levensverwachting, bij het opleidingsniveau zijn de verschillen kleiner:

Verskil in jaren levensverwachting en gezondheid naar welvaart, inkomen en opleidingsniveau

In de Sociaal Economische Status (SES) worden welvaart, opleidingsniveau en arbeidsmarktverleden gecombineerd.

¹⁶ De NZA "Monitor Ouderenzorg - regionale verschillen (deel 1)" van 1 april 2021 noemt naast het inkomen ook andere variabelen als stedelijkheid.

¹⁷ CBS: Gezonde levensverwachting; inkomen en welvaart, Gewijzigd op: 1 februari 2023

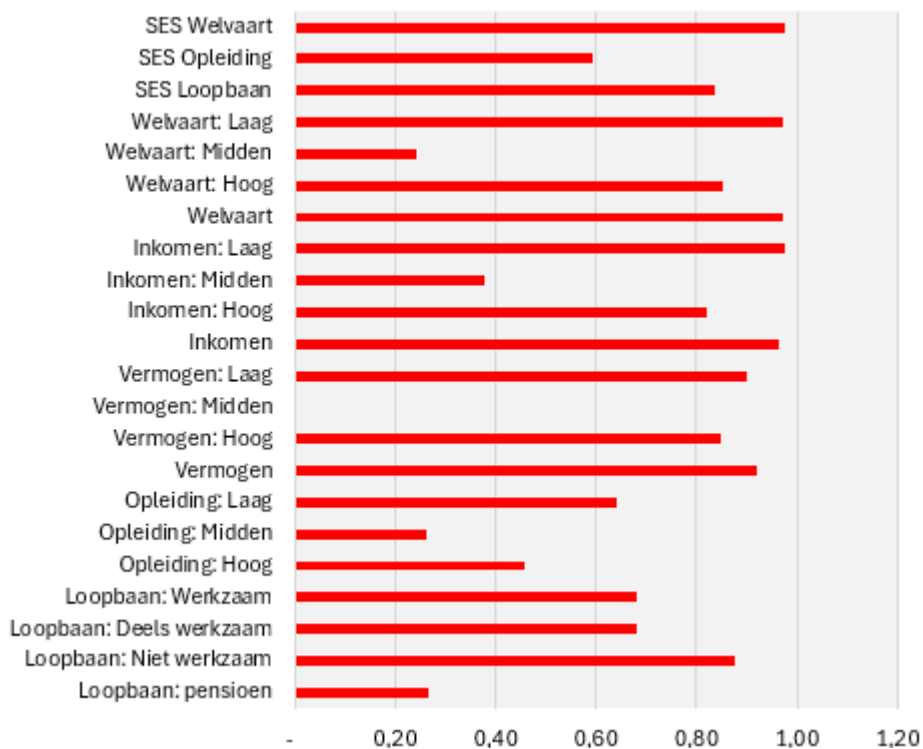
¹⁸ CBS: Gezonde levensverwachting; geslacht, leeftijd en onderwijsniveau, Gewijzigd op: 13 oktober 2023

5.1 Sociaal economische status (SES)

De Sociaal Economische Status (SES) is een combinatie van welvaart, opleidingsniveau en arbeidsmarktverleden.¹⁹ De SES was al lang een begrip door de publicaties van het SCP tot op laag schaalniveau. Het CBS heeft inmiddels de Sociaal Economische Status gepubliceerd voor gemeenten wijken en buurten enerzijds en voor viercijferige postcodes anderzijds. Beschikbaar zijn cijfers met onderliggende data van 2014 tot en met 2022. Alle cijfers zijn beschikbaar voor de wijken en buurten, voor de postcodes zijn geen cijfers beschikbaar over het opleidingsniveau. Voor 2020 en 2021 is de SES ook berekend inclusief en exclusief studenten. Het CBS publiceerde ook “Berekenwijze Sociaal Economische Status scores” op 15-10-2021.

De SES is berekend uit een drietal deelscores: welvaart, opleidingsniveau en arbeidsmarktverleden. Welvaart is opgebouwd uit inkomen en vermogen beide in de klassen laagste 40%, middelste 40% en hoogste 20%, arbeidsmarktverleden uit werkzaam, deels werkzaam, niet werkzaam of pensioen en opleidingsniveau in hoog, middelbaar en laag. Tussen SES, deelscores en onderliggende variabelen is de correlatie te berekenen:

SES: Correlatie SES met deelscores en variabelen

De correlatie tussen SES, en welvaart is 99%, tussen SES en loopbaan 84% en tussen SES en opleiding 59%. Binnen welvaart is de correlatie 97% met lage inkomens en 90% met laag vermogen. De variabele 40% lage inkomens komt daarmee vrijwel overeen met de SES zelf. Voordeel van deze variabele is dat het aantal huishoudens met lage inkomens per gebied wordt aangegeven en niet het gemiddelde inkomen in één gebied. In een gebied met lage inkomens wonen immers altijd nog mensen met midden en hoge inkomens, zoals er ook altijd mensen met lage inkomens blijken te wonen in rijke gebieden. De SES geeft het gemiddelde, terwijl binnen gebieden met een lage SES ook altijd mensen met een gemiddelde of hoge SES zullen wonen.

Inzicht in de SES is ook van belang vanwege de relatie met de gezondheid. De GGD in Gelderland noemt in de “sociaaleconomische gezondheidsverschillen in Noord en Oost-Gelderland”²⁰ verschillende in ‘sociale determinanten van gezondheid’. Hierbij wordt de WHO geciteerd, die de volgende determinanten onderscheidt: “Stress, Omstandigheden tijdens zwangerschap en opgroeien, Armoede en sociale uitsluiting, Werk, Werkloosheid, Sociale steun, Verslaving, Voeding, Gezond vervoer.”

¹⁹ <https://www.pharos.nl/factsheets/sociaaleconomische-gezondheidsverschillen-segv/>

²⁰ <https://ggd-noord-en-oost gelderland.foleon.com/factsheet/sociaaleconomische-gezondheidsverschillen-in-noord-en-oost-gelderland/>

Ook Pharos kiest in De negen principes voor een succesvolle strategie²¹ voor een brede aanpak: “1. Zet in op een brede, domein overstijgende aanpak, 2. Differentieer waar nodig, 3. Benut kansen in verschillende levensfasen, 4. Werk samen met de mensen om wie het gaat, 5. Werk persoonsgericht, 6. Versterk geloof in eigen kunnen en zelfredzaamheid, 7. Stuur op al doende leren en experimenteren, 8. Investeer in goede monitoring en evaluatie, 9. Werk aan borging van kennis en effectieve aanpakken in praktijk en beleid.”

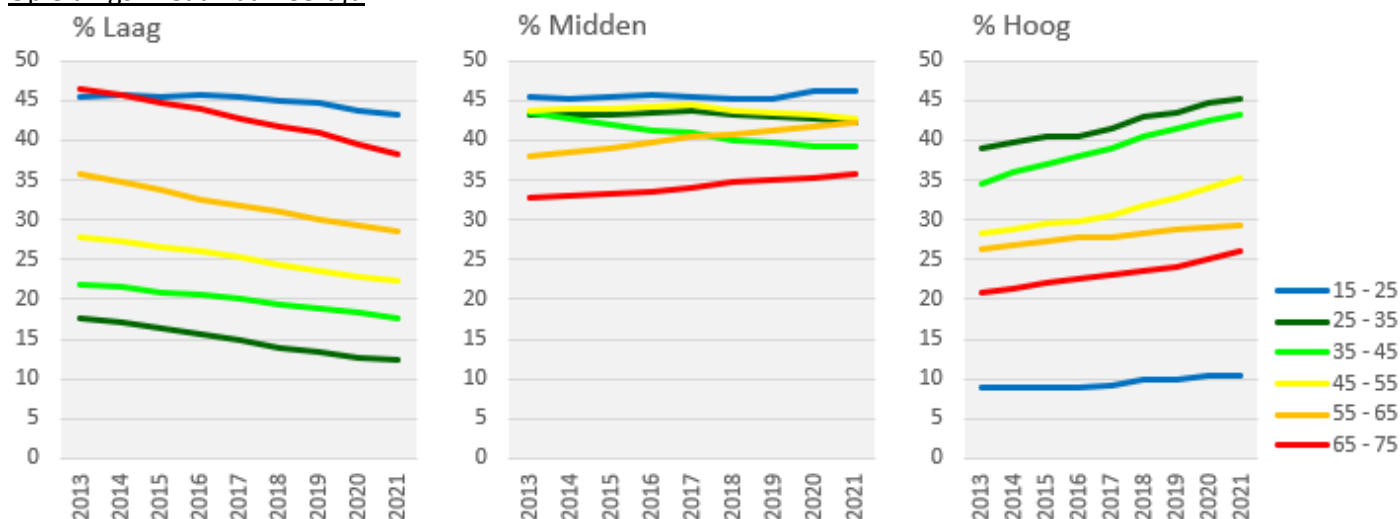
Kengetallen over de relatie tussen gezondheid en SES blijken minder beschikbaar. Vaak zijn wel kengetallen beschikbaar over gezondheid en opleidingsniveau of over gezondheid en inkomen. Het CBS publiceert gedetailleerde kengetallen over gezondheid en inkomensgroepen en sluit daarmee aan op de 40% laagste inkomens die een correlatie van 97% vertonen met de SES. Deze kengetallen maken het mogelijk om voor de 1^e en de 2^e lijn het aantal patiënten naar leeftijd en inkomen te berekenen. Voor de WLZ zijn vergelijkbare data beschikbaar, maar helaas minder actueel.

De SES betreft een gemiddelde score voor een gebied, niet uitgesplitst naar leeftijd. De kengetallen betreffen een uitsplitsing naar inkomen en leeftijd. De SES verschilt dan per leeftijdsgroep: jongeren zijn nog niet hoog opgeleid, evenmin als de tegenwoordige ouderen. Naar de toekomst zullen ouderen wel beter opgeleid zijn. Ook de carrière verschilt: jongeren starten, ouderen zijn met pensioen. Het inkomen en vermogen zijn ook laag bij jongeren en ouderen en hoog bij de leeftijdsgroepen van 35 tot 75. Opleidingsniveau, inkomen en vermogen komen nu apart aan de orde, afgerond met conclusies rond het gebruik van opleidingen, inkomen en vermogen uitgesplitst naar leeftijd.

5.2 Opleidingsniveau

De SES cijfers op wijk, buurt en postcodeniveau zijn volgens het CBS voor het opleidingsniveau gebaseerd op twee bronnen. "Via registers is van ruim 11 miljoen Nederlanders het opleidingsniveau waargenomen. Via steekproefonderzoek (=Enquête Beroepsbevolking) is van 900 duizend Nederlanders het opleidingsniveau waargenomen. De aantallen nemen jaarlijks toe omdat de waarneming cumulatief is: eerder gedane waarnemingen worden voor een nieuw verslagjaar opnieuw gebruikt en uitgebreid met nieuwe waarnemingen. Die nieuwe waarnemingen betreffen deels personen die eerder niet waren waargenomen en deels nieuwe diploma's die zijn behaald door personen die eerder al waren waargenomen." De Enquête Beroepsbevolking geeft een volgend beeld:

Opleidingsniveau naar leeftijd

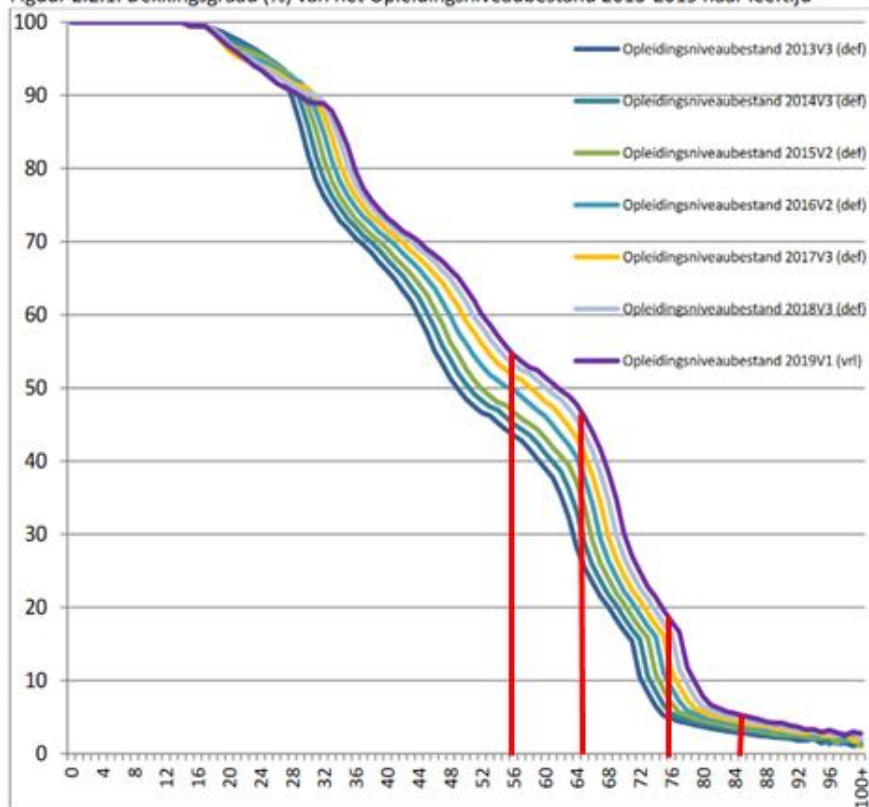

- 65 – 75 jarigen hebben een laag opleidingsniveau, dit percentage daalt echter tussen 2013 en 2021 van 46 naar 38%, een daling die ook bij de overige leeftijdsgrepen zichtbaar is. 45% van 15 tot 25 jarigen heeft in de hele periode een laag opleidingsniveau: deze jongeren zijn dan nog niet afgestudeerd.
- Het % midden opleidingsniveau is voor vrijwel alle groepen gelijk, maar het laagste voor de 65 – 75 jarigen.
- Het % hoog opleidingsniveau laat het omgekeerde beeld zien van de laag opgeleiden.
- Het opleidingsniveau van de 75+-ers is via de Enquête Beroepsbevolking niet in beeld.

²¹ <https://www.pharos.nl/gezondheidsverschillen-duurzaam-aanpakken/>

Het opleidingsniveau in de SES is in de registers is echter een aandachtspunt: voor hogere leeftijden is op laag schaalniveau voor een kleiner deel van de populatie het opleidingsniveau beschikbaar:

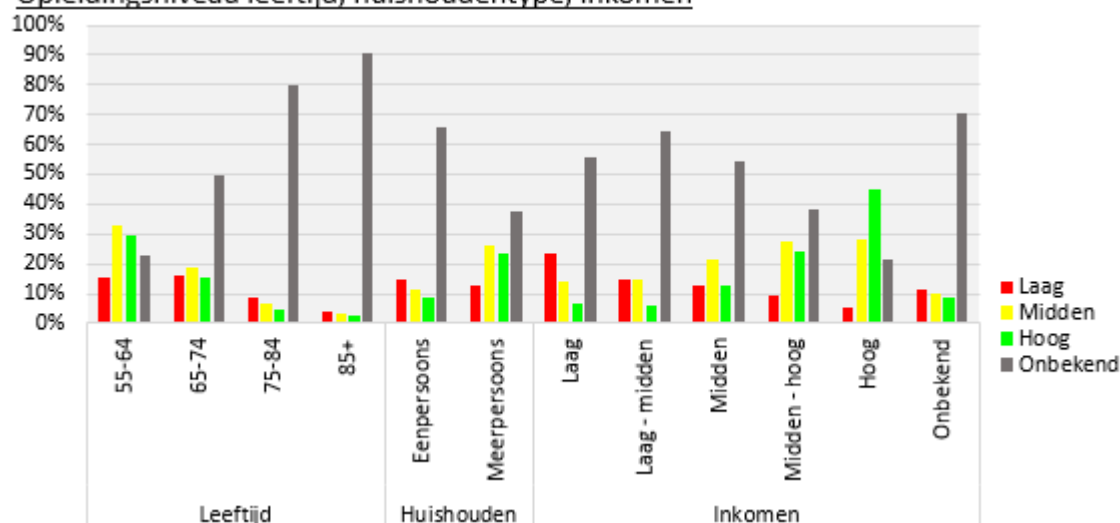
Figuur 2.2.1. Dekkingsgraad (%) van het Opleidingsniveaubestand 2013-2019 naar leeftijd

Grafiek uit: CBS: “Berekenwijze Sociaal Economische Status scores” 15-10-2021

In de grafiek is zichtbaar dat voor de 55 jarigen in 2013 voor 45% van de populatie het opleidingsniveau beschikbaar was en in 2019 voor 55%. Met de jaren komen daarmee meer data beschikbaar. Voor de 75 jarigen en met name voor de 85 jarigen is de beschikbaarheid nog beperkt: 5 tot 18% cq 4 tot 6%. Deze beperkte beschikbaarheid van gegevens over het opleidingsniveau lijkt daarmee een probleem voor de toepassing van de SES bij ouderen. De Monitor Ouderenhuisvesting biedt cijfers over de combinatie opleidingsniveau, leeftijd, huishoudentype en inkomen. Ook de Monitor Ouderenhuisvesting ontbreken van cijfers over het opleidingsniveau van ouderen:

Opleidingsniveau leeftijd, huishoudentype, inkomen

In de Monitor is ook de afname van de inkomens naar leeftijd zichtbaar: 55 – 65 jarigen hebben de hoogste inkomens, vaak meerpersoons huishoudens. Het arbeidsverleden is bij ouderen haast per definitie met pensioen. De SES is gezien de beschikbaarheid van informatie voor de drie deelscores voor de SES dus bij ouderen niet zonder meer inzetbaar. Voor de zorgvraag zijn de kengetallen gelukkig naar inkomen beschikbaar.

5.3 Inkomens

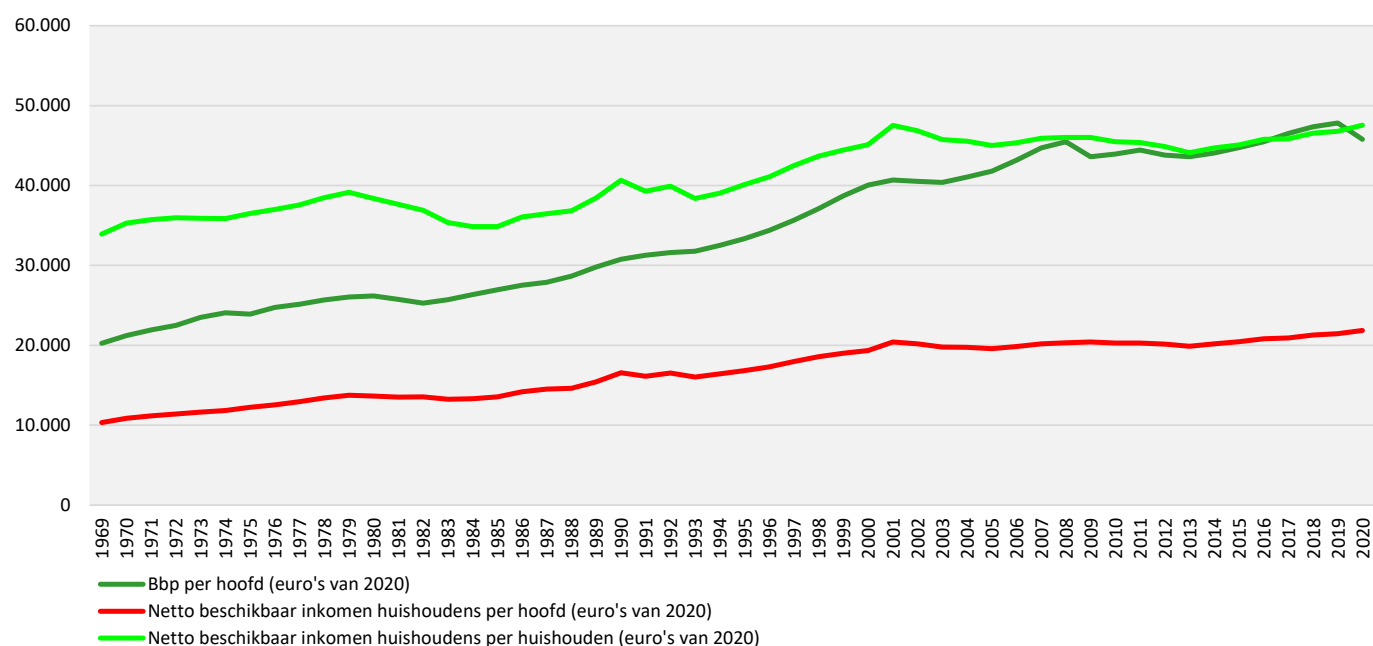
Gezien de verschillen in levensverwachting en in gezondheid is inkomen een belangrijke variabele voor de woonzorgdashboards. De vraag is hoe inkomens zich naar de toekomst ontwikkelen. De Rabobank kwam in 2018 tot de conclusie dat het huishoudinkomen al veertig jaar stil stond²². Goede data voor inkomenstijdreeksen waren toen nog niet beschikbaar.

5.3.1 Lange termijn inkomensontwikkeling

Het CBS heeft vervolgens de “longread/de-nederlandse-economie/2021/economische-groei-en-het-inkomen-van-nederlanders” gepubliceerd. Het CBS: “Sinds enkele jaren bestaat het idee dat het inkomen van Nederlanders duidelijk achterblijft bij de groei van de economie. Dit idee won aan kracht met een onderzoeksrapport van de Rabobank (2018), dat stelde dat het inkomen van Nederlandse huishoudens over een periode van veertig jaar nauwelijks was gestegen. Deze boodschap was een belangrijk uitgangspunt van boeken als *Fantoomgroei* (Heijne en Noten, 2020) en *Ontwaak!* (Engelen, 2021). Ook een studie van het CBS (Notten, 2014) wees erop dat huishoudens steeds meer belasting betaalden en bedrijven juist steeds minder. Het idee dat Nederlanders al decennia niet profiteren van de economische groei lijkt onderdeel van het collectief bewustzijn geworden te zijn.”

In de Longread is een consistente cijferreeks opgenomen voor de periode 1969 tot 2020. De cijfers betreffen het Bbp per hoofd (euro's van 2020) en het Netto beschikbaar inkomen huishoudens per hoofd (euro's van 2020). Daarnaast publiceert het CBS het aantal inwoners en het aantal huishoudens, met afgeleid het besteedbaar inkomen per huishouden en per inwoner, gecorrigeerd voor de inflatie.

Besteedbaar inkomen per inwoner en per huishouden, bbp per inwoner

Het CBS kwam daarbij tot andere conclusies dan de Rabo als gekeken wordt naar inkomen per inwoner: “Uit de analyse in dit artikel blijkt echter dat het huishoudinkomen juist sterk is toegenomen: in 2020 was het gemiddeld beschikbaar inkomen per hoofd van de bevolking 21,9 duizend euro. Veertig jaar eerder, in 1980, was het 13,6 duizend euro, uitgedrukt in het prijsniveau van 2020. Het gemiddeld inkomen van Nederlanders is dus niet al veertig jaar vrijwel onveranderd, maar met 60 procent gestegen. Die toename is niet puur statistisch, maar ook zichtbaar in het veranderde bestedingspatroon van Nederlanders. Het bezit van auto's en consumentenelektronica is nu veel hoger dan in 1980 en buitenlandse vakanties en horecabezoek zijn (met uitzondering van 2020) veel meer gemeengoed geworden.”

²² www.rabobank.nl/kennis/d011308097-bestedbaar-inkomen-van-huishoudens-staat-al-bijna-veertig-jaar-vrijwel-stil

Deze conclusie van het CBS is voor de lange termijn uiteraard juist. Echter, het beeld veranderd als een periode van 40 jaar wordt genomen zoals bij de Rabobank of zelfs een nog kortere periode van 20 jaar:

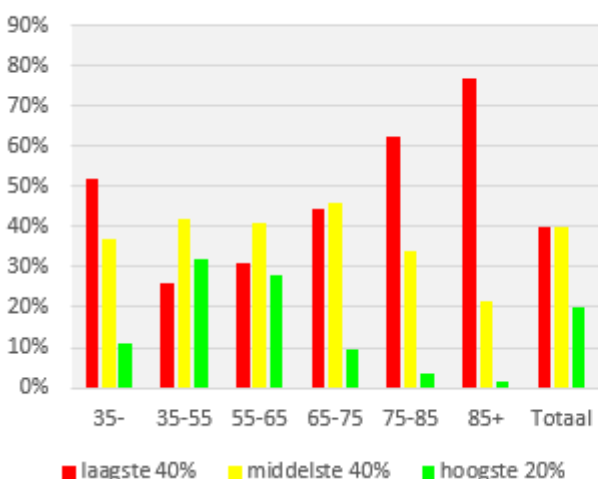
- Tussen 2020 en 1971 steeg het BBP per inwoner tot 226%, het inkomen per inwoner tot 212% en het inkomen per huishouden tot 140%.
- Tussen 2020 en 1981 steeg het BBP per inwoner tot 178%, het inkomen per inwoner tot 162% en het inkomen per huishouden tot 126%.
- Tussen 2020 en 2001 steeg het BBP per inwoner tot 113%, het inkomen per inwoner tot 107% en het inkomen per huishouden tot 100%.

Interessant is dat het BBP sinds 2001 wel gestegen is naar 123, terwijl het netto beschikbaar inkomen per huishouden gelijk is gebleven. Als verklaring hiervoor wordt vaak het toenemende aantal inwoners en de gezinsverdunding gegeven, maar mogelijk ook een groter deel van de nationale koek voor bedrijfsleven en / of overheid. Gelijktijdig is er tussen de verschillende inkomensgroepen sprake van verschillen in belastingdruk.²³

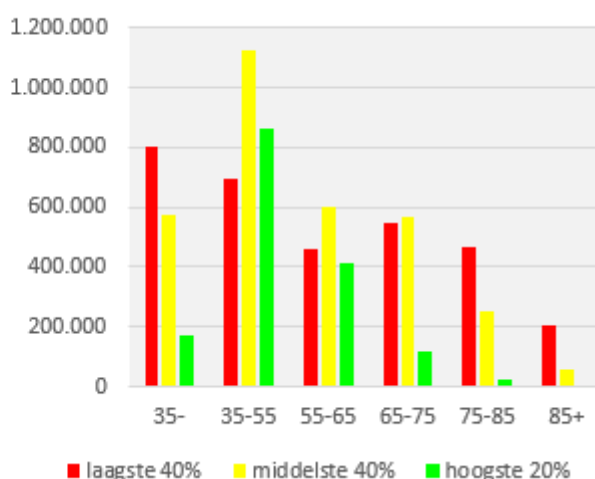
5.3.2 Inkomen naar leeftijd

Het inkomen kan ook variëren naar leeftijd. Bij wonen en zorg is leeftijd een belangrijke variabele. Het CBS publiceert hierover landelijke cijfers.²⁴ In de zorgdashboards is de leeftijd gegroepeerd naar de klassen. Boven de 55 jaar worden ouderen onderscheiden in de leeftijdscategorieën van de Monitor ouderenhuisvesting: 55-65, 65-75, 75-85 en 85+. Jonge huishoudens, globaal jonger dan 35 jaar, zijn de starters op de woningmarkt, oudere huishoudens van 35 tot 55 de doorstromers. De ouderenindeling sluit ook aan op het toenemende zorggebruik: vanaf 75 jaar en met name vanaf 85 jaar neemt het zorggebruik toe. In de onderstaande grafieken zijn voor 2020 de volgende aantallen en percentages per leeftijdsgroep weergegeven:

% Inwoners, leeftijd, inkomen 2020

Inwoners, leeftijd, inkomen 2020

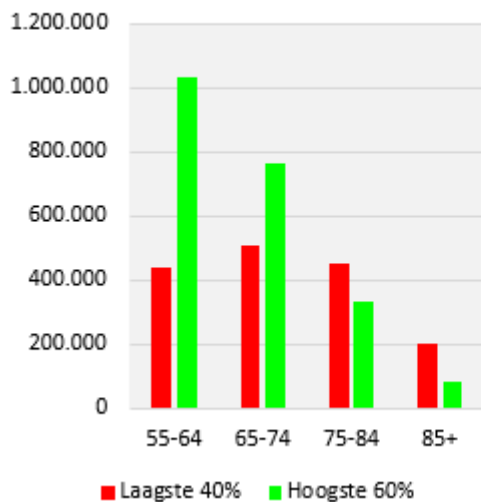
- 35- heeft meer 50% lage inkomens, 25% meer dan het totaal en 10% hoge, de helft van het totaal.
- 35-55 en 55 – 65 zijn relatief welvarend: het % lage inkomens is 70% van het totaal het % hoge 150%.
- 65-75 sluiten qua laagste en middelste inkomens globaal aan op het totaal maar het % hoge 50%.
- 75-85 en 85 kennen relatief veel lage inkomens: 60 tot 75% en weinig hoge: minder dan 5%.

²³ Meer werken, nauwelijks meer verdienen: zorgen om hoge 'marginale druk' geschreven door Yvonne Hofs van 19 oktober 2022

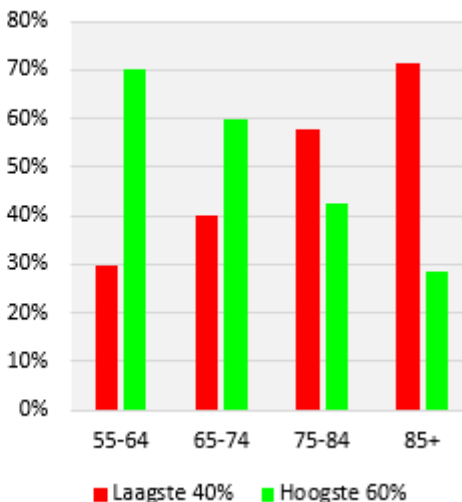
²⁴ CBS: "Inkomen van huishoudens; inkomensklassen, huishoudenskenmerken", Gewijzigd op: 15 november 2022

De Monitor ouderenhuisvesting geeft voor de leeftijdsgroepen boven de 55 hetzelfde beeld:

Inkomen naar leeftijd

% Inkomen naar leeftijd

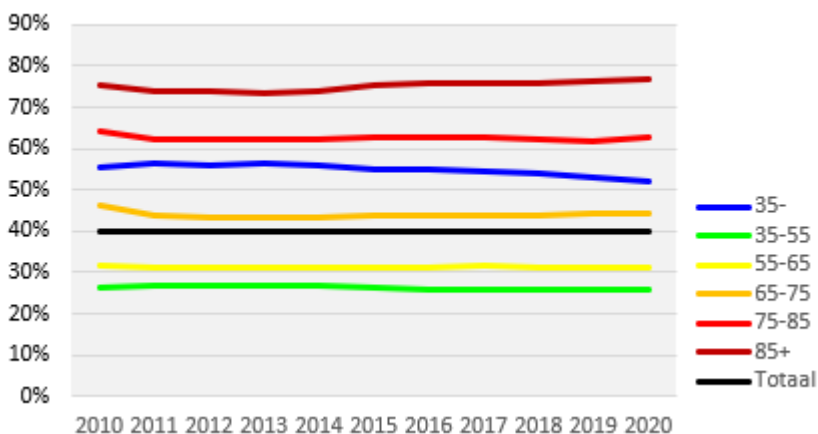

De landelijke cijfers voor de inkomens per leeftijd en de Monitor Ouderenhuisvesting sluiten niet voor 100% aan.

5.3.3 Laagste inkomens naar leeftijd in de tijd

In de tijd is de ontwikkeling van de 40% laagste inkomens in de volgende grafiek weergegeven:

Laagste 40% inkomens per leeftijdsgroep

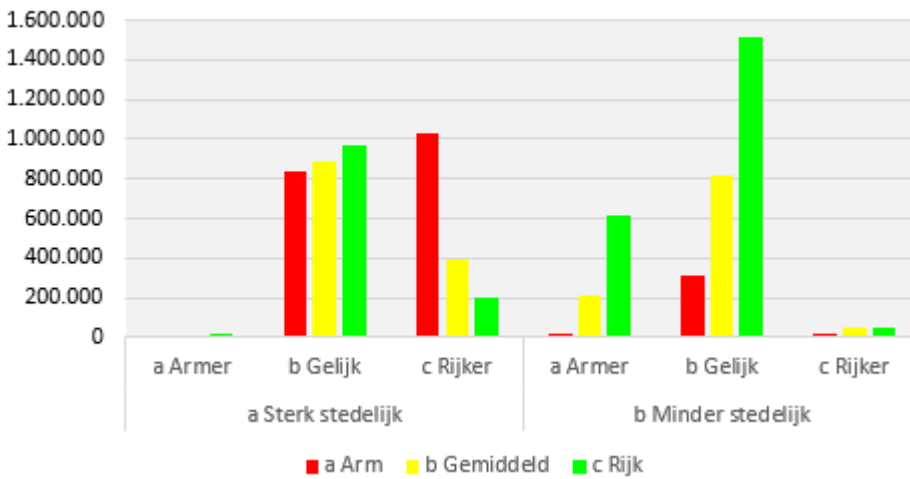
- Het meeste lage inkomens hebben de 85+-ers: 77% in 2020, in 2010 was dit nog 75%.
- Van de 75-85 jarigen heeft 63% een laag inkomen
- Het minste lage inkomens hebben de 35- 55 en 55 – 65 jarigen.
- 65-75 jarigen en 35-ers hebben meer lage inkomens dan het gemiddelde.

Op gemeenteniveau publiceert het CBS vanaf 2011 gegevens over inkomens en vermogens, uitgesplitst naar kenmerken van huishoudens, waaronder leeftijd. Hiermee is op gemeenteniveau een eventuele stijging of daling van inkomens naar leeftijd in de tijd vast te stellen.

5.3.4 Inkomensontwikkeling op postcodeniveau naar stedelijkheid

Op landelijk niveau blijven de verhoudingen tussen de inkomensgroepen globaal gelijk, maar op lager schaalniveau kunnen verschillen in inkomensontwikkeling voorkomen. Het CBS publiceert gegevens – in en exclusief studenten – rond de Sociaal Economische Status, waaronder inkomen, op postcode 4 niveau voor de periode 2014 – 2021.

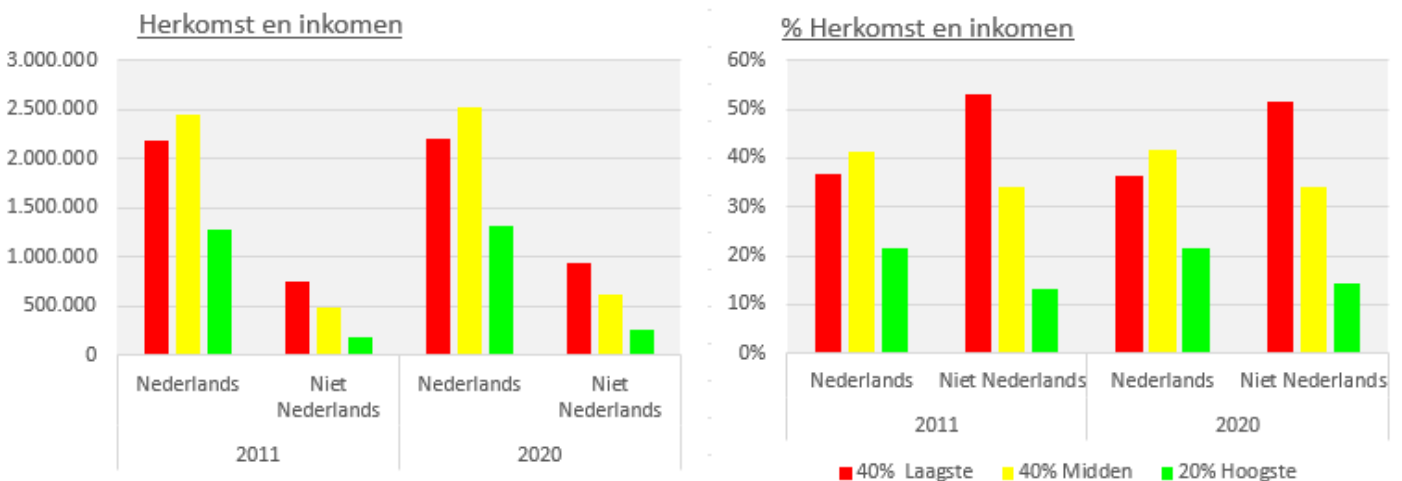
Huishoudens, inkomen, inkomensgroei, stedelijkheid

- 28% van de huishoudens woont in arme gebieden, 30% in gemiddelde en 42% in rijke gebieden
- 11% van de huishoudens woont in gebieden die armer worden, 67% in gebieden waar het inkomen gelijk blijft en 22% in gebieden waar het inkomen toeneemt.
- In de grafiek is verder de stedelijkheid toegevoegd:
 - In de sterk stedelijke gebieden wonen ongeveer evenveel huishoudens arm, gemiddeld of rijk, in gebieden waar het inkomen ongeveer gelijk blijft. Er geen gebieden armer en arme gebieden zijn rijker.
 - In de minder stedelijke gebieden wonen meer rijkere dan armere huishoudens in de gebieden waar het inkomen gelijk blijft. Gebieden worden armer die al rijk zijn.

5.3.5 Inkomen en migratie

Naar de toekomst is migratie voor de omvang van de bevolking als eerder geconstateerd bepalend. Dit heeft mogelijk effect op de toekomstige inkomens. In 2011 en 2020 bestaan tussen huishoudens van Nederlandse en niet Nederlandse herkomst aanzienlijke inkomensverschillen:

- Ruim 50% van de huishoudens met een niet Nederlandse herkomst heeft een lager inkomen, bijna 15% een hoger. Het percentage lagere inkomens neemt licht af en hoger inkomens licht toe.
- Voor de huishoudens met een Nederlandse herkomst betreft dit 35% en ruim 20%.

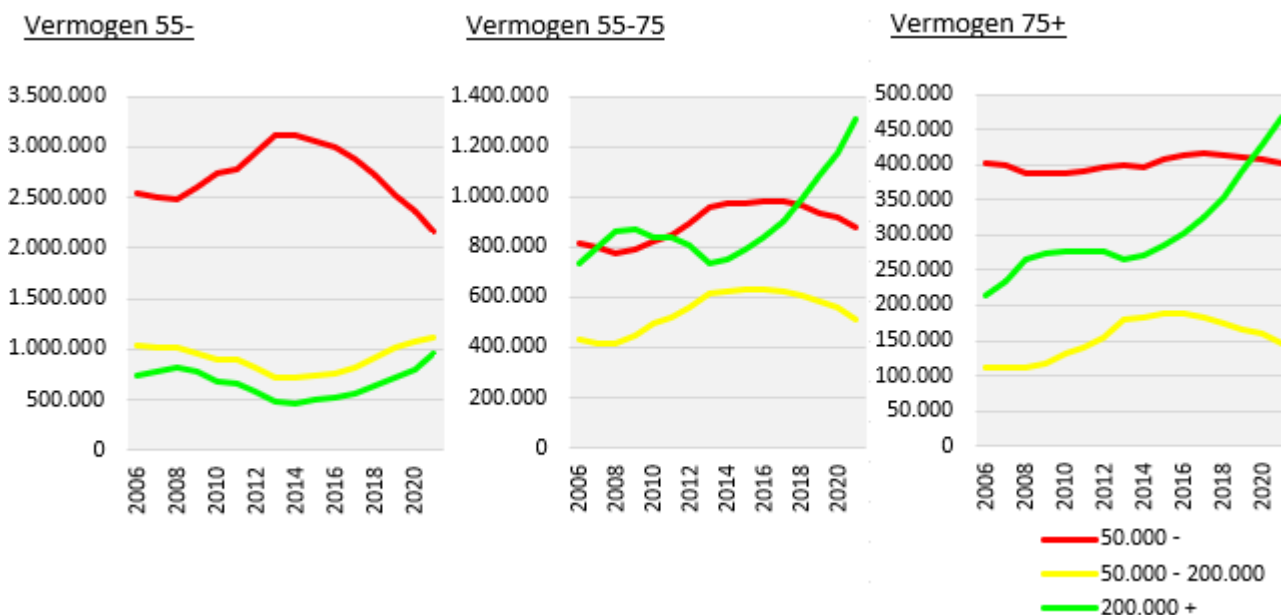
4.3.6 Werkconclusie inkomens

voor de prognoses is dat de huishoudeninkomens in de tijd constant zijn en dat de verhouding tussen hogere en lagere inkomens per leeftijdsgroep op landelijk niveau in de tijd relatief constant is. Sommigen zullen dit uitgangspunt te pessimistisch vinden, anderen te optimistisch. Dit uitgangspunt lijkt wel te optimistisch gezien het koopkrachtverlies van ouderen in 2022 van 3%.²⁵

²⁵ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/37/energietoelag-dempt-koopkrachtverlies-in-2022> Gepubliceerd 14-9-2023

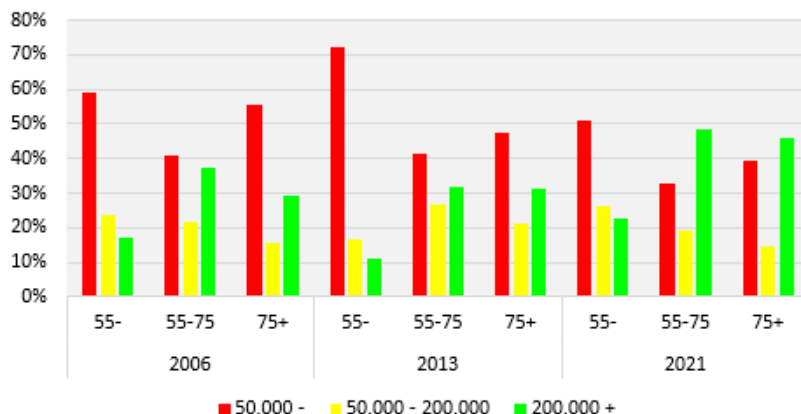
5.4 Vermogen

Naast inkomens zijn ook vermogens van belang. Het CBS heeft naast gegevens over inkomens ook gegevens over koopkracht gepubliceerd.²⁶ Naast een hoger of lager inkomen kunnen huishoudens immers ook beschikken over vermogen. Voor vermogens is een tijdreeks beschikbaar vanaf 2006, waarmee ook de effecten van de financiële crisis in 2008 en de crisis op de woningmarkt in 2013 zichtbaar zijn. Vermogens zijn eerst weergegeven in aantallen huishoudens met een vermogen tot € 50.000, van € 50.000 tot 200.000 en meer dan € 200.000. Deze aantallen huishoudens zijn zichtbaar voor huishoudens tot 55 jaar, van 55 tot 75 jaar en ouder dan 75. De y-as in de grafieken verschilt. De vraag is natuurlijk hoe de vermogens zich naar de toekomst ontwikkelen.

De sterke toename van de vermogens van met name de ouderen vanaf 2013 is in de grafieken goed zichtbaar. Gelijktijdig beschikt een aanzienlijk deel van de ouderen over geen of relatief weinig vermogen. Ook het percentage per leeftijdsgroep laat de leeftijdsgroepen met elkaar vergelijken:

Vermogen: % per leeftijdsgroep

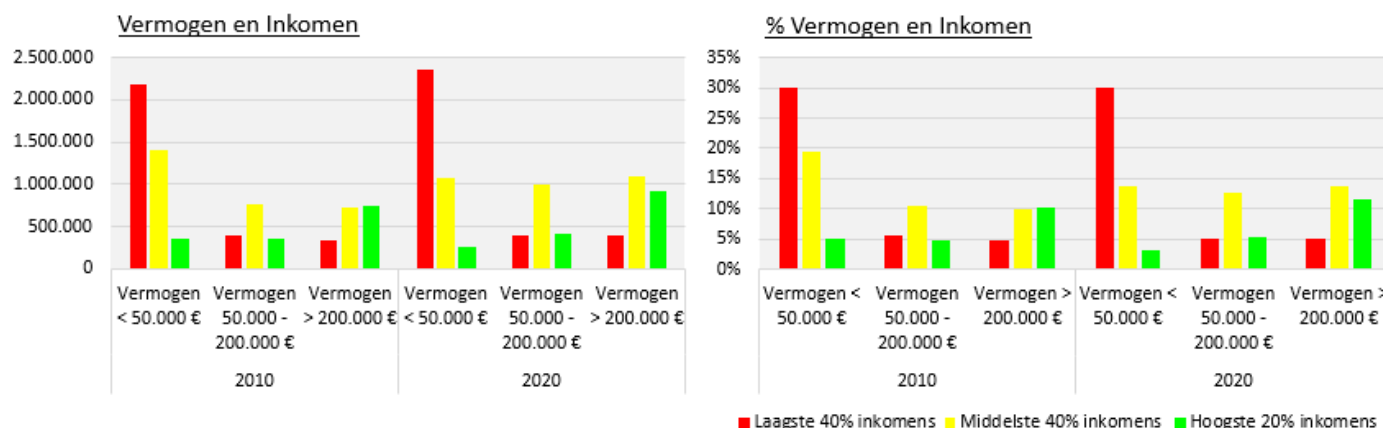

- 45% van de 75+-ers beschikt over een vermogen van meer dan 200.000 €. Voor de 55 – 75 jarigen is dit zelfs bijna 50%.
- 40% van de 75+-ers beschikt over een vermogen van minder dan 50.000 €. Voor de 55 – 75 jarigen is dit bijna 35%.
- De stijging van het vermogen is relatief het grootste bij de ouderen.

²⁶ “Vermogen van huishoudens; huishoudenskenmerken, vermogensklassen”, Gewijzigd op: 31 maart 2023
 “Vermogen van huishoudens; huishoudenskenmerken, regio (indeling 2022)”, Gewijzigd op: 31 maart 2023

5.4.1. Inkomen en vermogen

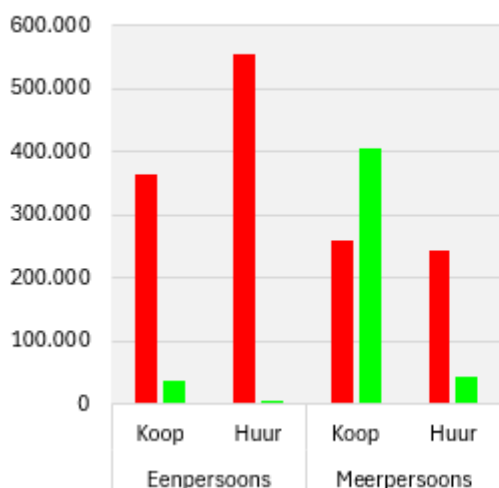
Het CBS publiceert ook de combinatie inkomen en vermogen:

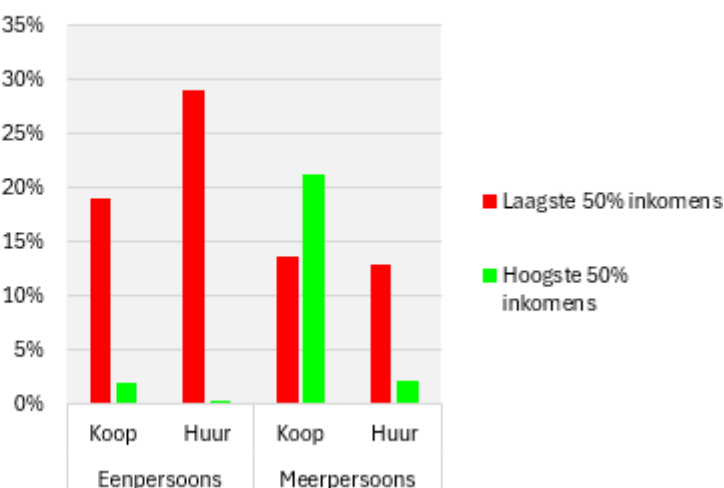
- In 2020 beschikken drie en een half miljoen huishoudens over een vermogen van minder dan € 50.000. Een deel van deze huishoudens heeft zelfs een negatief vermogen. Dit betreffen niet alleen de lage inkomens, maar ook bijna anderhalf miljoen huishoudens met een middeninkomen en bijna 300.000 huishoudens met hogere inkomens. Het aantal huishoudens zonder vermogen met een lager inkomen is sinds 2010 bovendien toegenomen. Helaas is een verdeling naar leeftijd niet beschikbaar.
- Bijna twee miljoen huishoudens beschikt over een vermogen van 50.000 tot 200.000 €, voornamelijk huishoudens met een midden inkomen.
- In 2020 beschikken ruim twee miljoen huishoudens over een vermogen van meer dan € 200.000. Dit betreft deels huishoudens met een hoog inkomen, deels met een gemiddeld inkomen, maar deels ook met een laag inkomen.

VNG publiceert in Waarstaatjegemeente.nl de Lokale Monitor Wonen, die de volgende uitsplitsing mogelijk maakt:

Aantal AOW-ers

% AOW-ers

56% van de AOW-ers woont in een koopwoning, waarvan 33% met de laagste 50% inkomens.

5.5 Conclusies SES Opleidingsniveau, Inkomens, Vermogen

SES is een algemeen bekend begrip, gekoppeld aan levensverwachting en gezondheid. SES is echter helaas niet op laag niveau uit te splitsen naar leeftijdsgroepen. Bij ouderen ontbreekt hiervoor het opleidingsniveau. SES vertoont echter een correlatie van 0,97 met de laagste 40% inkomens. Voor inkomens zijn ook kengetallen beschikbaar om de zorgvraag te berekenen. Daarom is in woonzorgdashboards het inkomen als uitgangspunt genomen. Aandachtspunt is het vermogen. 56% van de ouderen woont in een koopwoning en heeft daarmee mogelijk de beschikking over een overwaarde.

6. Prognose naar inkomen

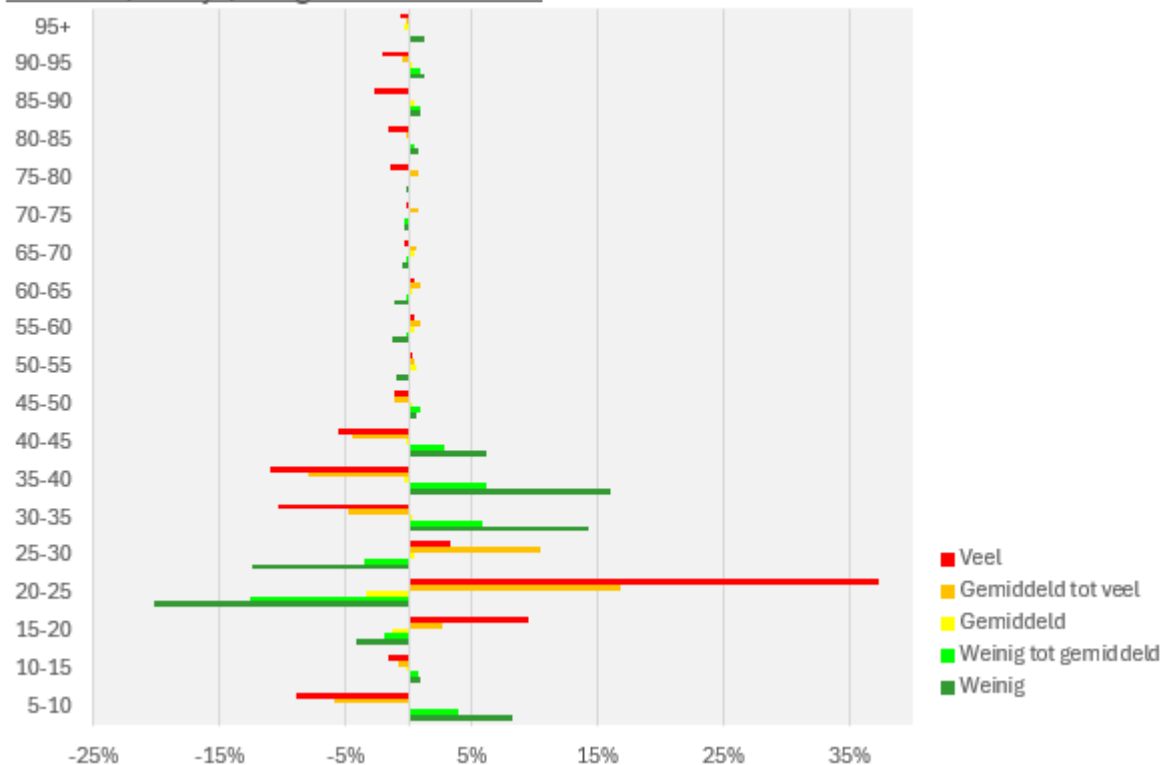
De levensverwachting wordt mede bepaald door de SES, opleidingsniveau en inkomen. Voor de relatie levensverwachting, opleidingsniveau en inkomen publiceert het CBS ook cijfers, voor de relatie met SES niet. Informatie over het opleidingsniveau blijkt voor ouderen onvoldoende beschikbaar. Het CBS publiceert wel veel gegevens over inkomen. Inkomen is beschikbaar als gemiddeld of nodaal inkomen, maar ook in inkomensgroepen: hoeveel huishoudens behoren tot de laagste 20% inkomens. Voor de zorgvraag en de levensverwachting gekoppeld aan het inkomen en voor is dit van belang: In de rijkste gebieden wonen nog steeds arme mensen, in de armste gebieden nog steeds rijke.

De 40% laagste inkomens per PC4 zijn als uitgangspunt genomen. Deze postcodes zijn geordend naar het % behorend tot de 40% laagste inkomens, waarmee postcodegebieden beschikbaar zijn met veel, veel tot gemiddeld, gemiddeld, gemiddeld tot weinig en weinig huishoudens behorend tot de 40% laagste inkomens. Per gebied met hetzelfde inkomen is vastgesteld hoeveel mensen naar leeftijd er wonen in 2020 en in 2015. Per postcode is bekend dat ouderen weinig verhuizen en dus na 5 jaar mits nog in leven nog in de postcode wonen. Vervolgens is een cohort-percentage genomen van bijvoorbeeld de 80 tot 85 jarigen in 2020 ten opzichte van de 75 tot 80 jarigen in 2015. Als het cohort-percentage relatief hoog is leven mensen langer, als het cohort-percentage relatief laag is leven mensen korter. Deze cohort-percentages zijn bepaald voor de 20% gebieden met een groei groter 6%, voor de 70% gebieden voor een groei van 0 tot en met 6% en voor de 10% krimpgebieden.

6.1 Cohorten naar inkomen

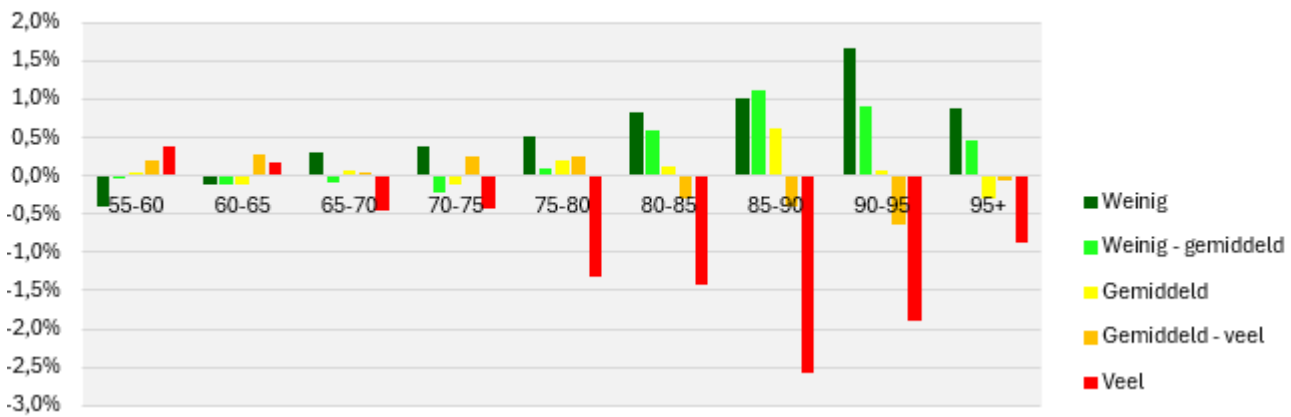
In de grafiek zijn de cohort-percentage - voor de gebieden voor een groei van 0 tot en met 6% - weergegeven ten opzichte van het Nederlands gemiddelde.

% Cohort, leeftijd, % lage inkomens - % NL

- Het cohort-percentage is bij 5 tot 10 jarigen hoger voor gebieden met weinig en lager voor de gebieden met veel lage inkomens.
- Voor de leeftijdsgroep 20 tot 30 jaar is het cohort-percentage hoger voor gebieden met veel en lager voor de gebieden met weinig lage inkomens.
- Voor de leeftijdsgroep 30 tot 45 jaar is het cohort-percentage lager voor gebieden met veel en hoger voor de gebieden met weinig lage inkomens.
- Bij de hogere leeftijden zijn de verschillen kleiner.

Cohorten Ouderen naar % lage inkomens

Voor de levensverwachting van met name de ouderen is ingezoomd op de 55+-ers: met name in de gebieden met veel lage inkomens is, zoals verwacht, vanaf 75 jaar het percentage mensen dat na 5 jaar nog in het gebied woont lager is dan in de andere inkomensgroepen. Het inkomen betreft het gemiddelde inkomen in het gebied, waar natuurlijk ook alleen rijke ouderen tussen arme studenten kunnen worden.

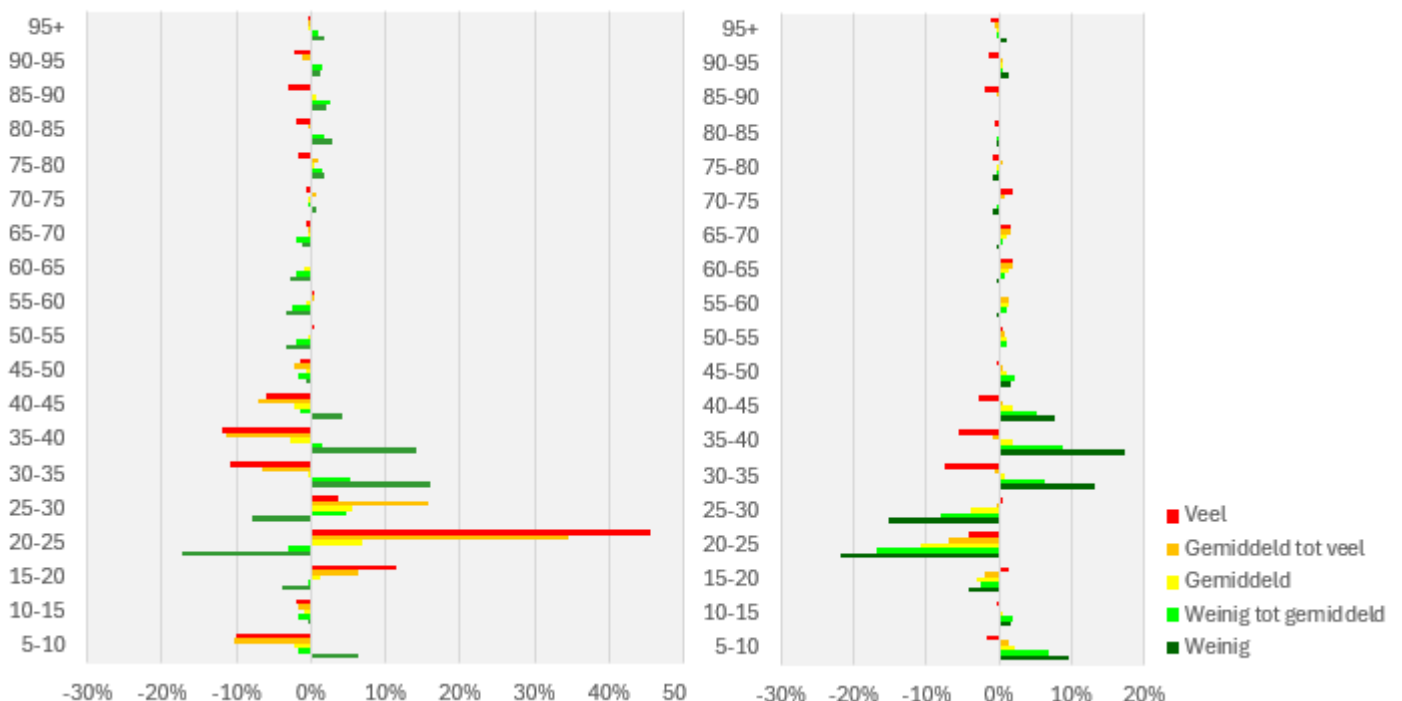
Het resultaat komt globaal overeen met de uitsplitsing naar inkomen: Het cohort-percentage is bij 5 tot 10 jarigen hoger voor gebieden met weinig en lager voor de gebieden met veel lage inkomens. Voor de leeftijdsgroep 20 tot 30 jaar is het cohort-percentage hoger voor gebieden met veel en lager voor de gebieden met weinig lage inkomens. Voor de leeftijdsgroep 30 tot 45 jaar is het cohort-percentage lager voor gebieden met veel en hoger voor de gebieden met weinig lage inkomens.

6.2 Cohorten naar inkomen en stedelijkheid bij groei < 6%

De combinatie leeftijd, inkomen en stedelijkheid leidt tot de volgende cohort %:

Cohort % Leeftijd, % lage inkomens, Stedelijk

Cohort % Leeftijd, % lage inkomens, Landelijk

6.3 Inkomensprognose

Laatste stap is de inkomensprognose:

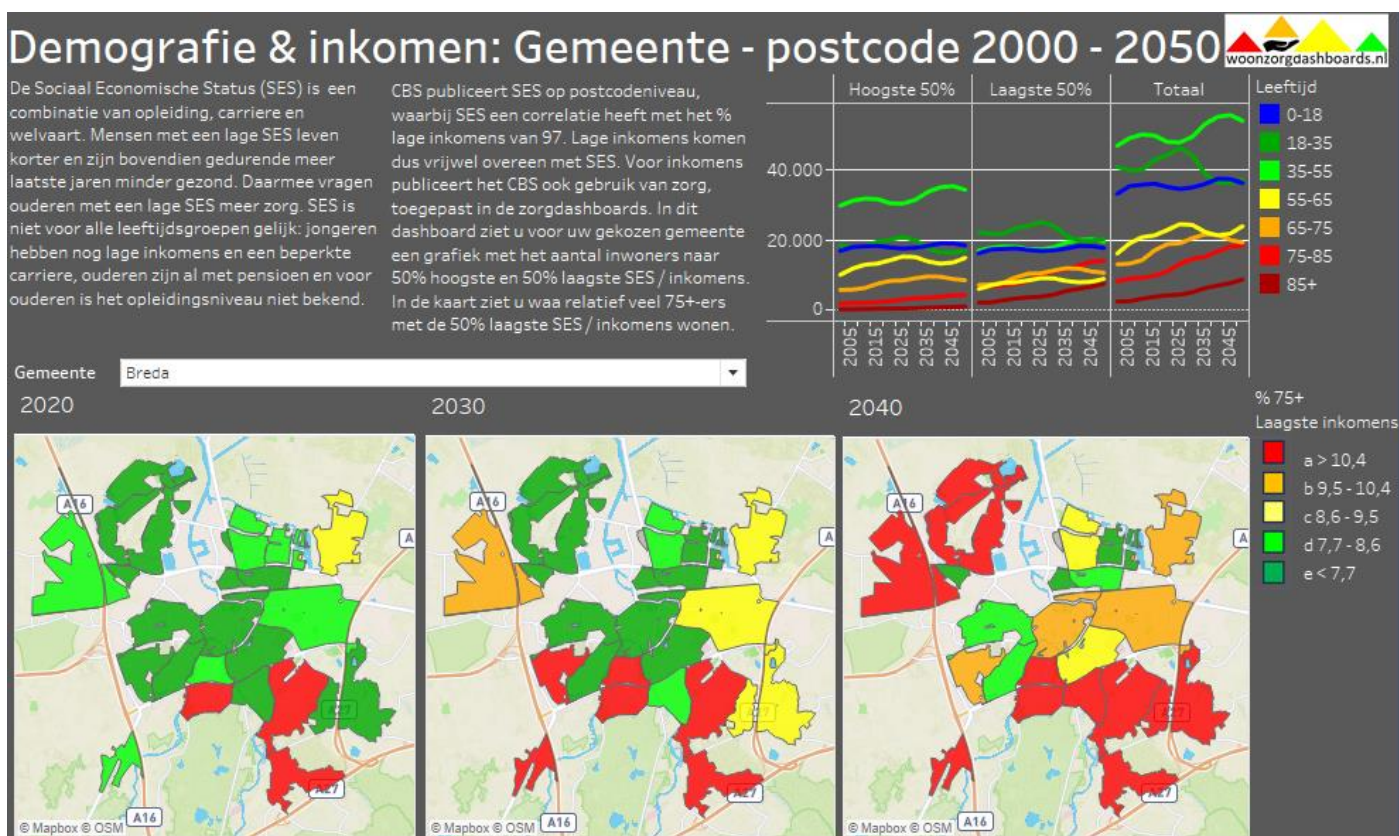
- o De Monitor ouderhuisvesting publiceert op gemeenteniveau voor 2020 inkomens 20% groepen per leeftijdsgroep 55-65, 65-75, 75-85 en 85+. Daarmee is ook bekend hoeveel % behoort tot de laagste 50%.
- o Het CBS publiceert ook 40% laagste inkomens voor 2014 tot 2021 per postcode in de maatwerktabellen rond de SES.²⁷ De 40% is opgehoogd tot 50% aan de hand van de inkomens procent groepen per gemeente
- o Op basis van het % voor de laagste 50% zijn de oudere huishoudens binnen de gemeente in 2020 toegerekend.
- o Voor de huishoudens jonger dan 35 is het percentage dat behoort tot de laagste 50% als uitgangspunt genomen.
- o Het totaal aantal huishoudens met lagere inkomens minus de huishoudens ouder dan 55 en jonger dan 35 leidt tot het aantal huishoudens met lagere inkomens van 35 tot 55 jaar.

Met deze benadering is verondersteld dat de inkomens in de tijd voor leeftijdsgroepen constant blijven, zoals op landelijk niveau is onderbouwd. Lokaal zullen altijd verschillen blijven bestaan tussen postcodes, die in een apart dashboard voor 2014 – 2023 kunnen worden bekeken.

7 Conclusie: Bevolkingsprognose 2000 -2050 gemeente en postcodeniveau naar inkomen

Resultaat is een prognose tot op postcodeniveau voor 2000 – 2050. Op www.woonzorgdashboards.nl is deze prognose publiek toegankelijk, waarin iedereen kan kiezen voor een gemeente naar keuze. U ziet:

- Een grafiek voor de inwoners naar leeftijd 0-18, 18-35, 35-55, 55-65, 65-75, 75-85 en 85+ voor de 50% hoogste inkomens, de 50% laagste inkomens en het totaal. Voor 0-18 is het gemiddelde van het gebied genomen.
- Voor de gemeente zijn op postcodeniveau 3 kaarten zichtbaar waarin is aangegeven waar relatief veel en relatief weinig 75+-ers met een laag inkomen wonen. De kaarten betreffen 2020, 2030 en 2040 zodat direct de ontwikkeling zichtbaar is.

Maatwerk zijn voor regio's en gemeenten eigen woonzorgdashboards beschikbaar tot op BAG niveau, inclusief voor eenieder toegankelijke data . Beleid kan dan worden gebaseerd op gezamenlijke inzichten. Daarnaast zijn ook gebiedsrapporten voor regio's, gemeenten en postcode(-clusters) maatwerk beschikbaar.

²⁷ Het CBS publiceert ook cijfers voor 4, 5 en 6 positie postcodegebieden voor de jaren 2015 tot en met 2022.

<https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/nederland-regionaal/geografische-data/gegevens-per-postcode> Voor 2012-2014 en 2008-2010 is verder een postcode 6 bestand beschikbaar. Bestanden kennen niet allen dezelfde data.

ZORG

De zorgkosten zullen tot 2040 volgens het RIVM verdubbelen.²⁸ Deze ontwikkeling verklaart het RIVM voor twee derde uit de technologische en welvaartsontwikkeling, voor een derde uit de vergrijzing. Met het nieuwe langer thuis woon beleid van VWS voor ouderen staan burgers, senioren, overheden, zorgorganisaties, woningcorporaties, marktpartijen staan voor nieuwe uitdagingen, zeker gezien het groeiend aantal ouderen met lage inkomens. Het accent ligt in Woonzorgdashboards op ouderen, maar ook andere leeftijdsgroepen komen aan de orde.

Woonzorgdashboards.nl laat zien voor de periode 2000 – 2050 tot op viercijferige postcode waar welke zorgvraag voor deze senioren, met een uitsplitsing naar leeftijd en inkomen nu en straks verwacht mag worden. De combinatie van demografie en inkomensgegevens vormen de basis voor deze dashboards, rapportages en achterliggende analyses. In Woonzorgdashboards.nl is de vanuit demografie en SES verwachte zorgvraag opgenomen naar leeftijd in de leeftijdsgroepen 18-, 18-35, 35-55, 55-65, 65-75, 75-85 en 85+, voor de ouderen daarmee aansluitend op Monitor Ouderenhuisvesting, met uitsplitsing naar inkomen

- Voor de WMO naar huishoudelijke hulp en begeleiding,
- Voor de ZVW naar wijkverpleging, eerste lijns verblijf en geriatrische revalidatie
- Voor de WLZ naar zorgprofiel en leveringsvorm, VV, GHZ en GGZ.

1 Open data uitgangspunt voor de zorg in woonzorgdashboards

De zorgdashboards zijn gebaseerd op een combinatie van de demografische prognose en zorgkengetallen.

Kengetallen zijn gecombineerd met de beschikbare prognose per inwoner in de leeftijdsgroepen 55-65, 65-75, 75-85 en 85+ naar laagste 40% en hoogste 60% inkomens voor de periode 2000 – 2050 tot op viercijferige postcode niveau. Naast deze demografische data op postcodeniveau zijn vanuit het CBS-gegevens over SES, inkomens en opleidingen beschikbaar, alsmede gegevens over woningvoorraad en voorzieningen. Deze gegevens zijn aangevuld met data afgeleid uit de BAG en de zespositie postcode data van het CBS, waaronder specifieke maatwerkdata over leeftijd.

Voor de gezondheid vormen cijfers van het RIVM het uitgangspunt. Deze zijn omgerekend van buurten naar postcodegebieden. Voor de beperkingen, eerste en tweede lijn zijn kengetallen af te leiden uit het CBS. Voor de langdurige zorg zijn in Monitor Langdurige Zorg cijfers beschikbaar voor indicaties, gebruik en bijdrage plichtig gebruik per zorgprofiel naar leveringsvorm:

- Indicaties: deze publicatie geeft een beeld van het aantal personen dat recht heeft op verpleging of verzorging.²⁹
- Gebruik: deze publicatie beperkt zich tot zorg in natura, geleverd in instellingen al dan niet met behandeling en via het volledig pakket thuis.³⁰
- Bijdrage plichtig gebruik: is gepubliceerd met ook het persoonsgebonden budget.

Met de prognoses is de verwachte zorgvraag in beeld tot op viercijferige postcode. Hiermee zijn theoretisch te verwachten regionale verschillen in beeld. Echter de feitelijke situatie kan afwijken, tussen regio's zoals ook door de NZA³¹ al onderzocht, tussen gemeenten zoals af te leiden uit het CBS Maatwerk uit 2019 en ook op postcode en locatieniveau³². Ook vanuit CIZ³³, Vektis en www.zorgcijfersdatabank.nl zijn data beschikbaar. Echter, Goede data over zorglocaties ontbreken nog steeds zoals TNO al in haar rapportage constateerde³⁴. Daarom is zo goed mogelijk het zorgaanbod vanuit verschillende bronnen in beeld gebracht:

²⁸ <https://www.vtv2018.nl/zorguitgaven>

²⁹ MLZ CBS: Personen met indicatie zorg met verblijf; zzp en regio, Gewijzigd op: 6 oktober 2022

³⁰ MLZ CBS: Personen met indicatie naar gebruik WLZ-zorg; indicatie, leveringsvorm, zzp, Gewijzigd op: 27 januari 2023

³¹ NZA Monitor Ouderenzorg - regionale verschillen

³² <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/onderzoeksomschrijvingen/korte-onderzoeksomschrijvingen/personen-met-indicatie-naar-gebruik-wlz-zorg>

<https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/onderzoeksomschrijvingen/aanvullende-onderzoeksomschrijvingen/verschil-statistieken-awbz-wlz-zorggebruikers-en-institutionele-huishoudens>

³³ ciz.databank.nl

³⁴ Ook definitieverschillen leiden tot verschillende resultaten: TNO heeft de volgende definitie gehanteerd: Om in de inventarisatie te worden geïncludeerd moest het gaan om capaciteit voor de Zorgprofielen VV-4 t/m VV-10 (voorheen Zorgzwaartepakket ZZZ-4 t/m ZZZ-10) inclusief logeren en crisisopvang, exclusief Volledig Pakket Thuis (VPT), persoonsgebonden budget (PGB) en Modulair Pakket Thuis (MPT).

- LRZA vestingen en locaties zomer 2022: in LRZA komt informatie bij elkaar van onder meer Vektis en de Kamer van Koophandel. Dit bestand vraagt helaas opschoning. De informatie betreft instellingen en locaties.
- Zorginzicht: via Zorginzicht is kwaliteitsinformatie over zorginstellingen beschikbaar voor 2021, 2020 en 2019. Helaas hebben niet alle instellingen kwaliteitsinformatie aangeleverd.
- DigiMV: via DigiMV is informatie op instellingsniveau beschikbaar, waaronder financiële informatie, inzicht in cliënten aantallen, capaciteit etc. Helaas zijn geen locaties beschikbaar.
- BAG en CBS: Via de BAG is op adresniveau de gebruiksooppervlakte, via het CBS op postcodeniveau het totale aantal instellingsbewoners.

Vanuit de Monitor Langdurige Zorg zijn zo kengetallen afgeleid voor de verschillende zorgprofielen naar leveringsvorm en naar leeftijdsgroep. Waar mogelijk zijn daarbij ook kengetallen afgeleid per zorgkantoorregio. Voor een uitsplitsing naar inkomen zijn helaas alleen relatief oude gegevens beschikbaar³⁵. Bij gebrek aan beter is met deze gegevens niettemin indicatie gegeven het verschil in zorggebruik tussen de laagste 50% inkomens en de hoogste 50% inkomens. Uiteraard zou meer actuele data wenselijk zijn. De volgende prognose zijn vervaardigd:

- Basisprognose: kengetallen zijn gecombineerd met de prognose. Het resultaat is vergeleken met de RIVM TNO prognose, waarbij een bijna 100% fit is geconstateerd.
- De Wozo prognose: voor het nieuwe beleid is het aantal “verblijf” per 2030 vastgezet op 130.000. Gevolg is dat een deel van de cliënten niet meer gebruik kan maken van de leveringsvorm “verblijf”, deze zijn overgeheveld naar VPT, MPT en PGB. Hierbij is de verdeling naar zorgprofielen gelijk gehouden.

2 Toekomstverwachting gezondheid en zorg

Het RIVM publiceert in de Volksgezondheid Toekomst Verwachting (VTV) VTV haar verwachtingen rond de gezondheid en zorg naar de toekomst. Op haar website geeft het RIVM de belangrijkste ontwikkelingen in het Trendskenario aan de hand van een drietal vragen:

- Hoe ontwikkelen zich de zorguitgaven in de toekomst?
 - De totale zorguitgaven verdubbelen tot 174 miljard euro in 2040.
 - In de periode 2015-2040 groeien de zorguitgaven met gemiddeld 2,9 procent per jaar.
 - De zorguitgaven per persoon stijgen van 5.100 euro in 2015 naar 9.600 euro in 2040.
- Waaraan geven we onze zorgeuro's uit in de toekomst?
 - Het aandeel van de uitgaven aan zorg voor 65-plussers stijgt van 44 procent in 2015 naar 59 procent in 2040.
 - De uitgaven voor de behandeling van aan kankers tot 2040 het snelst.
- Waarom stijgen de zorguitgaven in de toekomst?
 - Twee derde van de toename in de totale uitgaven is toe te schrijven aan ontwikkelingen in medische technologie en welvaartstijging; een derde aan de vergrijzing en bevolkingsgroei.
 - De uitgavengroei tot 2040 voor behandeling van kankers komt vooral door technologische ontwikkelingen.
 - Interessant zouden de gevolgen voor wonen en zorg zijn, door het RIVM nog niet expliciet genoemd.

3 Inrichting van de zorg

De toekomstverwachting voor gezondheid en zorg is in de zorgdashboards opgebouwd vanuit de gezondheid. Vervolgens komen beperkingen aan bod. Gezondheid en beperkingen leiden uiteindelijk tot zorg. De zorg is in Nederland georganiseerd via vier wetten:

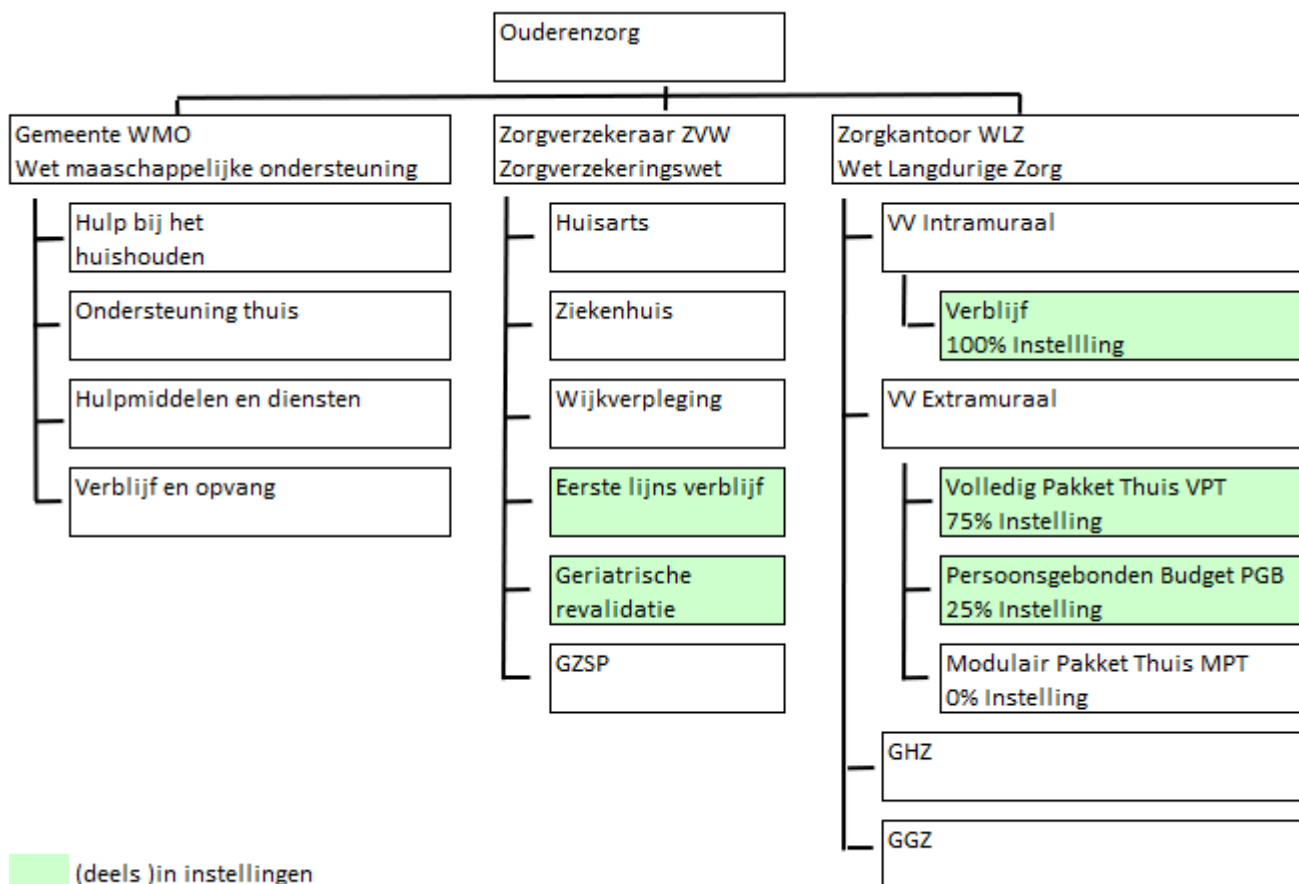
- Jeugdwet 2015: De gemeentelijke taken zijn vastgelegd in de Jeugdwet. Deze wet regelt de verantwoordelijkheid voor preventie, ondersteuning, hulp en zorg aan kinderen en jongeren (jeugdigen) en hun ouders bij opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en stoornissen.
- WMO: Vanuit de gemeente worden ouderen ondersteund met huishoudelijke hulp en begeleiding via de WMO.
- ZVW: Vanuit de Zorgverzekeringswet krijgt elke burger, dus ook de oudere 1^e en 2^e lijn hulp inclusief medicatie. Voor ouderen zijn daarnaast via de zorgverzekering wijkverpleging, eerstelijns verblijf en de geriatrische revalidatie van belang. Eerstelijns verblijf en de geriatrische revalidatie vinden plaats in instellingen.
- WLZ: Tenslotte is via de Wet Langdurige zorg “Verblijf” mogelijk in een instelling en kan gebruik gemaakt worden van een “Volledig pakket thuis” VPT, voor 75% in een instelling, een “Persoonsgebonden budget” PGB voor 25%

³⁵ “Personen met indicatie/gebruik ZMV; grondslag, indicatie naar zvp 2009-2014” gepubliceerd op 26 juli 2019

in een instelling of een “Modulair pakket thuis” MPT volledig thuis. Naast deze verschillende leveringsvormen van zorg staat een deel van mensen op de wachtlijst.

Een en ander is voor ouderen zichtbaar in het volgende schema, vrij naar de Autoriteit Consument en Markt:

Soorten zorg die ouderen kunnen ontvangen naar wet en uitvoerder

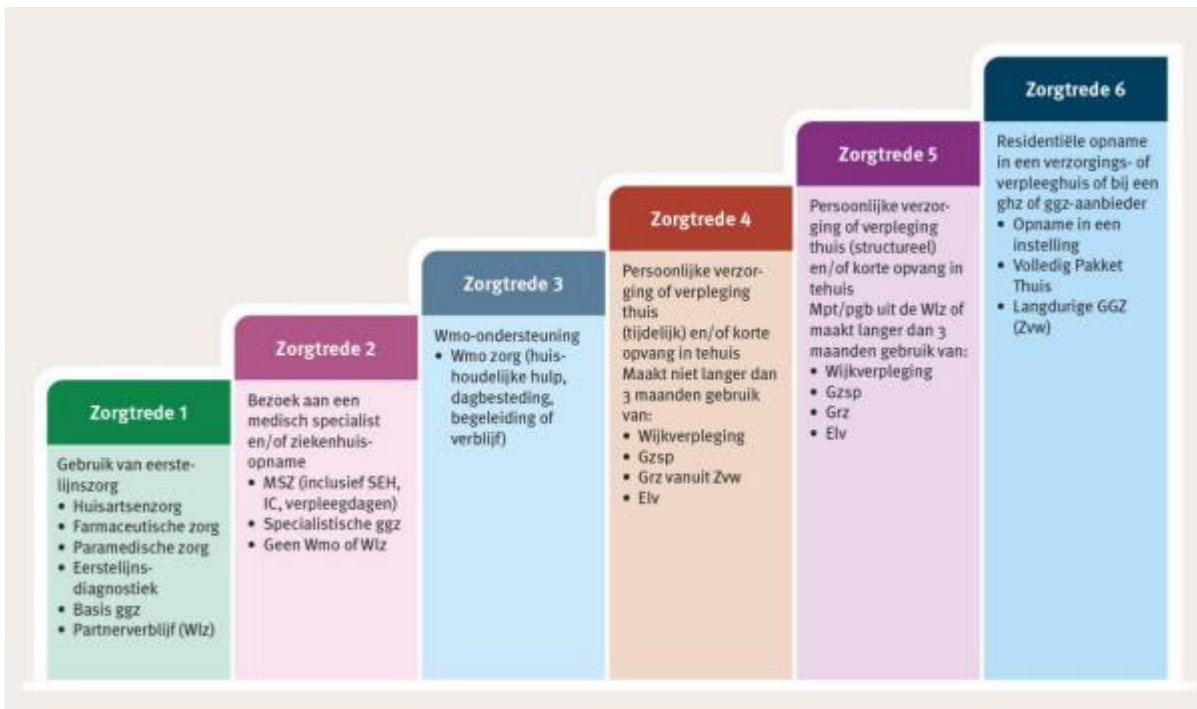

(deels)in instellingen
 Bron % Instelling: ABF Houdbaarheid Ouderenhuisvesting tot 2050
 Vrij naar Autoriteit Consument en Markt

Het schema is door de ACM opgesteld voor de ouderen, maar blijkt voor alle leeftijdsgroepen te gelden. Het accnet ligt daarbij op ouderen. Zo zou voor de jeugd de jeugdzorg nog kunnen worden toegevoegd. Waar mogelijk zijn voor de verschillende soorten zorg de kengetallen bepaald voor het aantal cliënten op peildatum, de daarbij behorende zorgkosten en de personeelsinzet. Deze kengetallen zijn vervolgens gecombineerd met de demografische en inkomensprognose.

4 Zorgetreden

Het organigram van de ACM zegt nog niets over de inhoudelijke samenhang in de zorg. Voor de ouderenzorg heeft het SCP de zorgetreden ontwikkeld, die door de NZA verder zijn opgepakt. Op basis van gegevens over ontvangen zorg is in de studie SCP Met zorg ouder worden (Van Campen et al. 2013) een hiërarchie van zorgetreden op theoretische gronden geformuleerd en vervolgens empirisch getoetst. Deze hiërarchie bleek stabiel en consistent met betrekking tot het zorggebruik. Onderscheiden worden 6 zorgetreden:

De zorgtrede(n) zijn grotendeels aan te sluiten op het organigram van ACM. Voor woonzorgdashboards wordt hierop aangesloten met een selectie van onderwerpen. Voor elke zorgtrede zijn onderwerpen beschikbaar, soms direct vanuit op het onderwerp toegespitste bronnen, soms indirect door combinatie met andere informatie. Zo is bijvoorbeeld voor zorgtrede 4 en 5 een onderscheid langer dan 3 maanden ³⁶. De ACM notitie geeft ook aantallen voor de verschillende zorgtrede(s).

5 Gezondheid

Gezondheid komt in een apart woonzorgdashboard aan de orde. De gezondheid van de bevolking is tot op buurtniveau in kaart gebracht door het RIVM.³⁷ Het RIVM heeft de data tot op buurtniveau toegankelijk gemaakt voor 2012, 2016 en 2020 en gepubliceerd in de indeling 2020, inclusief de buurtcodering. Hiermee zijn direct tijdreeksen mogelijk. De volgende gegevens groepen over de gezondheid zijn beschikbaar voor zowel 2012, 2016 als 2020 voor 18 jaar en ouder, voor 18 tot 65 en voor 65+.

- Ervaren gezondheid, Onder- en overgewicht, Roken, Alcoholgebruik, Beperkingen, Angst of depressie, Eenzaamheid, Mantelzorger, Moeite met rondkomen.
- Voor 2020 en 2016 of alleen voor 2020 zijn extra gegevens beschikbaar over Lichamelijke gezondheid, Matig/veel regie over eigen leven, Vrijwilligerswerk, Bewegen, (Heel) veel stress in afgelopen 4 weken.
- Soms zijn gegevens alleen beschikbaar voor 18-65 of juist 65+, zoals Lopen en fietsen 18 tot 65 jaar, Geluidhinder 18 tot 65 jaar en Broeze gezondheid 65 jaar of ouder.

Buurtgegevens kunnen via postcode 6 ook worden vertaald naar postcode 4, waarmee de gegevens te combineren zijn met de data uit de woonzorgdashboards.

³⁶ <https://www.vektis.nl/intelligence/publicaties/factsheet-wijkverpleging-2022>

³⁷ RIVM: Gezondheid per wijk en buurt; 2012/2016/2020 (indeling 2020), Gewijzigd op: 3 februari 2023

Gezondheid 2020, 2016, 2012: % per thema

De gezondheidsgegevens geven een beeld van de gezondheid binnen een gemeente op laag schaalniveau, zowel voor de hele populatie als alleen voor 65+-ers. Combinatie van deze gegevens met de SES en met de demografie laat zien waar de afgelopen 5 jaar en – doortrekkend – wellicht de komende 5 jaar extra aandacht wenselijk is

6 Beperkingen

Beperkingen komen in een apart woonzorgdashboard aan de orde. Met de jaren kan de gezondheid achteruitgaan en kunnen beperkingen optreden. Er is een aantal gegevens rond beperkingen beschikbaar:

- OESO: In de OESO zijn internationaal beperkingen, uitgesplitst naar totaal, horen, zien, bewegen voor de bevolking vanaf 12 jaar gedefinieerd. Mobiliteitsbeperkingen zijn een van de bouwstenen voor het beleid³⁸, onder meer gebruikt door ABF, dat het Rijk woningmarktonderzoek levert. Sleutel vormt het gebruik van hulpmiddelen voor mobiliteit en de door het hoofd en de eventuele partner ervaren mobiliteitsbeperkingen:
 - Geen: Mobiliteitsklasse 0: Huishoudens met geen of slechts zeer lichte mobiliteitsbeperkingen.
 - Licht: Mobiliteitsklasse A: Huishoudens waarin zowel het hoofd als de eventuele partner een mobiliteitsbeperking heeft, en met moeite kan lopen en/of traplopen.
 - Matig: Mobiliteitsklasse B: Huishoudens die gebruik maken van een scootmobiel, rollator of rolstoel, maar binnenshuis geen hulpmiddel voor mobiliteit gebruiken en Huishoudens waarvan het hoofd en/of de partner een ernstige mobiliteitsbeperking heeft en zonder hulp niet kan lopen en/of traplopen.
 - Zwaar: Mobiliteitsklasse C: Huishoudens die binnenshuis gebruik maken van een rolstoel of een rollator.
- ADL: Algemene Dagelijkse Levensverrichtingen zijn beschikbaar voor mensen ouder dan 55 jaar. De Monitor Ouderenhuisvesting geeft gegevens over de ADL uitgesplitst naar leeftijd, inkomen en naar geschiktheid van woning en woonomgeving.

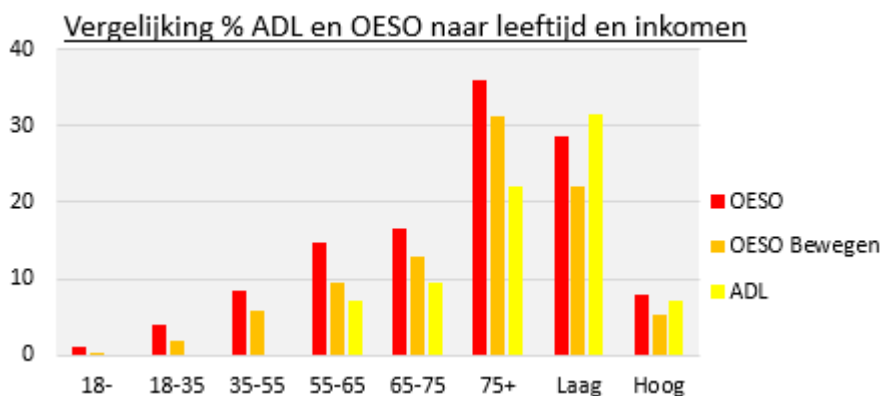
De ADL-indicator (Algemene Dagelijkse Levensverrichtingen) is gebaseerd op vragen over de volgende 11 verrichtingen³⁹:

³⁸ Bron: Bevolkings- en woningbehoefteprognose provincie Noord-Brabant.

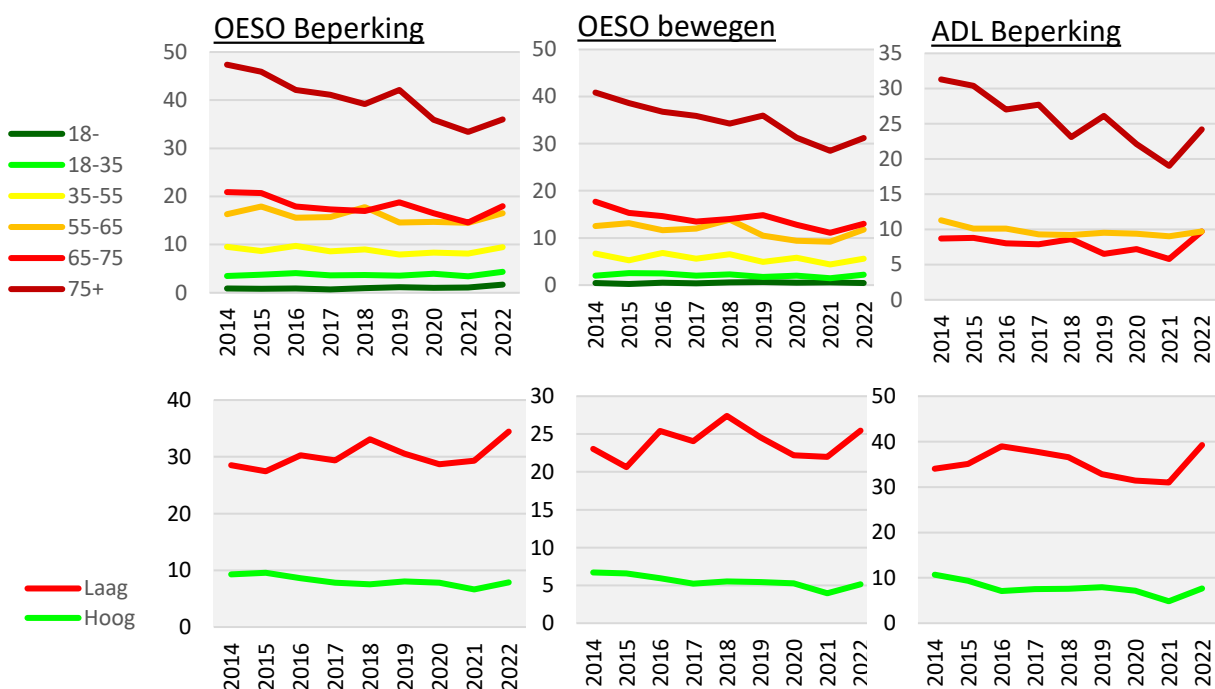
³⁹ CBS: Gezondheid en zorggebruik; persoonskenmerken, 2014-2021, Gewijzigd op: 4 maart 2022

1. Gaan zitten en opstaan uit een stoel
2. In- en uit bed stappen
3. De trap op- en aflopen
4. Eten en drinken
5. Aan- en uitkleden
6. Het gezicht en de handen wassen
7. In bad gaan of douchen
8. Van het toilet gebruik maken
9. Zich verplaatsen naar een andere kamer op dezelfde verdieping
10. De woning verlaten en binnengaan
11. Zich verplaatsen buitenshuis

Voor de beperkingen zijn cijfers beschikbaar naar leeftijd en 20% inkomensgroepen anderzijds. De leeftijden zijn omgerekend naar 18-, 18-35, 35-55, 55-65, 65-75, 75-85 en 85+, aansluitend op de prognose. Voor de kengetallen naar inkomen per leeftijd is verondersteld dat het inkomenspercentage geldt voor alle leeftijdsgroepen. OESO en ADL laten voor 2020 de volgende % beperkingen zien naar leeftijd en inkomen:

ADL beperkingen komen bij 55-65, 65-75 en 75+ minder voor dan OESO of OESO bewegen beperkingen. Beperkingen komen ook meer voor bij de laagste 40% inkomens dan bij de hogere inkomens:

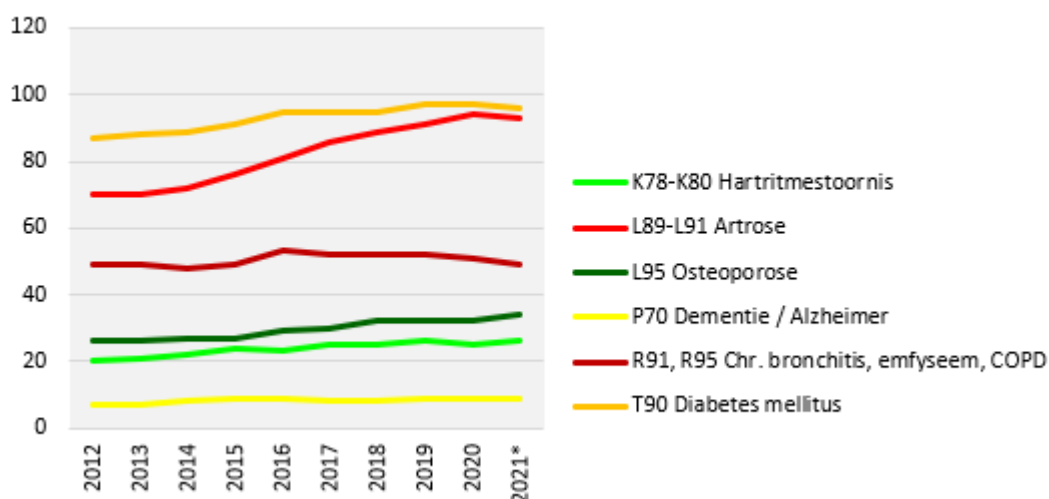
Bij 75+-ers lijken de beperkingen af te nemen. Voor andere leeftijdsgroepen lijkt bij OESO ook sprake van een lichte afname, bij ADL niet. Beperkingen bij de laagste 40% inkomens lijken te stijgen, mede beïnvloed door het cijfer van 2022, dat wellicht is beïnvloed door Corona. Bij de hogere 60% inkomens lijken de beperkingen af te nemen. De

benadering vanuit de beperkingen geeft een goed beeld van de lichamelijke ongemakken, maar niet van het belangrijkste probleem voor de oudsten: dementie. Interessant in de data van de Monitor Ouderenhuisvesting is of ouderen met ADL beperkingen ook wonen in geschikte woningen in een geschikte woonomgeving. Dit blijkt maar beperkt het geval.

7 Eerste lijn Huisartsenzorg⁴⁰

De eerste lijn komt in een apart woonzorgdashboard aan de orde. In de eerste zorgtrede betreft het gebruik van eerste lijns zorg: huisartsenzorg, farmaceutische zorg, paramedische zorg, eerstelijns diagnostiek, basis GGZ en partnervverblijf WLZ. De huisartsenzorg is in eerste instantie beschikbaar. Het CBS publiceert huisartsendiagnoses gecodeerd volgens ICPC in hoofdgroepen en enkele individuele diagnoses per hoofdgroep.⁴¹ Hierbij zijn de hoofdgroepen bewegingsapparaat, waaronder artrose, luchtwegen, waaronder COPD en Astma, Hartvaatstelsel en Metabolisme, waaronder diabetes geselecteerd. Dit zijn de groepen waarin veel voorkomende chronische ziekten van ouderen vallen. Voor de veel voorkomende ziekte kanker is geen ICPC code beschikbaar, deze ziekte wordt behandeld in de 2^e lijn. Dementie vormt een onderdeel van de groep psychische problemen, die veel breder is. In principe zijn alle gepubliceerde hoofdgroepen en individuele diagnoses in woonzorgdashboards op te nemen. Het CBS publiceert voor de huisartsendiagnoses geslacht, leeftijd en inkomensgroepen voor de periode 2012 – 2021. Met deze tijdreeks is vast te stellen of het aantal patiënten met een dergelijke diagnose toeneemt:

Huisartsendiagnoses Chronische ziekten

Van de geselecteerde diagnose nemen artrose toe, de andere diagnoses zijn stabiel. Er lijkt in 2021 een dalende tendens. Dit betreffen nog voorlopige cijfers, maar de daling kan ook mogelijk veroorzaakt zijn door Corona. Oorzaken voor toename kan de vergrijzing zijn, maar ook betere diagnostiek kan leiden tot het eerder vaststellen van de ziekte.

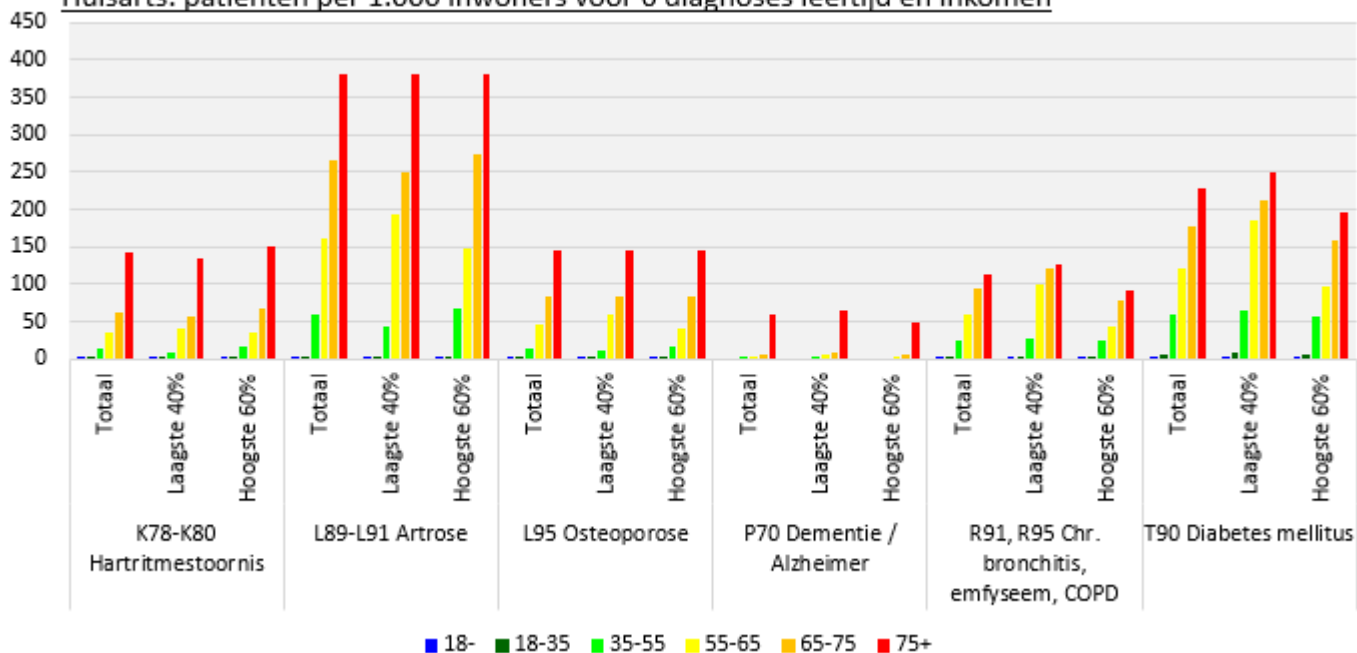
De geselecteerde diagnoses laten het volgende beeld naar leeftijd en inkomen zien:

⁴⁰ Personen naar bij de huisarts bekende diagnose; inkomen, Gewijzigd op: 31 mei 2023

⁴¹ Informatie is vanuit meerdere bronnen beschikbaar, bijvoorbeeld voor diabetes het NIVEL

<https://www.nivel.nl/sites/default/files/bestanden/1003898.pdf> Ook het Vektis publiceert inzichten, feiten en cijfers over vele onderwerpen.

Huisarts: patiënten per 1.000 inwoners voor 6 diagnoses leeftijd en inkomen

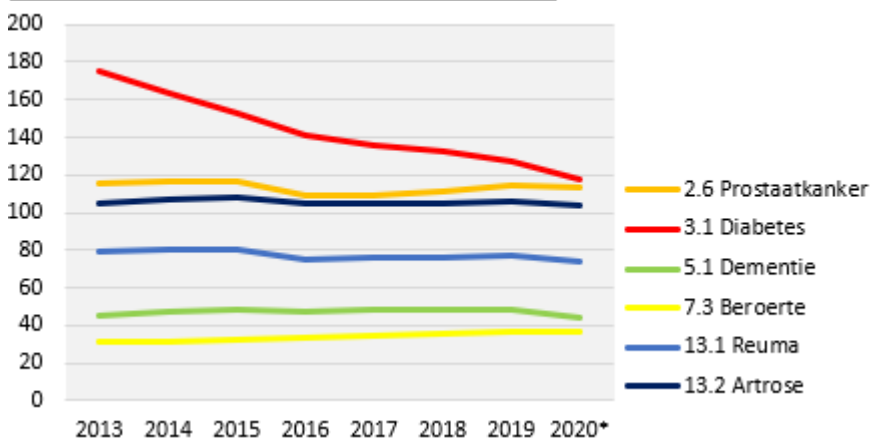

Met de beschikbare data is dit nader te analyseren. De verschillen in inkomens lijken beperkt, maar soms zijn opvallende verschillen zichtbaar bij luchtwegen voor de groep 35 – 55 en bij metabolisme voor de groep 55-65.

8 Tweede lijn: Medisch specialistische zorg

De tweede lijn komt in een apart woonzorgdashboard aan de orde. De tweede zorgtrede betreft de medisch specialistische zorg en de gespecialiseerde ggz. Voor de medisch specialistische zorg zijn eveneens gegevens vanuit het CBS beschikbaar uitgesplitst naar diagnose, leeftijd en inkomen.⁴² De indeling naar diagnose betreft enerzijds ICD, anderzijds de NZA-codering.⁴³ De codering vraagt volgens het CBS de nodige voorzichtigheid voor koppeling met de huisartsendiagnoses of met bijvoorbeeld Kosten van ziekten van het RIVM.

Medisch specialistische zorg: enkele DBC's

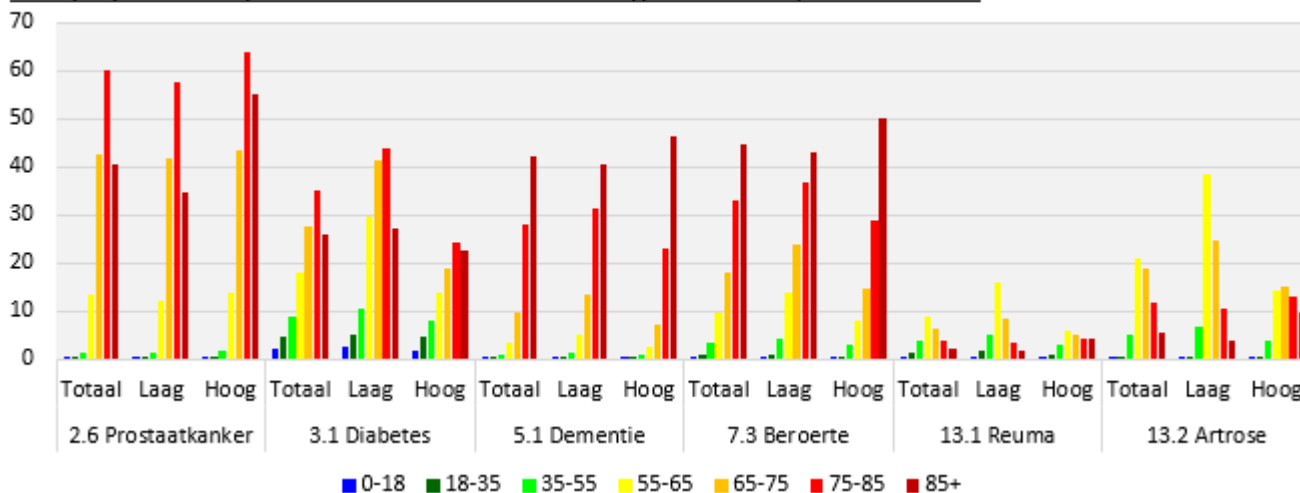

⁴² Medisch Specialistische Zorg; personen, diagnose en inkomen, Gewijzigd op: 23 augustus 2022

⁴³ CBS: "De diagnose geeft aan waarvoor een patiënt is behandeld. De tabel maakt onderscheid tussen twee diagnose-indelingen: een indeling van diagnosegroepen naar specialisme (conform de DBC-systematiek) en een indeling van patiëntengroepen die gemaakt is door de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) Hoewel de naamgeving van de NZa-diagnosegroepen soms gelijkenis vertoont met die van de International Classification of Diseases (ICD), zijn de onderliggende DBC-diagnosen niet volgens de ICD geclassificeerd en verschillen deze ook nog per specialisme, waardoor ze niet 1-op-1 kunnen worden ingedeeld in een ICD-groep. De NZa-indeling is dus een grove indeling in ruim 70 diagnosegroepen en moet met enige voorzichtigheid gebruikt worden."

Ook bij de DBC's zijn ontwikkelingen in de tijd zichtbaar bij deze diagnoses. Cijfers vragen wel een interpretatie: zo daalt diabetes in de medisch specialistische zorg, hetgeen niet door het NIVEL, dat onderzoek in de eerste lijn en bij de huisartsen doet, lijkt te worden bevestigd. Ook hier zijn verschillende verklaringen mogelijk: zo hoeft diabetes wellicht minder vaak in het ziekenhuis behandeld te worden. De veronderstelling dat diabetes minder vaak voor zou komen lijkt daarentegen onjuist, diabetes lijkt juist toe te nemen door overgewicht en stress. Geselecteerde diagnoses laten het volgende beeld naar leeftijd en inkomen zien:

2e Lijn: patiënten per 1.000 inwoners voor 6 diagnoses leeftijd en inkomen

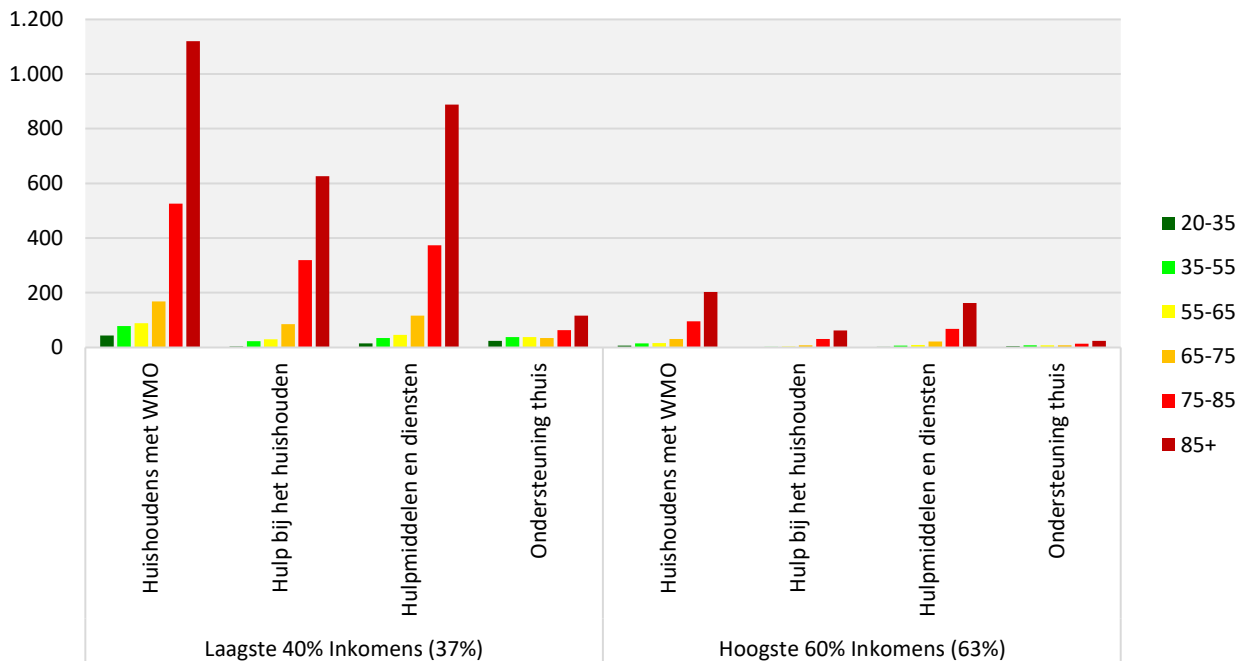
9 WMO

De WMO komt in een apart woonzorgdashboard aan de orde. In de WMO wordt gesproken van Maatwerkarrangementen. Vanuit de MLZ⁴⁴ zijn gegevens beschikbaar naar leeftijd en naar inkomen. Inkomens zijn om te rekenen naar ongeveer 40% (37%) laagste en 60% (63%) hoogste inkomens. De MLZ gegevens betreffen:

- *Totaal*: het aantal cliënten met een of meerdere maatwerkarrangementen. Daarmee kan het totaal kleiner zijn dan de som van de verschillende maatwerkarrangementen. Het totaal is exclusief verblijf en opvang
- *Hulp bij het huishouden*: productcategorie uit de iWmo-standaarden: 01 Hulp bij het huishouden
- *Ondersteuning thuis*: 02 Begeleiding, 03 Persoonlijke verzorging, 04 Kortdurend Verblijf, 06 Overige ondersteuning gericht op individu of huishouden/gezin, 07 Dagbesteding, 09 Overige groepsgerichte ondersteuning
- *Hulpmiddelen en diensten*: 05 Woondiensten, 08 Vervoersdiensten, 11 Rolstoelen, 12 Vervoervoorzieningen, 13 Woonvoorzieningen, 14 Overige hulpmiddelen

⁴⁴ Wmo-cliënten; type maatwerkarrangement, persoonskenmerken, regio, Gewijzigd op: 16 mei 2023

WMO Maatwerkvoorzieningen naar leeftijd en inkomen per 1.000 inwoners

Vanaf 2021 is er naast WMO Beschermd wonen ook WLZ GGZ Wonen.

- *WMO Beschermd wonen* is voor volwassenen met psychische of psychosociale problemen die 24 uur per dag hulp nodig hebben. Het betekent dat deze mensen in hun eigen huis blijven wonen en er hulpverleners langskomen. Hierdoor behouden zij hun sociale netwerk en blijven ze meedoen aan de samenleving.⁴⁵ Beschermd wonen is in MLZ gepubliceerd onder Verblijf en opvang: 15 Beschermd wonen, 16 Opvang, 17 Spoedopvang, 18 Overige beschermd wonen en opvang. Beschermd wonen wordt momenteel gedecentraliseerd naar alle gemeenten.
- *GGZ Wonen* is langdurige zorg en begeleiding bij psychische klachten, zo nodig met een woonplek bij een zorgaanbieder.⁴⁶ GGZ Wonen is ingevoerd in 2021, waardoor voor 2020 nog geen cijfers bestaan. In de zorgcijferdatabank zijn inmiddels cijfers voor 2021 en 2022 beschikbaar met een toename van 135%, die vervolgens is toegepast.

Het verschil tussen beschermd wonen en GGZ wonen is de termijn: Deze zorg valt onder de Wet langdurige zorg (Wlz). Beschermd wonen is tijdelijk, bijvoorbeeld enkele jaren. Levenslang intensieve zorg en begeleiding nodig vanwege psychische klachten betreft GGZ Wonen vanuit de Wet langdurige zorg.

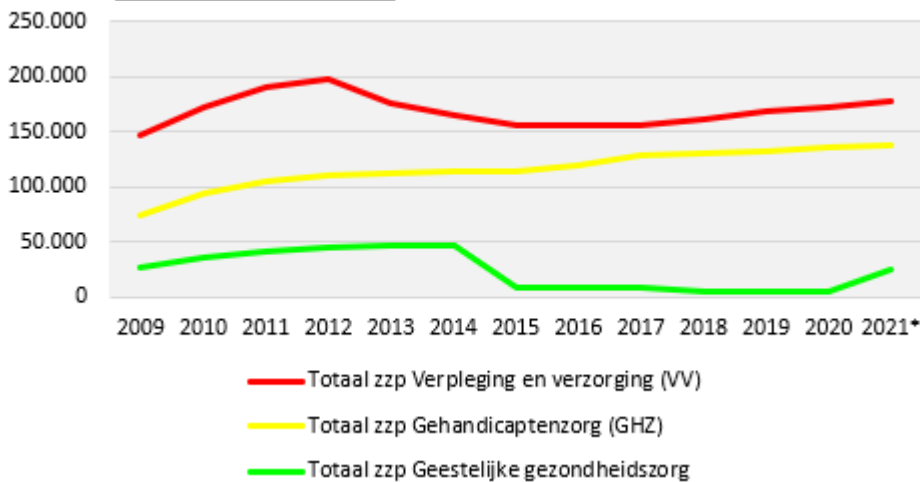
10 Wet Langdurige Zorg (WLZ)

De langdurige zorg komt in een apart woonzorgdashboard aan de orde. De langdurige zorg betreft verpleging en verzorging (VV), gehandicaptenzorg (GHZ) en geestelijke gezondheidszorg (GGZ) Het aantal patiënten is over de periode 2009 – 2021 zichtbaar in de grafiek:

⁴⁵ <https://www.regelhulp.nl/onderwerpen/psychische-klachten/ggz-wonen>

⁴⁶ <https://www.regelhulp.nl/onderwerpen/psychische-klachten/beschermd-wonen>

WLZ: VV, GHZ en GGZ

Het aantal patiënten VV wordt sterk beïnvloed door de vergrijzing, dit in tegenstelling tot GHZ. De GGZ neemt inmiddels hard toe nu via GGZ Wonen weer verzorging via de WLZ mogelijk is. Voor VV, GHZ en GGZ zijn zorgprofielen vastgesteld, waarin staat welke zorg noodzakelijk is. Een patiënt krijgt dan een indicatie voor het betreffende zorgprofiel. Via de Monitor Langdurige Zorg (MLZ) is de nodige informatie over patiënten aantallen per zorgprofiel naar leeftijd in de tijd beschikbaar.

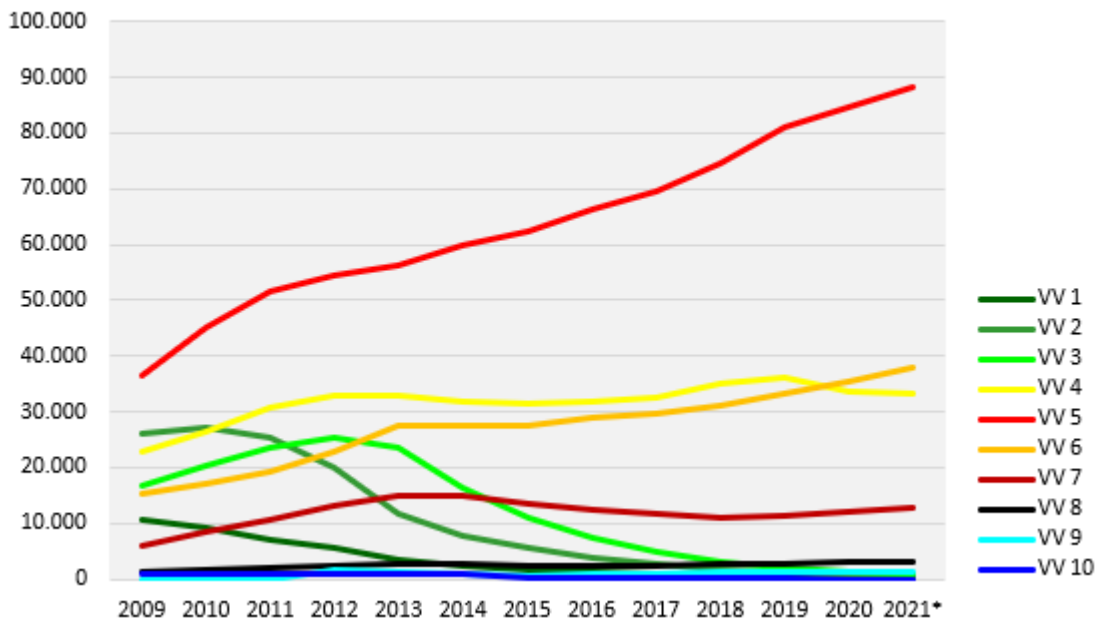
10.1 Verpleging en verzorging: zorgprofielen

Vanaf 2022 voor de VV zijn de volgende zorgprofielen aanwezig:

- *VV 4: Beschut wonen met intensieve begeleiding en uitgebreide verzorging:* Deze cliëntgroep heeft intensieve begeleiding nodig, gecombineerd met uitgebreide verzorging in een beschutte omgeving. De reden hiervoor kan verschillend zijn.
- *VV 5: Wonen met intensieve dementiezorg:* Deze cliëntgroep heeft vanwege ernstige dementiële problematiek behoefte aan intensieve begeleiding en intensieve verzorging in een beschermende woonomgeving. De cliënten zijn (bijna) geheel zorgafhankelijk.
- *VV 6: Beschermd wonen met intensieve verzorging en verpleging:* Deze cliëntgroep heeft vanwege ernstige somatische beperkingen op veel momenten van de dag behoefte aan begeleiding, intensieve verzorging en verpleging in een beschermende woonomgeving.
- *VV 7: Beschermd wonen met zeer intensieve zorg:* vanwege specifieke aandoeningen, met de nadruk op begeleiding Deze cliëntgroep heeft op grond van een chronische ziekte specifieke begeleiding nodig in combinatie met zeer intensieve verzorging en verpleging in een beschermende woonomgeving.
- *VV 8: Beschermd wonen met zeer intensieve zorg:* vanwege specifieke aandoeningen, met de nadruk op verzorging/verpleging Deze cliëntgroep heeft op grond van een ernstige somatische aandoening behoefte aan specifieke en zeer intensieve verzorging en verpleging in combinatie met begeleiding in een beschermende woonomgeving.
- *VV 9b: Herstelgerichte behandeling met verpleging en verzorging:* Bij deze cliëntgroep heeft medisch-specialistische diagnostiek/interventie plaatsgevonden waarbij doorgaans sprake is geweest van een opname. In aansluiting op de interventie is behoefte aan herstelgerichte behandeling die aanvullende integrale en multidisciplinaire aanpak vereist. Herstel tot het niveau van functioneren van vóór de acute aandoening wordt nagestreefd.

VV 4 betreft daarmee Beschut wonen, VV5 en VV6 Beschermd wonen met intensieve verzorging en verpleging, VV7 en VV8 Beschermd wonen met zeer intensieve zorg, VV9 is van een andere orde. Voor VV zijn de zorgprofielen gegroepeerd: Allereerst VV 4 als relatief lichte zorg, VV 5 apart, omdat dit demente patiënten betreft en tenslotte VV 6, 7 en 8 als zware zorg, waaraan vanwege de kleine aantallen ook VV 9b is toegevoegd.

Zorgprofielen verpleging en verzorging

10.2 Verpleging en verzorging: leveringsvormen

Langdurige zorg is van oudsher beschikbaar in verzorgings- en verpleeghuizen. Inmiddels is ook langdurige zorg thuis in verschillende vormen mogelijk, waarop naar de toekomst op wordt ingezet. Daarmee zijn momenteel de volgende zorgvormen beschikbaar.

- *Verblijf*: Gebruik van Wlz-zorg met verblijf. Dit is zorg in bijvoorbeeld een verpleeghuis of verzorgingshuis, een instelling voor gehandicapten of een instelling voor personen met langdurige psychische problemen. Ook personen die die naast zin verblijf tevens zorg uit zin vpt, zin mpt en/of een pgb hebben ontvangen worden meegeteld.
- *Volledig pakket thuis (vpt)*: Gebruik van Wlz-zorg via een volledig pakket thuis. Personen krijgen thuis de zorg en dienstverlening (waaronder huishoudelijke verzorging en maaltijdvoorziening) die ze anders in een instelling zouden krijgen. Ook personen die die naast zin vpt tevens zorg uit zin verblijf, zin mpt en/of uit zorg uit een pgb hebben ontvangen worden meegeteld.
- *Modulair pakket thuis (mpt)*: Gebruik van Wlz-zorg via een modulair pakket thuis. Personen kunnen kiezen om bepaalde delen (modules) van het zorgpakket als zorg in natura thuis geleverd te krijgen. Deze zorg kan uit de volgende onderdelen bestaan: verpleging, persoonlijke verzorging, begeleiding, Wlz-behandeling en vervoer naar behandeling en/of begeleiding. Ook personen die die naast zin mpt tevens zorg uit zin verblijf, zin vpt en/of uit zorg uit een pgb hebben ontvangen worden meegeteld.
- *Persoonsgebonden budget (pgb)*: Een persoonsgebonden budget is een geldbedrag waarmee de cliënt zelf langdurige zorg kan inkopen of inhuren. De cliënt kiest hiermee zelf een zorgaanbieder. De budgethouder moet aan het zorgkantoor verantwoorden waaraan hij het budget heeft besteed. Personen met uitsluitend pgb maken enkel gebruik van Wlz-zorg vanuit een persoonsgebonden budget en niet van andere vormen van Wlz-zorg (zin).
- *Wachlijsten*: Sommige mensen met een indicatie maken nog geen gebruik van Wlz-zorg. Dit zijn personen met een indicatie voor Wlz-zorg, welke op basis van deze indicatie geen gebruik maken van Wlz-zorg in natura en/of Wlz-zorg bekostigd uit pgb's.

De verschillen tussen verblijf, VPT, MPT en PGB zijn zichtbaar in het volgende overzicht:

Verblijf, VPT, MPT en PGB

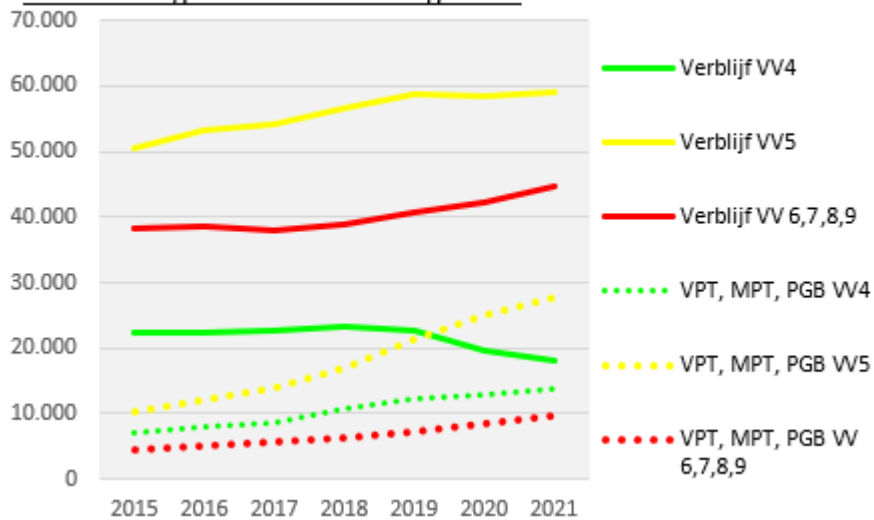
	Verblijf	VPT	MPT	PGB
Verpleging	✓	✓	✓	✓
Persoonlijke verzorging	✓	✓	✓	✓
Begeleiding	✓	✓	✓	✓
Behandeling	✓	✓	✓	✗
Vervoer	✓	✓	✓	✓
Eten en drinken	✓	✓	✗	✗
Schoonmaken	✓	✓	✓	✓
Logeeropvang	✓	✓	✓	✓
Digitale zorg	✓	✓	✓	✓
Woningaanpassingen	✓	✗	✗	✗
Voorzieningen	✓	✗	✗	✗
Geneeskundige zorg	✓	✗	✗	✗
Huisarts	✗	✓	✓	✓
Laatste zorg	✓	✗	✗	✗

Bron: Waardigheid en trots

Of de zorg volgens de WLZ thuis geleverd kan worden is mede afhankelijk van de woonsituatie. Soms is de woning of de woonomgeving niet geschikt, maar is verhuizen naar een geschikte woning in een geschikte woonomgeving mogelijk. In een geschikte woning in een geschikte woonomgeving is dan VPT, PGB of MPT. Soms is voor VPT of PGB wonen in een geclusterde woonvorm noodzakelijk. Soms rest zorg met “Verblijf” in een verpleeghuis. Een en ander hangt af van de zorgbehoefte, de mogelijke ondersteuning vanuit de sociale omgeving en de mogelijkheid de zorg te verlenen gezien woning en woonomgeving.

Voor de VV zijn cijfers voor de zorg per zorgprofiel zijn gepubliceerd in de MLZ:

VV naar zorgzwaarte en leveringsvorm

In de Monitor Langdurige zorg is voor de verschillende soorten zorg data beschikbaar over het aantal patiënten en soms de noodzakelijke personele inzet en de kosten. Deze data zijn vaak uitgesplitst naar leeftijdsgroepen, voor de dashboards samengevoegd tot de leeftijdsgroepen 55-65, 65-75, 75-85 en 85. Data zijn landelijk beschikbaar, maar vaak ook op het niveau van de zorgkantoorregio's.

10.3 Verpleging en verzorging: Beleid naar de toekomst

Op 4 juli 2022 is het “Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen” (Wozo) gepubliceerd en op 23 november 2022 het “Programma wonen en zorg voor ouderen”. Deze programma’s sluiten aan op de “Nationale Woon- en Bouwagenda” van 11 maart 2022.^{47 48}

Aansluiting Programma’s Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen en Wonen en zorg voor ouderen:

In de dashboards is uiteraard aansluiting op de in Wozo genoemde aantallen wenselijk. In de "Kamerbrief over Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (WOZO)" staat "Tot en met 2026 zal het aantal verpleeghuisplekken van 130.000 toenemen tot ca. 135.000, doordat er bouwplannen zijn die zich in een vergevorderd stadium bevinden. Na 2026 wordt ingezet op een verdere stimulering van het scheiden van wonen en zorg, zodat de verpleeghuiscapaciteit structureel weer op 130.000 plekken uitkomt."

VWS is gevraagd naar onderbouwing met als antwoord: “De 130.000 plekken zijn gebaseerd op de huidige capaciteit van verpleeghuizen dat in gebruik is. Dit aantal is gebaseerd op stand-gegevens van het Zorginstituut over de wijze waarop mensen hun Wlz-indicatie verzilveren. Er zijn echter ook andere informatiebronnen beschikbaar, bijvoorbeeld over het aantal gedeclareerde ZZZP-dagen voor mensen met een indicatie voor ZZZP VV 4 t/m 10. Deze cijfers komen iets lager uit, namelijk op ongeveer 122.000 bezette plekken. Het startjaar voor tot en met 2026 is 2023; het betreft een tijdelijke uitbreiding in de periode 2023 t/m 2026.”

Omdat standgegevens van het Zorginstituut niet openbaar lijken is aan het Zorginstituut gevraagd welke gegevens bedoeld zouden kunnen zijn. Het zorginstituut gaf aan: “Met de stand-gegevens van het Zorginstituut bedoelt VWS een maatwerktable met cijfers die het Zorginstituut op verzoek van VWS een keer per kwartaal levert aan VWS ten behoeve van de interne rapportage. De bron voor deze cijfers is de uitvoeringsinformatie uit de iWlz die de zorgkantoren maandelijks bij het Zorginstituut aanleveren.”

Omdat de cijfers van het Zorginstituut niet openbaar zijn kan hierop niet worden aangesloten. Het VWS antwoord biedt de nodige ruimte. Cijfers lijken redelijk aan te sluiten op RIVM TNO als wordt geïnterpoleerd tussen 2020 en 2025 voor 2023 en tussen 2025 en 2030 voor 2026. Cijfers lijken daarmee ook redelijk aan te sluiten op combinaties van de cijfers uit de Monitor Langdurige Zorg voor de zorgprofielen 4 tot en met 9 met leveringsvorm Verblijf. Deze cijfers zijn vanwege de inbedding in de Monitor Langdurige Zorg daarom als uitgangspunt genomen.

Over het aantal woningen voor ouderen, waaronder het aantal geclusterde woning is weinig onderbouwing beschikbaar. Zo is het aantal van 50.000 geclusterde woningen gereduceerd tot 40.000 woningen:

De Minister van BZK heeft op 23 november 2022 aan de Tweede kamer een brief⁴⁹ gestuurd, waarin gesteld wordt: “Update berekening verpleegzorgcapaciteit RIVM Bij het Programma Wonen en Zorg voor ouderen is er - naast de onderzoeken van ABF (Overlap tussen de opgaven aan verpleegzorgplekken en geclusterde woningen en KPMG (Onderzoek meerkosten geclusterde woonvormen Wlz) – ook een update geweest aan de hand van de meest recent beschikbare demografische cijfers van de benodigde verpleegzorgcapaciteit tot en met 2040. Dit is een update ten opzichte van de berekening in 2019 die aan de basis lag van het TNO rapport. Het RIVM heeft een projectie opgesteld vanaf 2019 t/m 2040 van de benodigde capaciteit op basis van de groei van de bevolking. Daarbij hebben zij 2 scenario’s uitgewerkt. Een scenario waarbij de groei van de levensverwachting leidt tot een even grote stijging van de verblijfsduur in het verpleeghuis (variant 1 demografische projectie) en een variant waarbij de verblijfsduur in het verpleeghuis gelijk blijft bij een toegenomen levensverwachting (variant 2). In deze variant stromen mensen met deze zorgvraag op een later moment in bij het verpleeghuis. Variant 1 leidt tot een stijging van de benodigde groei van ongeveer 55.500 plekken en variant 2 tot een benodigde groei van 30.700 plekken in de periode van 2019 t/m 2030. Daarnaast heeft ABF onderzoek gedaan naar de overlap van de behoefte aan verpleegzorgplekken en geclusterde woonvormen. Op basis van de uitkomsten van deze rapporten is in de stuurgroep “Wonen en zorg voor ouderen” vastgesteld dat een uitbreiding met 40.000 verpleegzorgplekken noodzakelijk is voor de periode t/m 2030.”

⁴⁷ABF Verkenning wonen met zorg 2020-2040

⁴⁸ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/11/23/kabinet-neemt-regie-op-passende-woonruimte-voor-ouderen>

⁴⁹ In “aanbiedingsbrief-bij-programma-wonen-en-zorg-voor-ouderen” van 23 november 2022 is een

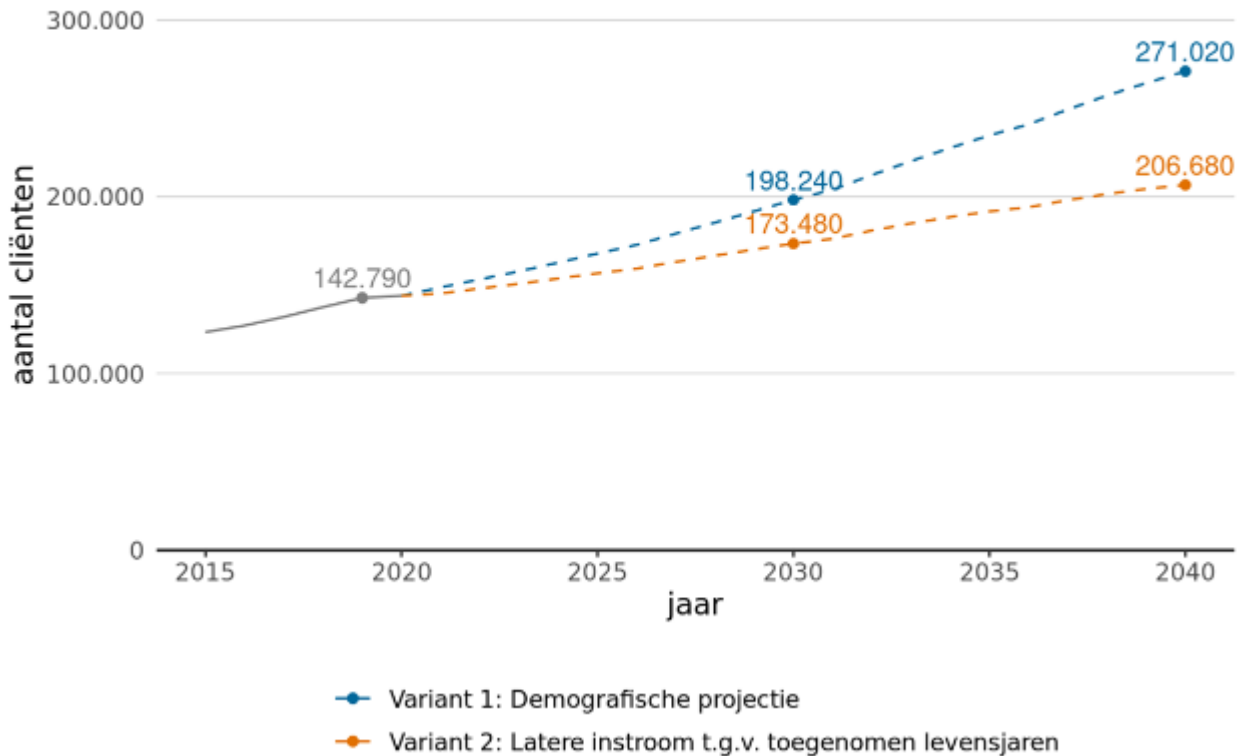
Update berekening verpleegzorgcapaciteit RIVM beschikbaar, waarmee voor 2030 25.000 en voor 2040 55.000 minder zorgzwaartepakketten 4 tot en met 8 worden voorzien inclusief VPT.

<https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/11/23/kabinet-neemt-regie-op-passende-woonruimte-voor-ouderen>

31-01-2022 BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

27-01-2022 Staatscourant: Kabinet neemt regie op passende woonruimte voor ouderen Nieuwsbericht | 23-11-2022 | 16:05

Zorgzwaartepakketten VV 4 t/m 8 inclusief VPT

Bron: Grafiek overgenomen van het RIVM

Inmiddels is nadere informatie beschikbaar waar welke ouderenwoningen gerealiseerd zouden moeten worden. Het EIB constateert echter dat voldoende woningen voor ouderen beschikbaar zijn.⁵⁰ Wel zijn geclusterde woningen waar verpleeghuiszorg mogelijk is noodzakelijk gezien het beperken van het aantal verpleeghuisplekken tot 130.000. Waar deze woningen noodzakelijk zijn is in de woonzorgdashboards afgeleid vanuit de ontwikkeling van de zorgprofielen verpleging en verzorging, met levering van de noodzakelijke zorg via VPT, MPT en PGB.

Het beleid gaat uit van het handhaven van de verpleeghuiscapaciteit op het huidige niveau. De toekomstige zorgvraag zou dan opgevangen kunnen worden via Volledig Pakket Thuis, waarvoor 50.000 eenheden geclusterde woonvormen worden gerealiseerd. In de praktijk is nu al zichtbaar via bijvoorbeeld de aanbieder “Dagelijks leven”, dat met VPT ouderen in dergelijke geclusterde woonvormen kunnen wonen. In enkele jaren heeft “Dagelijks leven” globaal 2.000 eenheden gerealiseerd. Om te komen tot 50.000 eenheden tot 2030 is dan nog een enorme inspanning noodzakelijk.

Doelstelling in het beleid is een scheiding van wonen en zorg. Deze scheiding wordt met name ingegeven doordat de kosten lager zouden zijn als de client zelf voor het wonen zou betalen. Deze besparing blijkt ook uit de CBS cijfers. Bovendien lijkt het wonen in een instelling van “Dagelijks leven” ook voor lagere inkomens betaalbaar. Hiermee lijkt sprake van een win-win situatie voor iedereen. Echter, de vraag is of ook complexere zorg via VPT, MPT of PGB verleend kan worden. Uit CBS cijfers blijkt dat met name zorgprofiel 7 en 8 geleverd blijven worden als “verblijf”, waarmee de zorg in deze instellingen steeds zwaarder wordt.

VPT kan in elke woonsituatie geleverd worden, bijvoorbeeld complexen van woningcorporaties, beleggers of eigenaar – bewoners. Niet elke bewoner heeft dan gebruik te maken van VPT: sommige bewoners hebben nog geen zorg nodig. Vraag is of met name demente ouderen met een zorgprofiel 5 in een dergelijke setting kunnen functioneren en zo ja onder welke randvoorwaarden? Zijn innovaties denkbaar die hierbij kunnen ondersteunen. Immers: met name dit zorgprofiel zal de komende jaren in omvang toenemen.

⁵⁰ <https://www.eib.nl/publicaties/ouderenhuisvesting/>

10.4 GHZ en GGZ

Bij de zorg voor ouderen wordt met name gedacht aan de verpleging en verzorging en niet direct aan de gehandicaptenzorg en GGZ, de overige zorg. Toch betreffen dit ook aanzienlijke aantallen ouderen: van 55-65 behoort 88% van de WLZ- patiënten tot de overige zorg: 24.560 patiënten, tegenover 3.490 verpleging en verzorging. Voor 65-75 is dit 49%, 16.735 tegenover 17.425, voor 75-85 10%, 5.765 tegenover 53.865 en voor 85+ 2%, 1.615 tegenover 92.565.

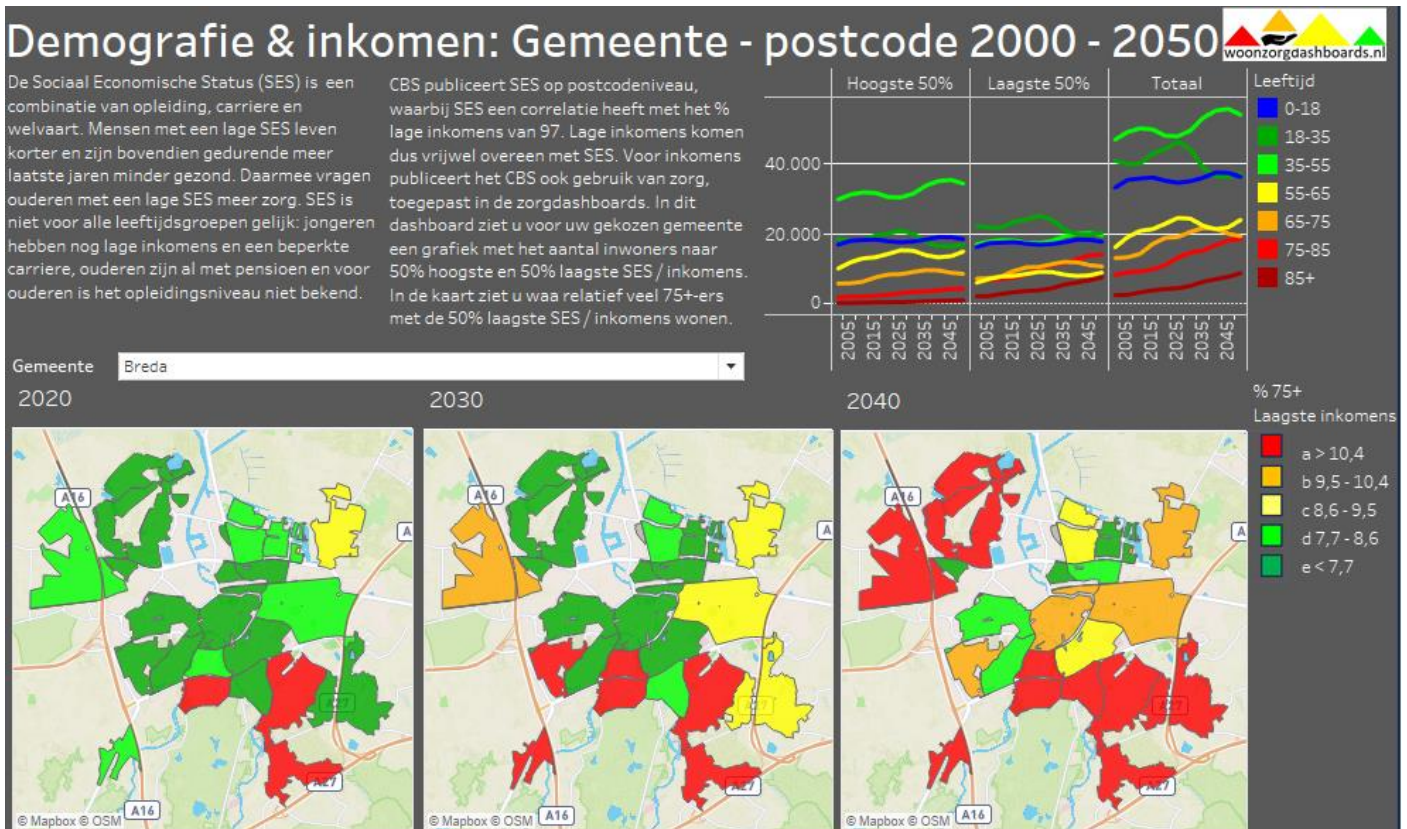
De overige zorg betreft gehandicaptenzorg en geestelijke gezondheidszorg. De gehandicaptenzorg betreft verstandelijk gehandicapten en licht verstandelijk gehandicapten, lichamelijk gehandicapten en zintuigelijk gehandicapten. Deze zorg is ook ingedeeld naar zorgzwaarte: niet expliciet intensief, intensief en zeer intensief. Het aantal zorgzwaartes is in het totaal 34, daarom is ook hier gekozen tot een zekere binding. Voor verstandelijk gehandicapten en lichamelijk gehandicapten is een onderscheid gemaakt naar niet expliciet intensief, intensief en zeer intensief, bij zintuigelijk gehandicapten is een onderscheid gemaakt naar visueel en auditief, voor de GGZ een onderscheid naar verblijf en wonen, GGZ wonen sinds 2021.

Naast de WLZ zorg zijn in de woonzorgdashboards Eerstelijns verblijf: ELV, Geriatrische Revalidatie GR en Wijkverpleging opgenomen:

- o Voor de ZVW Eerstelijns verblijf is gebruik gemaakt van “Personen met gebruik Zvw-eerstelijnsverblijf; zorgprestatie, gepubliceerd op: 24 december 2021
- o Voor de ZVW Geriatrische Revalidatie is gebruik gemaakt van “Medisch Specialistische Zorg; DBC's naar diagnose (detail)”, gepubliceerd op 23 augustus 2022
- o Voor de ZVW Wijkverpleging is gebruik gemaakt van “Personen met gebruik Zvw-wijkverpleging; zorgvorm, leveringsvorm en regio”, gepubliceerd op 25 januari 2022

11 Conclusies woonzorgdashboards Zorg

Resultaat is een zorgprognose tot op postcodeniveau voor 2000 – 2050. Op www.woonzorgdashboards.nl is deze prognose publiek toegankelijk, waarin iedereen kan kiezen voor een gemeente naar keuze zoals in de demografie:

Maatwerk zijn voor regio's en gemeenten eigen woonzorgdashboards beschikbaar tot op BAG niveau, inclusief voor eenieder toegankelijke data . Beleid kan dan worden gebaseerd op gezamenlijke inzichten. Daarnaast zijn ook gebiedsrapporten voor regio's, gemeenten en postcode(-clusters) maatwerk beschikbaar.

WONEN

De woningmarkt lijkt sterk in beweging. Woningnood staat weer hoog op de agenda. Het Rijk heeft een Nationale Woon- en Bouwagenda gepubliceerd. 1.000.000 woningen zouden tot 20230 moeten worden bijgebouwd en nog eens 1.000.000 woningen tot 2040. Ouderenhuisvesting speelt in deze woonopgave een belangrijke rol. In het woningbeleid wordt voorgesorteerd op doorstroming van ouderen waarvoor nieuwe ouderen woningen zouden moeten worden toegevoegd. Het EIB constateert echter dat voldoende woningen voor ouderen beschikbaar zijn.⁵¹ Woonzorgdashboards brengt data samen rond het wonen, specifiek gericht op ouderen.

1 Open data uitgangspunt voor de demografie in woonzorgdashboards.nl

Inzicht in wonen en met name inzicht in wonen van ouderen is tot op laag schaalniveau mogelijk met open data:

- Op gemeente en viercijfer postcode niveau is de nodige data beschikbaar vanuit het CBS. Helaas publiceert het CBS op wijk en buurniveau een onvoldoende uitsplitsing van ouderen naar leeftijd.
- De Monitor Ouderenhuisvesting in datawonen geeft inzicht in de woonsituatie van specifiek ouderen.
- Maatwerk is van het CBS zes positie postcode niveau een uitsplitsing van de ouderen naar 65-75, 75 – 85 en 85+ voor 2023 verkregen alsmede een uitsplitsing van de ouderen naar 65-75 en 75+ voor 2000, 2005, 2010, 2015 en 2020.
- vanuit de openbare zes positie postcode niveau is de nodige informatie beschikbaar over de samenstelling van de woningvoorraad, inkomens en woningwaarde, energiegebruik en nabijheid van voorzieningen.
- Vanuit de BAG is aanvullende informatie beschikbaar over woningtype, woonoppervlak en bouwjaar
- De instellingen voor verpleging en verzorging zijn apart geïnventariseerd en gekoppeld aan de zes positie postcode niveau en de BAG.

2 Woningmarkt: beleid

Wonen staat al sinds de tweede wereldoorlog op de agenda. Op 14 oktober 2010 het Ministerie van VROM opgeheven. Dit lijkt achteraf gezien wat voorbarig⁵². Volgens “het statistisch woningtekort nader onderbouwd” is het woningtekort in 2021 315.000⁵³, volgens de Atlas voor gemeenten 2022 390.000⁵⁴. Inmiddels krijgt wonen dan ook weer alle aandacht. Het Rijk heeft op 11 maart 2022 de Nationale Woon- en Bouwagenda gepubliceerd⁵⁵. Onderbouwing is allereerst sinds 1998 beschikbaar met het Woningbehoefteonderzoek, sinds 2006 WoON, sinds juni 2022 beschikbaar tot en met WoON 2021. Dit onderzoek is toegankelijk via de Cita Vista rapportage⁵⁶ en als data⁵⁷. Verder publiceert het rijk sinds 2014 de “Jaarrapportage Staat van de woningmarkt” en publiceert ABF . sinds april 2018 de “Inventarisatie plancapaciteit”. Het woonbeleid is de achtergrond bij het specifieke woonbeleid voor ouderen, op 23 november 2022 gepubliceerd in het “Programma wonen en zorg voor ouderen” en onderbouwd door ABF in “Houdbaarheid ouderenzorg tot 2050 Scenario’s voor toekomstig zorggebruik, arbeidsmarkt en huisvesting” van 4 Januari 2022.

3. Huishoudensprognose

Voor prognoses rond wonen is de bevolkingsprognose van woonzorgdashboards uitgangspunt. Bij de vertaling van inwoners naar huishoudens zijn de volgende uitgangspunten gekozen:

⁵¹ <https://www.eib.nl/publicaties/ouderenhuisvesting/>

⁵² Terugblik ontstaan woningtekort, Léon Groenemeijer ABF Research, januari 2021

⁵³ <https://www.volkshuisvestingnederland.nl/onderwerpen/berekening-woningbouwopgave>

⁵⁴ <https://atlasresearch.nl/atlas-voor-gemeenten-2022-wonen/>

⁵⁵ Nationale Woon- en Bouwagenda, 11-03-2022

⁵⁶ <https://woononderzoek.nl/viewer>

⁵⁷ <https://www.woononderzoek.nl/mosaic/dashboard/voorwoord>

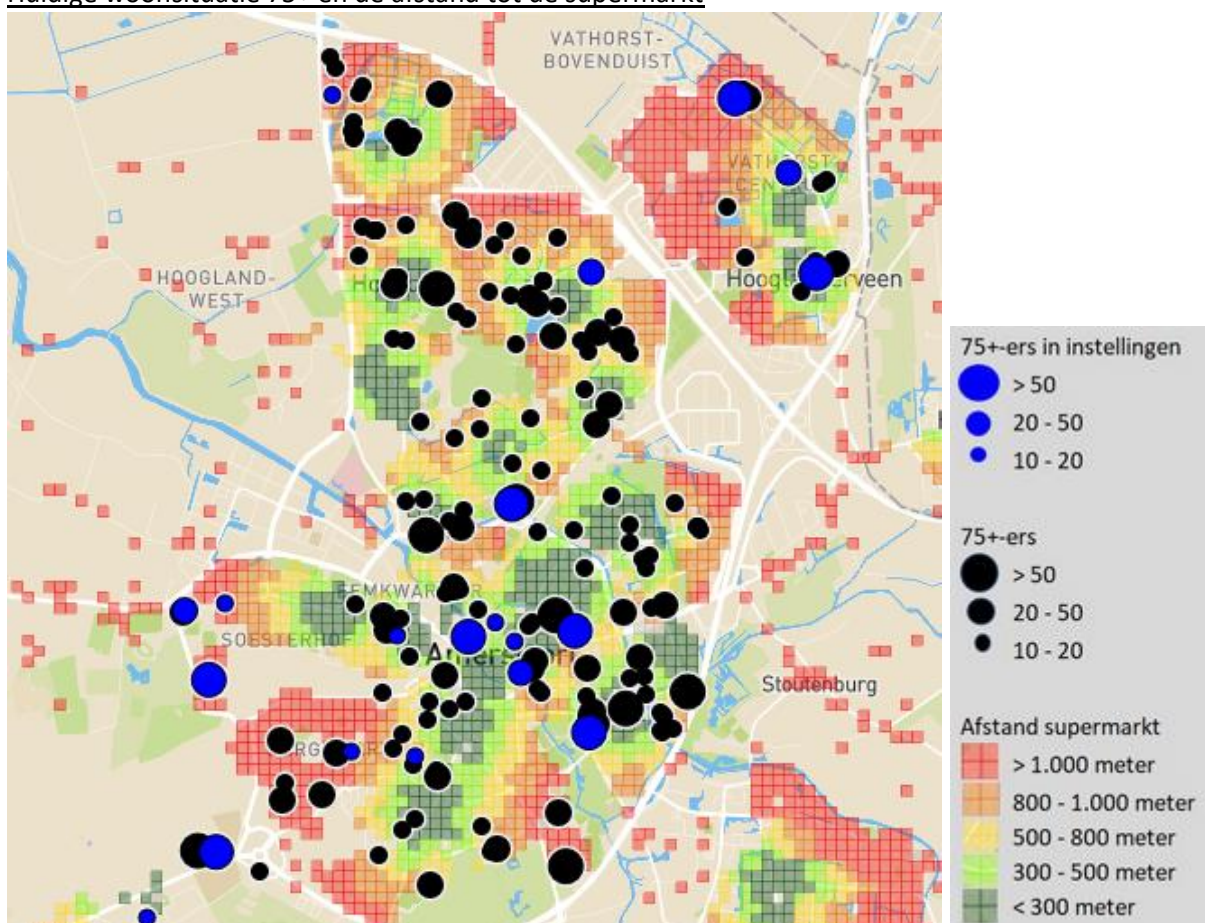
- Basis vormt de inwonersprognose in vijf-jaarsgroepen⁵⁸. Deze vijf-jaarsgroepen zijn geaggregeerd naar de leeftijdsgroepen 18-, 18-35, 35-55, 55-65, 65-75, 75-85 en 85+, voor de ouderen aansluitend op de Monitor ouderhuisvesting. De inwoneraantallen sluiten aan op de CBS Postcode 4 data 2000 – 2020⁵⁹.
- Het CBS publiceert op gemeenteniveau zowel inwoners naar leeftijd als huishoudens naar de leeftijd van de referentiepersoon. Deze CBS cijfers en de Monitor ouderhuisvesting verschillen overigens soms aanzienlijk. Resultaat is een bestand met huishoudens in de jaarsgroepen 35-, 35-55, 55-65, 65-75, 75-85 en 85+. Gezien de grote verschillen tussen gemeenten zijn deze gemeentelijke cijfers van 2020 als uitgangspunt voor de huishoudenprognose genomen.

4 Waar wonen ouderen nu

De Monitor Ouderenhuisvesting publiceert ook cijfers over de woonsituatie en de feitelijke verhuizingen van ouderen. De woonsituatie betreft dan eigendom, type, woningwaarde en huurniveau, oppervlakte, geschiktheid van woning en woonomgeving⁶⁰, bijvoorbeeld te combineren met leeftijd, huishoudentype of inkomen. Helaas is ook hier combinatie van meer dan twee variabelen niet mogelijk, bijvoorbeeld leeftijd, inkomen en eigendom. Voor de feitelijke verhuizingen is uitsplitsing mogelijk naar eigendom, woningtype, oppervlakte en geschiktheid, te combineren met onder meer leeftijd, maar helaas niet met inkomen.

Vanuit de zespositie postcode data is ook op laag schalniveau de woonsituatie van ouderen in beeld te brengen:

Huidige woonsituatie 75+ en de afstand tot de supermarkt

⁵⁸ Het CBS publiceert gegevens over personen en huishoudens per levensjaar voor de periode 1995 – 2023

“Personen in huishoudens naar leeftijd en geslacht, 1 januari” Gewijzigd op: 19 juni 2023.

⁵⁹ Personen en huishoudens kunnen per levensjaar vervolgens worden vergeleken via “Particuliere huishoudens naar samenstelling en grootte”, 1 januari Gewijzigd op: 26 juni 2023

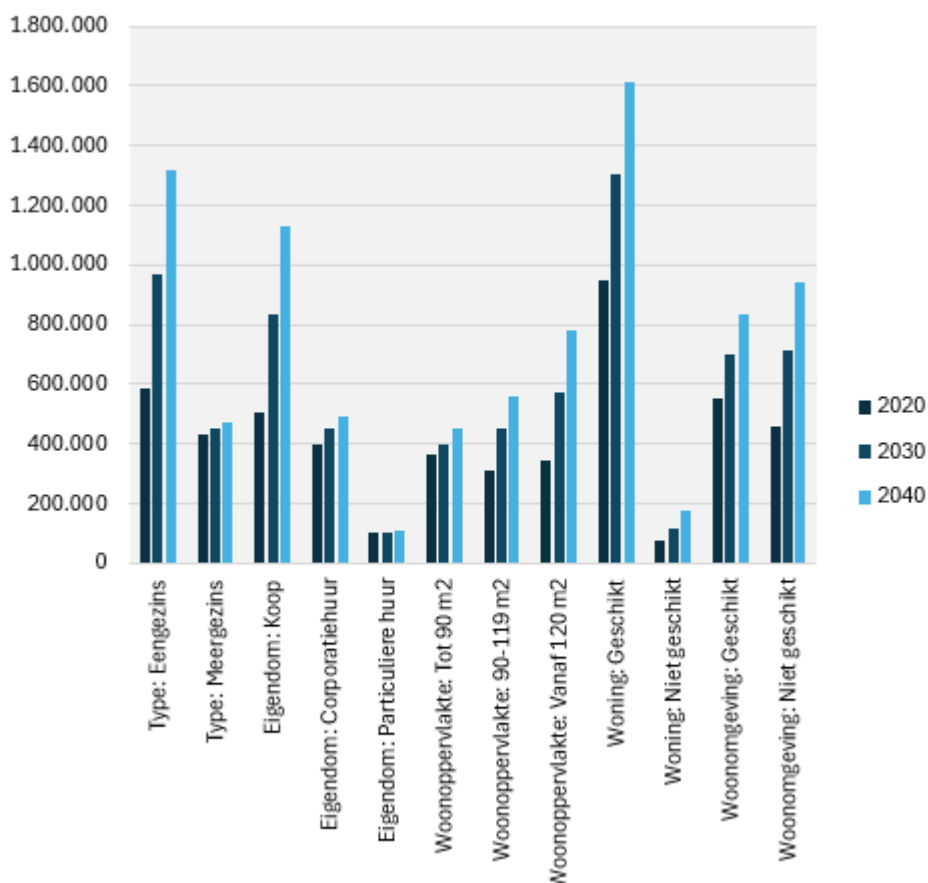
⁶⁰ PBL Langer zelfstandig wonen in een geschikte woonomgeving, Project Langer Zelfstandig Wonen van Ouderen, laatst gewijzigd op 27 mei 2019

Een deel van de ouderen woont op dit moment niet nabij voorzieningen, in 2030 en 2040 zal dit aantal verder toenemen. Interessant in de monitor is dat vrijwel alle woningen waar ouderen in wonen geschikt zijn als woning, maar dat bijna de helft van de ouderen woont in een woonomgeving die niet geschikt is. Dit zou van belang worden als beperkingen toenemen en zorg noodzakelijk is, maar ouderen met ADL beperkingen wonen nog niet belangrijke mate in niet geschikte woonomgevingen. Vraag is of dit een probleem is en of ouderen daarom zouden willen verhuizen. Over de woonvoorkeuren en de verhuiscwensen van ouderen is veel informatie beschikbaar. Echter, in de praktijk blijken de feitelijke verhuizingen af te wijken. De feitelijke verhuizingen per leeftijdsgroep zijn beschikbaar vanuit het CBS. Ook de Monitor Ouderenhuisvesting biedt cijfers over de verhuizingen van ouderen op gemeenteniveau met een uitsplitsing naar betrokken en achtergelaten woning. Zowel bij het CBS als bij de Monitor Ouderenhuisvesting is niet helder hoe de verhuizingen naar VV instellingen zijn meegenomen.

5 Waar wonen ouderen straks

Vanuit de huidige woonsituatie naar leeftijdsgroep is eenzelfde cohortbenadering mogelijk als in de demografische prognoses. Als de 65 – 75 jarigen wonen in 2020 voor een bepaald deel wonen in geschikte woningen maar in niet geschikte woonomgevingen, dan wonen over 10 jaar de 75 – 85 jarigen voor datzelfde deel geschikte woningen maar in niet geschikte woonomgevingen. Uiteraard dient correctie plaats te vinden voor overlijden en wordt verondersteld dat ouderen niet verhuizen. Met deze cohorten wordt dan zichtbaar dat over tien a 20 jaar steeds meer ouderen in een niet geschikte woonomgeving wonen. De toekomstige situatie is met de huidige situatie te vergelijken: als het huidige percentage ouderen naar leeftijd in geschikte woningen nabij voorzieningen als norm wordt gehanteerd is de opgave in de toekomst af te leiden.

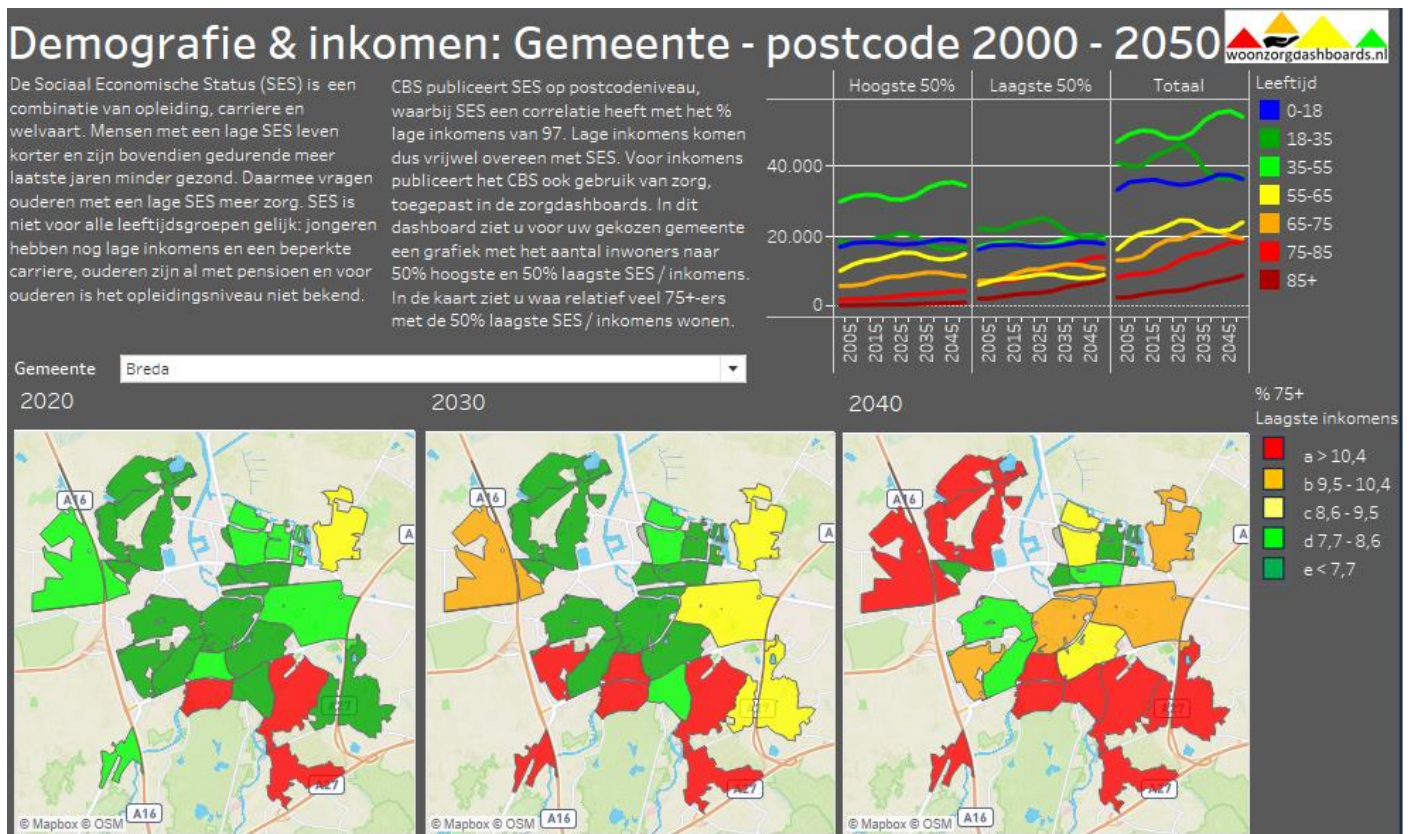
Woonsituatie 75+ bij langer thuis wonen

Aandachtspunt hierbij is het volgende: Veel ouderen die nu als meerpersoonshuishoudens nog een redelijk inkomen hebben zien bij wegvallen van de partner het inkomen terugvallen. Al wonen deze ouderen in een koopwoning met een zekere overwaarde, verhuizen naar een koopappartement is dan niet altijd mogelijk. Vanuit ouderen zal daarmee de vraag naar sociale huurwoningen en niet zozeer de vraag naar koopappartementen toenemen

6 Conclusies woonzorgdashboards wonen

Resultaat is een prognose van de woonsituatie van ouderen tot op zespositie postcodeniveau voor 2000 – 2050. Op www.woonzorgdashboards.nl is deze prognose publiek toegankelijk, waarin iedereen kan kiezen voor een gemeente naar keuze:

Maatwerk zijn voor regio's en gemeenten eigen woonzorgdashboards beschikbaar tot op BAG niveau, inclusief voor eenieder toegankelijke data . Beleid kan dan worden gebaseerd op gezamenlijke inzichten. Daarnaast zijn ook gebiedsrapporten voor regio's, gemeenten en postcode(-clusters) maatwerk beschikbaar.